

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน ตำบลอุโมงค์ อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำราทางวิชาการ แนวคิดและทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทำการศึกษาวิจัย เพื่อใช้ในการสร้างแนวคิด อันทำให้งานวิจัยเกิดขึ้น ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
- ๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการสังคม
- ๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน
- ๒.๔ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสังคมวิทยา ๔
- ๒.๕ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเกี่ยวกับธรรมาภิบาล
- ๒.๖ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ เป็นเรื่องของการคิดนอกกรอบเพื่อการวางแผนงานในการดำเนินการตามกระบวนการที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งผู้ศึกษาได้ค้นคว้ามาเป็นแนวทางในการวิจัย ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหารจัดการ

ในประเด็นที่เกี่ยวกับความหมายของการบริหารจัดการซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลจากเนื้อหาที่เกี่ยวข้องพบว่าการบริหารจัดการมีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลายโดยมีสาระสำคัญดังนี้

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรบริหาร (administrative resource) เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของและการจัดการ มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร (process of administration) เช่น POSDCoRB Model ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^๑ ซึ่งสอดคล้องกับความหมายที่ว่า การบริหาร นิยมใช้กับการบริหารราชการ หรือการจัดการเกี่ยวกับนโยบาย ซึ่งมีศัพท์บัญญัติว่า รัฐประศาสนศาสตร์ (public administration) และคำว่า การจัดการ (management) นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชน หรือการดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ว่า การบริหารมีลักษณะเด่น เป็นสากลอยู่หลายประการ ดังนี้ ๑) การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์ ๒) การบริหารอาศัยปัจจัย

^๑ สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เกษมสุวรรณ, ๒๕๑๔), หน้า ๑๓-๑๔.

บุคคลเป็นองค์ประกอบ ๓) การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน ๔) การบริหารมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการ ๕) การบริหารเป็นการดำเนินการร่วมกันของกลุ่มบุคคล ๖) การบริหารอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคล กล่าวคือ ความร่วมมือ(collective mind) จะก่อให้เกิดความร่วมมือของกลุ่ม (group cooperation) อันจะนำไปสู่พลัง ของกลุ่ม (group effort) ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ ๗) การบริหารมีลักษณะการร่วมมือกันดำเนินการอย่าง มีเหตุผล ๘) การบริหารมีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์ ๙) การบริหารไม่มีตัวตน (intangible) แต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์^๒ ซึ่งสอดคล้องกับความหมายที่ว่า การบริหาร คือ การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล องค์กร หรือประเทศ หรือการจัดการเพื่อผลกำไรของทุกคนในองค์การ^๓ ซึ่งสอดคล้องกับความหมายที่ว่า การบริหาร เป็นการประสานความพยายามของมนุษย์ (อย่างน้อย ๒ คน) และทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อทำให้เกิดผลตามต้องการ^๔ ซึ่งสอดคล้องกับความหมายที่ว่า การบริหาร หมายถึง ระบบที่ประกอบไปด้วยกระบวนการในการนำทรัพยากรทางการบริหารทั้งทางวัตถุและคนมาดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล^๕ ซึ่งสอดคล้องกับความหมายที่ว่า การบริหาร ในลักษณะที่เป็นกระบวนการ หมายถึง กระบวนการนำเอาการตัดสินใจ และนโยบายไปปฏิบัติ^๖ ซึ่งสอดคล้องกับความหมายที่ว่า การบริหารหมายถึง การดำเนินงานตามวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งหน่วยงานไว้ ๖ ส่วน ดังนี้ ส่วนที่หนึ่ง การบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเรียกว่าการบริหารรัฐกิจ (public administration) หรือการบริหารภาครัฐ มีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้ง คือ การให้บริการสาธารณะ (public services) ซึ่งครอบคลุมถึงการอำนวยความสะดวก การรักษาความสงบเรียบร้อย ตลอดจนการพัฒนาประชาชนและประเทศชาติ เป็นต้น การบริหารส่วนนี้เป็นการบริหาร ของหน่วยงานของภาครัฐ (public or governmental organization) ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น เช่น การบริหารงานของหน่วยงานของสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง กรม หรือเทียบเท่า การบริหารงานของจังหวัดและอำเภอ การบริหารงานของหน่วย การบริหารท้องถิ่น หน่วยงานบริหารเมืองหลวง รวมตลอดทั้งการบริหารงานของหน่วยงาน ของรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น ส่วนที่สอง การบริหารงานของหน่วยงานภาคธุรกิจ ซึ่งเรียกว่า การบริหาร ธุรกิจ (business administration) หรือการบริหารภาคเอกชนหรือการบริหารของหน่วยงานของเอกชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งเพื่อการแสวงหากำไร หรือการแสวงหากำไรสูงสุด (maximum

^๒ สมพงศ์ เกษมสิน, *การบริหาร*, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓), หน้า ๕-๖.

^๓ บุญทัน ดอกไธสง, *การจัดองค์การ*, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๑.

^๔ อนันต์ เกตุวงศ์, *การบริหารการพัฒนา*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๓), หน้า ๒๗.

^๕ ไพบุลย์ ช่างเรียน, *วัฒนธรรมการบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๒), หน้า ๑๗.

^๖ ดิน ปรัชญพฤทธิ, *ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๘.

profits) ในการทำธุรกิจ การค้าขาย การผลิตอุตสาหกรรม หรือให้บริการ เห็นตัวอย่างได้อย่างชัดเจนจากการบริหารงานของ บริษัท ห้างร้าน และห้างหุ้นส่วนทั้งหลาย ส่วนที่สาม การบริหารของหน่วยงานที่ไม่สังกัดภาครัฐ (non-governmental organization) ซึ่งเรียกรย่อว่า หน่วยงาน เอ็นจีโอ (NGO) เป็นการบริหารงานของหน่วยงานที่ไม่แสวงหาผลกำไร (non-profit administration) มีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้ง คือการไม่แสวงหาผลกำไร (non-profit) เช่น การบริหารของมูลนิธิและสมาคม ส่วนที่สี่ การบริหารงานของหน่วยงานระหว่างประเทศ (international organization) มีวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้ง คือ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น การบริหารงานของสหประชาชาติ (United Nations Organization) องค์การการค้าระหว่างประเทศ (World Trade Organization) และกลุ่มประเทศอาเซียน (ASEAN) ส่วนที่ห้า การบริหารงานขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ การบริหารงานขององค์กรส่วนนี้เกิดขึ้นหลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๔๐) โดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีองค์กรตามรัฐธรรมนูญขึ้น เช่น การบริหารงานของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการการเลือกตั้ง และผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เป็นต้น องค์กรดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นหน่วยงานของรัฐเช่นกัน แต่มีลักษณะพิเศษ เช่น เกิดขึ้นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าว และมีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งเพื่อปกป้องคุ้มครองและรักษาสิทธิเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนควบคุมตรวจสอบ การปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนที่หก การบริหารงานของหน่วยงานภาคประชาชน มีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้ง เพื่อปกป้องรักษาผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศและถูกเอารัดเอาเปรียบตลอดมา เช่น การบริหารงานของหน่วยงานของเกษตรกร กลุ่มผู้ใช้แรงงานและกลุ่มผู้ให้บริการ^๗ สอดคล้องกับความหมายที่ว่า การบริหาร คือ กระบวนการบริหาร เกิดได้จากหลายแนวคิด เช่น โพสคอร์ต (POSDCoRB) เกิดจากแนวคิดของ ลูเทอร์ กุลิค (Luther Gulick) และลินดอล เออร์วิค (Lyndall Urwick) ประกอบด้วยขั้นตอนการบริหาร ๗ ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบริหารงานบุคคล (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) ขณะที่กระบวนการบริหารตามแนวคิดของ เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) ประกอบด้วย ๕ ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุมงาน (Controlling) หรือรวมเรียกว่า พอccc (POCCC)^๘ สอดคล้องกับความหมายที่ว่า การบริหารหมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ร่วมกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์^๙ สอดคล้องกับความหมายที่ว่า การบริหารคือ งานบริหารทุกอย่างจำเป็นต้องกระทำโดยมีหลักเกณฑ์ ซึ่งกำหนดจากการวิเคราะห์ศึกษาโดย

^๗ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, **การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น : สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โพธิ์เพชร, ๒๕๔๕), หน้า ๓๖-๓๘.

^๘ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, **การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น : สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โพธิ์เพชร, ๒๕๔๕), หน้า ๓๙.

^๙ Herbert A. Simon, **Administrative Behavior**, (New york: Macmillian, 1947), p. 3.

รอบคอบ ทั้งนี้ เพื่อให้มีวิธีที่ดีที่สุดในอนาคตที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตมากยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์สำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง^{๑๐} สอดคล้องกับความหมายที่ว่า การบริหาร คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น การทำงานต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำภายในสภาพองค์การที่กล่าวนั้น ทรัพยากรด้านบุคคลจะเป็นทรัพยากรหลักขององค์การ ที่เข้ามา ร่วมกันทำงานในองค์การ ซึ่งคนเหล่านี้จะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านวัตถุอื่นๆ เครื่องจักร อุปกรณ์ วัตถุดิบ เงินทุน รวมทั้งข้อมูลสนเทศต่าง ๆ เพื่อผลิตสินค้าหรือบริการออกจำหน่ายและตอบสนอง ความพอใจให้กับสังคม^{๑๑}

ดังนั้นสรุปได้ว่า การบริหาร คือ กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ร่วมกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ โดยใช้ทรัพยากรในการบริหารน้อยที่สุดและเกิดผลประโยชน์สูงสุด การบริหารจัดการ จึงมีความสำคัญต่อองค์การเป็นอย่างมาก องค์การจะประสบความสำเร็จหรือความ ล้มเหลว ก็เพราะ ความสามารถของผู้บริหารในการบริหารงาน ถึงแม้ว่าองค์การจะมี คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ หรือสิ่งของ ต่างๆ แต่ถ้าขาดซึ่งการบริหารจัดการที่ดีมีคุณภาพ องค์การก็จะขาด ประสิทธิภาพและประสิทธิผลใน การดำเนินงาน การบริหารจัดการที่ดีมีคุณภาพ จะทำให้องค์การบรรลุ วัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ การบริหาร จัดการที่ดีช่วยให้เกิดประสิทธิภาพและเกิด ประสิทธิภาพของงาน

จากการให้ความหมายการบริหารและผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้ สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักของการบริหาร เพื่อใช้อธิบายการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์ สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุป ได้ตามตารางที่ ๒.๑ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของการบริหาร

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
ไพบูลย์ ช่างเรียน, (๒๕๓๒, หน้า ๑๗)	ระบบที่ประกอบไปด้วยกระบวนการในการนำ ทรัพยากรทางการบริหารทั้งทางวัตถุและคนมา ดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์
ดิน ปรัชญพฤทธิ, (๒๕๓๕, หน้า ๘)	กระบวนการนำเอาการตัดสินใจ และนโยบายไปปฏิบัติ
วิรัช นิภาวรรณ, (๒๕๔๕, หน้า ๓๖-๓๘)	การดำเนินงานตามวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งการ บริหารงานของหน่วยงานภาครัฐการให้บริการสาธารณะ ซึ่งครอบคลุมถึงการอำนวยความสะดวก การรักษาความ สงบเรียบร้อย

^{๑๐} Frederick W. Taylor อ้างใน สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๑๙๘๐), หน้า ๒๗.

^{๑๑} Peter F. Drucker อ้างใน สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓) หน้า ๖.

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
เฟรดเดอริค ดับบลิว. เทเลอร์ Frederick W. Taylor (1980, p. 27)	กระบวนการบริหาร เกิดได้จากหลายแนวคิด เช่น ๑. โปสคอรบ (POSDCoRB) ประกอบด้วยขั้นตอนการบริหาร ๗ ประการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ ๒. กระบวนการบริหารตามแนวคิดของ เฮนรี ฟาโยล ประกอบด้วย ๕ ประการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับการ การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุมงาน (Controlling) หรือรวมเรียกว่า พอคค์ (POCCC)
ปีเตอร์ เอฟ. ดรักเกอร์ Peter F. Drucker (1980, p. 6)	งานบริหารอย่างมีหลักเกณฑ์
บุญทัน ดอกไธสง, (๒๕๓๗, หน้า ๑)	กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ร่วมกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์
สมพงศ์ เกษมสิน, (๒๕๑๔, หน้า ๑๓-๑๔)	๑. คน เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการ ๒. กระบวนการบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ ๓. การบริหารราชการกับการบริหารธุรกิจเอกชน

๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

กระบวนการในการดำเนินงานให้มีระบบ ระเบียบขั้นตอน และวิธีการ เพื่อให้การดำเนินงานนั้นๆ เป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่องค์กรตั้งไว้ มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้หลากหลายทัศนะดังนี้

มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการไว้ว่า การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ เป็นอุปกรณ์การจัดการนั้น^{๑๒} โดยมีประเด็นแตกต่างกันคือ การบริหารจัดการ ได้ให้ไว้ ๓ ด้าน คือ ๑) ในด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างาน งานบริหารจัดการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำภายในองค์กร ๒) ในด้านของภารกิจหรือสิ่งที่ต้องทำงานบริหารจัดการ หมายถึง การจัดระเบียบทรัพยากรต่าง ๆ ในองค์กร และการประสานกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ๓) ในด้านของความรับผิดชอบ งานบริหารจัดการ หมายถึง การต้องทำให้งานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยการอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน^{๑๓} โดยมีประเด็นแตกต่างกันคือ การบริหารจัดการ

^{๑๒} Harold Koontz อ้างใน สมพงศ์ เกษมสิน, การบริหาร พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓), หน้า ๖.

^{๑๓} ธงชัย สันติวงษ์, องค์การและการบริหาร พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๒๑-๒๒.

(management administration) ล้วนเป็นแนวทางหรือวิธีการบริหารงานภาครัฐที่หน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นำมาใช้ในการปฏิบัติราชการเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหาร ราชการ สอง มีกระบวนการบริหารงานที่ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน คือ การคิด (thinking) หรือการ วางแผน (planning) การดำเนินงาน (acting) และการประเมินผล (evaluating) และสามมีจุดหมาย ปลายทาง คือ การพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้ง ประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงเพิ่มขึ้น สำหรับส่วนที่แตกต่างกัน คือ แต่ละคำมีจุดเน้น ต่างกัน กล่าวคือ การบริหารจัดการเน้นเรื่องการนำแนวคิดการจัดการของภาคเอกชนเข้ามาใช้ในการ บริหารราชการ เช่น การมุ่งหวังผลกำไร การแข่งขัน ความรวดเร็วการตลาด การประชาสัมพันธ์ การจูงใจด้วยค่าตอบแทน การลดขั้นตอน และการลดพิธีการ เป็นต้น ในขณะที่การบริหารการพัฒนา ให้ความสำคัญเรื่องการบริหารรวมทั้งการพัฒนานโยบาย แผนงาน โครงการ (policy, plan, program, roject) หรือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐ ส่วนการบริหารการบริการเน้นเรื่องการอำนวยความสะดวกและการให้บริการแก่ประชาชน^{๑๔} ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การบริหารจัดการ ไว้ดังนี้ การจัดการคืออะไร คำว่าการจัดการหรือที่บางคนเรียกว่าการบริหาร ซึ่งได้แยกประเด็นสำคัญ โดยสรุปได้ ๓ ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง กล่าวว่า การบริหารจัดการเป็นศิลปะของการใช้บุคคลอื่นทำงานให้ องค์การ จากความหมายนี้เมื่อพิจารณาแล้วเป็นการมองว่าสมาชิกในองค์การเป็นเช่นวัตถุสิ่งของที่ จะต้องปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามที่กำหนดแต่ในความเป็นจริงสมาชิกในองค์การเป็นมนุษย์ที่มีความ ต้องการ มีความมุ่งหวังในความเจริญก้าวหน้า ในการปฏิบัติงานจำเป็นต้องมีการตรวจสอบสนองต่อสิ่ง เหล่านั้น ทั้งนี้ เพื่อองค์การประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด จึงเห็นควรปรับปรุงคำว่า การจัดการ ใหม่ว่า การจัดการเป็นศิลปะของการใช้บุคคลอื่นทำ งานให้แก่องค์กรโดยการตอบสนอง ความต้องการและจัดโอกาสให้เขาเหล่านั้นเจริญก้าวหน้าในการทำงาน

ประเด็นที่สอง การจัดการเป็นกระบวนการ ที่กล่าวว่าการจัดการเป็นกระบวนการนี้ มีความสัมพันธ์กับการกำหนดจุดมุ่งหมายขององค์การและแปรเปลี่ยนจุดมุ่งหมายนั้นสู่การปฏิบัติจริง ซึ่งความหมายนี้ผู้จัดการ จะทำให้การดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ขององค์การไปสู่เป้าหมายที่กำหนด โดยผ่านกระบวนการที่เป็นระบบ (systematic) มีการประสานงาน (co-ordinated) และความ ร่วมมือร่วมใจจากทรัพยากรมนุษย์ขั้นตอนและกระบวนการต่างๆ ที่จะทำให้้องค์การประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายจะมีชื่อต่างๆ กันล้วนแต่มีความหมายแตกต่างกันไป เช่น Henri Fayol ได้แสดงทัศนะว่าการจัดการเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผนงาน การจัดองค์การ การจัดบุคคลเข้าทำงานการสั่งการและการควบคุม

ประเด็นที่สาม การจัดการคือกลุ่มของผู้จัดการในความหมายนี้้องค์การเป็นบุคคลที่ทำ หน้าที่บริหาร คือ การจัดการกิจกรรมต่างๆ ในองค์การ เป็นผู้ดำเนินการตัดสินใจกำหนดเป้าหมาย ขององค์การ และประสานงานให้สมาชิกในองค์การดำเนินไปในทิศทางที่เป็นเป้าหมายร่วมกัน คำว่ากลุ่มของผู้จัดการนั้นบ่งบอกว่ามีผู้จัดการหลายคนรวมกัน ทั้งนี้เพราะองค์การต่างๆ จะมีระดับ

^{๑๔} วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๔๘), หน้า ๕.

การบริหารหลายระดับ อาทิ การจัดการระดับสูง การจัดการระดับกลาง และการจัดการระดับล่าง ซึ่งในแต่ละระดับที่กล่าวมา จะมีบุคคลสวมบทบาทเป็นผู้จัดการจึงทำให้เป็นคณะผู้จัดการหรือคณะผู้บริหารที่ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในองค์กร^{๑๕}

ดังนั้นสรุปได้ว่า การบริหารจัดการมีแนวคิดมาจากธรรมชาติของมนุษย์ที่เป็นสัตว์สังคม ซึ่งจะต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม โดยจะต้องมีผู้นำกลุ่มและมีแนวทางหรือวิธีการควบคุมดูแลกันภายในกลุ่มเพื่อให้เกิดความสุขและความสงบเรียบร้อย ซึ่งอาจเรียกว่าผู้บริหารและการบริหาร ตามลำดับ ดังนั้น ที่ใดมีกลุ่มที่นั้นย่อมมีการบริหาร รวมทั้งคำอื่นๆ อีก เป็นต้นว่า การปกครอง (government) การบริหารการพัฒนา การจัดการ และการพัฒนา (development) หรือแม้กระทั่งคำว่า การบริหาร การบริการ (service administration) การบริหารจิตสำนึกหรือการบริหารความรู้ดีรู้ชอบ (consciousness administration) การบริหารคุณธรรม (morality administration) และการบริหารการเมือง (politics administration) ที่เป็นคำในอนาคตที่อาจถูกนำมาใช้ได้ คำเหล่านี้ล้วนมีความหมายใกล้เคียงกัน ขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจในแต่ละยุคสมัยจะนำคำใดมาใช้โดยอาจมีจุดเน้นแตกต่างกันไปบ้าง อย่างไรก็ตาม ทุกคำที่กล่าวมานี้เฉพาะในภาครัฐ ล้วนหมายถึง (๑) การดำเนินงาน การปฏิบัติงาน แนวทาง (guideline) วิธีการ (method) หรือมรรควิธี (means) ใด ๆ (๒) ที่หน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐนำมาใช้ในการบริหารราชการหรือปฏิบัติงาน (๓) ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (๔) เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทาง (end หรือ goal) หรือการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม เช่น มีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทางเบื้องต้น (primary goal) คือ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ หรือช่วยเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติราชการให้เป็นไปในทิศทางที่ดีกว่าเดิม หรือมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทางสูงสุด (ultimate goal) คือ การพัฒนาประเทศที่ประเทศชาติและประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขอย่าง

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ และผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักในการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน ตำบลอุโมงค์ อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๒ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๒ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของ การบริหารจัดการ

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
แฮร์โรลด์ คูนตซ์ Harold Koontz อ้างใน สมพงษ์ เกษมสิน, (๒๕๒๓, หน้า ๖.)	การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ เป็นอุปกรณ์การจัดการ

^{๑๕} พรเพ็ญ อยู่บำรุง, งานวิจัยเรื่องการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการเทศบาลตำบลในเขต จังหวัดสมุทรสาคร, (สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น : วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๑), หน้า ๓๕.

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
ธงชัย สันติวงษ์, (๒๕๔๓, หน้า ๒๑-๒๒)	การบริหารจัดการไว้ ๓ ด้าน คือ ๑. ผู้นำภายในองค์กร ๒. การจัดระเบียบทรัพยากร ๓. สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วย
วิรัช นิภาวรรณ, (๒๕๔๘, หน้า ๕)	การบริหารจัดการ คือ การคิด (thinking) หรือการวางแผน (planning) การดำเนินงาน (acting) และการประเมินผล (evaluating)
พรเพ็ญ อยู่บำรุง, (๒๕๕๑, หน้า ๓๕.)	การบริหารจัดการเป็นศิลปะของการใช้บุคคลอื่นทำงานให้องค์กร ดำเนินไปในทิศทางที่เป็นเป้าหมายร่วมกัน

๒.๑.๓ ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ

๑) ทฤษฎีทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

ในปัจจุบันองค์กรมีการขยายตัวและซับซ้อนมากขึ้น นักทฤษฎีและผู้บริหารสมัยใหม่จึงหันมาสนใจศึกษาพฤติกรรมขององค์กรมากขึ้น เพราะคนเป็นส่วนหนึ่งของระบบองค์กร และองค์กรเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งทุกๆ ส่วนมีความสัมพันธ์กันและมีส่วนกระทบต่อปัจจัยระหว่างกันในการดำเนินงานและเพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดแนวคิดมากมายเกี่ยวกับการบริหาร มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารไว้หลากหลายทัศนะดังนี้

มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารไว้ว่า การบริหารหมายถึง การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting things done through other people) เมื่อว่าตามคำนิยามนี้ การบริหารให้พระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรก แก่พระปัญจวัคคีย์ซึ่งทำให้เกิดพระสังฆรัตนะขึ้น เมื่อมีพระสังฆรัตนะเป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์ วิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ซึ่งดำรงสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า ๒,๕๐๐ ปี เป็นข้อมูลให้เราได้ศึกษาเรื่องพุทธวิธีบริหารนอกจากนี้ยังมีพุทธพจน์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกระจายอยู่ในพระไตรปิฎก การศึกษาพุทธพจน์เหล่านั้นก็จะทำให้ทราบถึงพุทธวิธีบริหาร การศึกษาพุทธวิธีบริหารในครั้งนี้ขอใช้หน้าที่ของนักบริหารเป็นกรอบในการพิจารณาหน้าที่ (Function) ของนักบริหารมีอยู่ ๕ ประการ ตามคำย่อภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ดังนี้คือ^{๑๖}

๑. P คือ Planning หมายถึง การวางแผนเป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคตผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

^{๑๖} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), *พุทธวิธีในการบริหาร*, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓-๕.

๒. O คือ Organizing หมายถึง การจัดการองค์การเป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์การ มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

๓. S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากร และการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

๔. D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการเป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ

๕. C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแลเป็นการควบคุมคุณภาพการปฏิบัติงานภายในองค์การ รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์การ

สอดคล้องกับนักวิชาการที่ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารนั้นต้องประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญหรือเรียกกันย่อๆ ว่า “POSDCoRBMedel” ซึ่งอธิบายตามความหมายได้ดังนี้^{๑๗}

๑. การวางแผน (P – Planning) หมายถึง การจัดวางโครงการและแผนปฏิบัติงานเอาไว้ล่วงหน้าว่าต้องทำอะไรบ้างและทำอย่างไร

๒. การจัดการองค์การ (O- Organizing) หมายถึง การจัดหน่วยงาน กำหนดโครงสร้างของหน่วยงาน การจัดสายงานตำแหน่งต่างๆ กำหนดหน้าที่ให้ชัดเจน

๓. การจัดหาบุคคล (S – Staffing) หมายถึง การจัดหาบุคคล เป็นการบริหารงานทางด้านบุคคล อันได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนาบุคลากร การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี การประเมินผลการทำงาน และการให้พ้นจากงาน

๔. การอำนวยการ (D – Directing) หมายถึง การตัดสินใจ การวินิจฉัยการสั่งการหน่วยงานให้เกิดความร่วมมือเพื่อดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

๕. การประสานงาน (Co - Coordinating) หมายถึงการประสานงานกิจการด้านต่างๆ ของหน่วยงาน ให้เกิดความร่วมมือเพื่อดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

๖. การรายงาน (R –Reporting) หมายถึงการรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงานให้แก่ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินการว่าก้าวหน้าเพียงใด

๗. การงบประมาณ (B - Budgeting) หมายถึง การงบประมาณ การจัดทำงานงบประมาณ บัญชีการใช้จ่ายเงิน การควบคุมการตรวจสอบด้านการเงิน

ต่างจากนักวิชาการที่ได้กล่าวถึงการบริหารเป็นการจัดการอย่างมีระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และทำให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคล และยังเสนอว่า “การบริหาร” และ “การจัดการ” นั้น “การบริหาร” ใช้มากในการบริหารรัฐกิจ ส่วน “การจัดการ” ใช้มากในทางธุรกิจหรืออาจกล่าวได้ว่า “การบริหาร” ใช้มากในการบริหารรัฐกิจ ส่วน “การจัดการ” ใช้มากในทางธุรกิจหรืออาจกล่าวได้ว่า “การบริหาร” มุ่งเน้นที่การกำหนดนโยบายและการวางแผน ส่วน “การจัดการ” เป็นการนำเอานโยบายและแผนไปดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้^{๑๘} สอดคล้องกับ

^{๑๗} Gulick L. and Urwick J. Papers on the Science of Administration. (New York : Industitute of Public Administration, 1973), p.18-19.

^{๑๘} ทองหล่อ เด่นชัย, แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสาธารณสุข, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๕), หน้า ๕.

นักวิชาการที่ได้เขียนหนังสือการจัดการสมัยใหม่ว่า แนวคิดทางการบริหารของเฮนรี ฟาโยล ผู้เป็นบิดาของทฤษฎีการจัดการปฏิบัติการ (Operational management theory) หรือบางทีก็ถือกันว่าเป็นบิดาของการจัดการสมัยใหม่ เชื่อว่าการบริหารนั้นเป็นเรื่องของทักษะ และสนใจศึกษาองค์การโดยรวมและมุ่งเน้นที่กิจกรรมการจัดการ (Organizing) ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมห้าอย่าง คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับบัญชา (Commanding) การประสาน (Coordinating) และการควบคุม (Controlling) หรือ POCCC พบว่าพนักงานมีผลผลิตเพิ่มขึ้นเนื่องมาจากการมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน^{๑๙}

นอกจากนั้น ยังมีนักวิชาการบางท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารไว้ว่า องค์ประกอบของการบริหารที่สำคัญและมีความจำเป็นต่อองค์กร ดังนี้^{๒๐}

๑. วัตถุประสงค์ที่แน่นอน กล่าวคือ จะต้องรู้ว่า จะดำเนินการไปทำไม เพื่ออะไรและต้องการอะไรจากการดำเนินการ เช่น ต้องมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการ หรือในการผลิตต้องรู้ว่า จะผลิตเพื่อใคร ต้องการผลตอบแทนเช่นใด ถ้าหากไม่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์แล้วก็ไม่มีประโยชน์ ที่จะบริหารการดำเนินงานต่าง ๆ จะไม่มีผลสำเร็จ เพราะไม่มีเป้าหมายกำหนดไว้แน่นอน

๒. ทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ วัตถุและเครื่องมือเพื่อประกอบการดำเนินงานรวมถึงถึงความสามารถในการจัดการ ทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ ๔Ms คือ มนุษย์ (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และความสามารถในการจัดการ (Management) หรือ ๖Ms ที่มีเครื่องจักร (Machine) และ การตลาด (Market) เพิ่มเข้ามาซึ่งในปัจจุบันมีความจำเป็นมากขึ้น

๓. มีการประสานงานระหว่างกัน หรือเรียกได้ว่ามีปฏิกิจราระหว่างกัน กล่าวคือ เป้าหมายและวัตถุประสงค์รวมทั้งทรัพยากรในการบริหารทั้ง ๔Ms หรือ ๖Ms ดังกล่าว จะต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งๆ ด้วยการนำปัจจัยทั้งหลายเบื้องต้นมาไว้รวมกันแล้วไม่เกิดปฏิกิจราระหว่างกัน ไม่เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกัน การบริหารก็จะไม่เกิดขึ้น

๔. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในการบริหารงานนั้นสิ่งที่วัดผลสำเร็จของงานว่า บรรลุเป้าหมายของวัตถุประสงค์ขององค์การก็คือประสิทธิผลขององค์การ หมายถึงความสามารถขององค์การ ในอันที่จะบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การในการใช้ทรัพยากรขององค์การ ที่มีอยู่ระยะสั้นโดยเปรียบเทียบกับปัจจัยนำเข้าและค่าใช้จ่ายกับปัจจัยนำออกและรายได้ขององค์การ

สอดคล้องกับนักวิชาการซึ่งเป็นบิดาแห่งการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ได้พัฒนาการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ซึ่งมีพื้นฐานอยู่ในหลักการ (Principles) ที่สำคัญ ๔ ประการคือ^{๒๑}

๑. ต้องมีการคิดค้นและกำหนดวิธีที่ดีที่สุด (One Best Way) สำหรับงานแต่ละอย่าง คือต้องมีมาตรฐานของงานจะต้องมีการจัดวางเอาไว้ โดยมีหลักเกณฑ์ที่ได้พิสูจน์มาแล้วว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดจริง และในเวลาเดียวกันการจ่ายผลตอบแทนแบบจูงใจต่าง ๆ ก็ทำให้ตามผลผลิตทั้งหมด

^{๑๙} เนตรพัฒนา ยาวีราช, **การจัดการสมัยใหม่**, (กรุงเทพมหานคร : เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส, ๒๕๔๖), หน้า ๘.

^{๒๐} สมคิด บางโม, **การบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชย์, ๒๕๔๕), หน้า ๖๒-๖๓.

^{๒๑} เฟรดเดอร์ริก ดับบลิว เทเลอร์, อังโน ธงชัย สันติวงษ์, **องค์การและการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๔๗-๔๘.

๒. ต้องคัดเลือกและพัฒนาคนงาน โดยตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการรู้จักงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับคนงาน นอกจากนี้ต้องมีการอบรมคนงานให้รู้จักวิธีการทำงานที่ถูกวิธีด้วยและในการคัดเลือกคนงานจะต้องมีการพิจารณาเป็นพิเศษที่จะให้ได้คนที่มีคุณสมบัติที่ดีที่สุดตรงตามงานที่จะให้ทำ

๓. ด้วยวิธีการพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีการทำงานควบคู่กับการพิจารณาคนงานนี้ คนงานจะไม่คัดค้านต่อวิธีการใหม่ที่ได้กำหนดขึ้น เพราะโดยหลักเหตุผลคนงานทุกคนจะเห็นจริงถึงโอกาสที่เขาจะได้รับรายได้สูงขึ้นจากการทำงานถูกวิธีที่จะช่วยให้ได้ผลผลิตสูงขึ้น

๔. การประสานร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและคนงาน ฝ่ายบริหารควรจะได้ประสานอย่างใกล้ชิดเป็นประจำกับคนงานที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน แต่ต้องไม่ใช่โดยการลงมือปฏิบัติงานที่ควรจะเป็นงานของคนงานเท่านั้น

โดยประเด็นที่แตกต่าง เป็นแนวคิดที่ต่างมีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันในการบริหารองค์การ แต่นำไปสู่ความสำเร็จของวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานในองค์การ

ดังนั้นอาจพอสรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารนั้น จะครอบคลุมถึงหน้าที่ในการบริหาร อันประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการหรือการมอบหมายงาน การประสานงาน การรายงานและการงบประมาณ นอกจากนี้องค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารจะประกอบด้วย วัตถุประสงค์ที่แน่นอน ทรัพยากรในการบริหาร มีความประสานระหว่างกัน และประสิทธิภาพประสิทธิผลในการบริหารงาน ซึ่งแนวคิดเหล่านี้จะครอบคลุมไปถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการบริหารเชิงกลยุทธ์

จากการให้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารของนักวิชาการ และผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักของการบริหาร เพื่อใช้อธิบายการบริหารงานจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมือเมือง จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๓ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๓ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

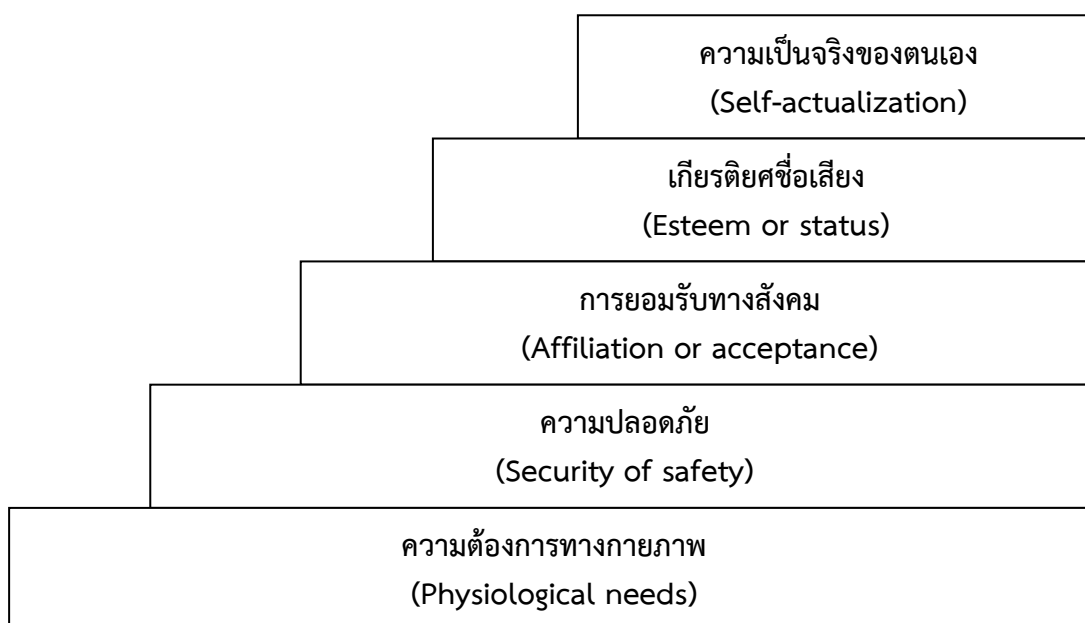
นักวิชาการหรือนักวิจัย/หน่วยงาน	แนวคิดหลัก
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (๒๕๔๙, หน้า ๓-๕)	การบริหารด้วยหลัก POSDC ๑. P คือ Planning หมายถึง การวางแผน ๒. O คือ Organizing หมายถึง การจัดการองค์การ ๓. S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็น การสรรหาบุคลากรใหม่ ๔. D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ ๕. C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล

นักวิชาการหรือนักวิจัย/หน่วยงาน	แนวคิดหลัก
ลูเทอร์ กุลิก และ ลินดอนเออร์วิก (Gulick L. and Urwick J.), (๑๙๓๓, p.๑๘-๑๙.)	กิจกรรมการปฏิบัติงานของหัวหน้าฝ่ายบริหาร อักษรย่อมีดังนี้ POSDCoRB ๑.การวางแผน (P – Planning) การจัด วางโครงการและแผนปฏิบัติงาน ๒.การจัดการองค์การ (O- Organizing) การจัดหน่วยงาน กำหนดโครงสร้างของ หน่วยงาน ๓.การจัดหาบุคคล (S – Staffing) การจัดหา บุคคล ๔.การอำนวยการ (D – Directing) การตัดสินใจ การวินิจฉัยการสั่งการ ๕.การประสานงาน (Co – Coordinating) การประสานงานกิจการด้านต่าง ๆ ของ หน่วยงาน ๖.การรายงาน (R –Reporting) การรายงาน ผลการปฏิบัติของหน่วยงาน ๗.การงบประมาณ (B – Budgeting) การงบประมาณ การจัดทำงบประมาณบัญชี การใช้จ่ายเงิน
ทองหล่อ เด่นชัย,(๒๕๓๕, หน้า ๕)	๑. เป็นการจัดการอย่างมีระเบียบแบบแผน เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ๒. เป็นการนำเอานโยบายและแผนไปดำเนิน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้
เนตร์พัฒนา ยาวีราข, (๒๕๔๖, หน้า ๘)	การบริหารด้วยหลัก POCCC คือ ๑. การวางแผน (Planning) ๒. การจัดองค์การ (Organizing) ๓. การบังคับบัญชา (Commanding) ๔. การประสาน (Coordinating) ๕. การควบคุม (Controlling)

นักวิชาการหรือนักวิจัย/หน่วยงาน	แนวคิดหลัก
สมคิด บางโม, (๒๕๔๕, หน้า ๖๒-๖๓)	๑. วัตถุประสงค์ที่แน่นอน ๒. ทฤษฎีการในการบริหาร ๓. มีการประสานงานระหว่างกัน ๔. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล
เฟรดเดอริค ดับบิว เทเลอร์ (Frederick W Taylor), (๒๕๔๓, หน้า ๔๗-๔๘)	๑. วัตถุประสงค์ที่แน่นอนเลือกวิธีที่ดีที่สุด ๒. ทฤษฎีการในการบริหารคัดเลือกและพัฒนาคน ๓. มีการประสานงานระหว่างกัน ๔. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๒) ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์

มีนักวิชาการได้กล่าวถึงทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ โดยนักจิตวิทยาทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ชาวอังกฤษชื่อว่า **มาสโลว์ (Maslow)**^{๒๒} ได้เสนอทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์เพื่อที่จะอธิบายพฤติกรรมของคนในองค์กร โดยมาสโลว์ ได้แบ่งความต้องการของคนออกเป็น ๕ ระดับ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์ ประกอบด้วย (๑) ความเป็นจริงของตนเอง (๒) เกียรติยศชื่อเสียง (๓) การยอมรับทางสังคม (๔) ความปลอดภัย และ (๕) ความต้องการทางกายภาพ ดังแผนภาพ ๒.๑

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์

^{๒๒} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔), หน้า ๗๓.

มาสโลว์ เชื่อว่ามนุษย์โดยทั่วไปจะแสดงความต้องการของตนเองตามระดับขั้นในแต่ละขั้น แต่ช่วงเวลาและความแน่นหนักจะขึ้นอยู่กับมนุษย์แต่ละคน ความต้องการของมาสโลว์ มี ๕ ขั้น แบ่งได้ ๒ ประเภท คือ

๑. ความต้องการทางชีวศึกษาวิทยา (Biological needs) ซึ่งรวมความต้องการสิ่งจำเป็นทั้งหลาย ทางด้านร่างกายของมนุษย์ ที่จำเป็นสำหรับที่จะให้มีชีวิตอยู่รอด ได้แก่อาหาร น้ำ อากาศ และการพักผ่อนนอนหลับ เป็นต้น ความต้องการทางด้านร่างกายนั้นปกติจะมีขีดจำกัดอยู่ชั่วระยะหนึ่ง เช่น เมื่อรับประทานอาหารอิ่มแล้ว เป็นต้น เมื่อความต้องการทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองอย่างสมควรแล้วมนุษย์ก็จะมีความต้องการในขั้นต่อไปที่สูงขึ้น เช่น ต้องการบ้านเรือน เสื้อผ้า รถยนต์ เครื่องประดับต่างๆ เพื่อแสดงถึงเกียรติยศและฐานะของบุคคลในสังคม

๒. ความต้องการทางจิตใจ (Psychological needs) มนุษย์เป็นสัตว์สังคมซึ่งอยู่โดดเดี่ยวไม่ได้ จึงต้องคบหาสมาคมกับมนุษย์ด้วยกันเป็นกลุ่ม เป็นสมาคม เป็นชาติการเป็นสมาชิกในสถาบันต่างๆ ของสังคม จึงก่อให้เกิดความต้องการในรูปต่างๆ (Security or safety needs) ความต้องการได้รับการยกย่อง (Recognition needs) ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ (Sense of belonging needs) และความต้องการที่ได้รับผลสำเร็จในชีวิต ความต้องการทางจิตใจของมนุษย์นี้ไม่เหมือนกันทุกคนและไม่มีที่สิ้นสุด

ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่าทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ หมายถึง การอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์จากลำดับขั้นของความต้องการทั้ง ๕ ประการ ได้แก่ ความเป็นจริงของตนเอง เกียรติยศชื่อเสียง การยอมรับทางสังคม ความปลอดภัย และความต้องการทางกายภาพ ซึ่งแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือความต้องการทางชีวศึกษาวิทยา และความต้องการทางจิตใจสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๔ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๔ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์

นักวิชาการหรือนักวิจัย/หน่วยงาน	แนวคิดหลัก
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, (๒๕๔๔, หน้า ๗๓).	ความต้องการทั้ง ๕ ประการ ได้แก่ ๑. ความเป็นจริงของตนเอง ๒. เกียรติยศชื่อเสียง ๓. การยอมรับทางสังคม ๔. ความปลอดภัย ๕. ความต้องการทางกายภาพ

๓) ทฤษฎีการจูงใจ : ทฤษฎีความต้องการ ของอัลเดอร์เฟอร์ Alderfer (Alderfer's ERG theory)

มีนักวิชาการได้กล่าวถึงทฤษฎีทฤษฎีความต้องการ ของอัลเดอร์เฟอร์ Alderfer (Alderfer's ERG theory) ทฤษฎีการจูงใจ : ทฤษฎีความต้องการ ของอัลเดอร์เฟอร์ เป็นทฤษฎีความต้องการหรือเรียกอีกอย่างว่า ERG (ERG ย่อมาจาก Existence Relatedness Growth theory) อัลเดอร์เฟอร์ เป็นทฤษฎีเน้นการทำให้เกิดความพอใจตามความต้องการของมนุษย์ไม่คำนึงถึงชั้นความต้องการว่าความต้องการใดจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังและความต้องการหลาย ๆ อย่างอาจเกิดขึ้นพร้อมกันก็ได้ความต้องการตามทฤษฎี ERG มีน้อยกว่าความต้องการตามลำดับขั้นตอนของมาสโลว์ อัลเดอร์เฟอร์ได้แบ่งความต้องการไว้ ๓ ประการ ดังนี้^{๒๓}

๑. ความต้องการการมีชีวิตอยู่ (Existence needs) เป็นความต้องการของบุคคลที่ต้องการการตอบสนองเพื่อให้มีชีวิตอยู่ได้รับการตอบสนองทางกาย คือ ต้องการอาหารเสื้อผ้าที่อยู่อาศัย เครื่องใช้ต่าง ๆ ยารักษาโรค ผู้บริหารควรตอบสนองความต้องการด้วยการให้ค่าตอบแทนเป็นเงิน ค่าจ้าง เงินพิเศษ รวมถึงความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยจากการทำงานได้รับความยุติธรรม มีการทำสัญญาว่าจ้างการทำงาน เป็นต้น

๒. ความต้องการมีสัมพันธภาพ (Relatedness needs) เป็นความต้องการของบุคคลที่จะมีมิตรไมตรีมีความสัมพันธ์กับบุคคลที่อยู่แวดล้อมในการทำงาน ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลภายนอกด้วย เช่น การจัดกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตาม เกิดสถานภาพที่ยอมรับทางสังคม

๓. ความต้องการความก้าวหน้า (Growth needs) เป็นความต้องการสูงสุดของบุคคล ได้แก่ ความต้องการได้รับการยกย่องและต้องการความสำเร็จในชีวิต ผู้บริหารควรสนับสนุนให้พนักงานพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้าด้วยการพิจารณาการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งหรือมอบหมายให้รับผิดชอบต่องานโดยมีหน้าที่งานสูงขึ้นอันเป็นโอกาสที่พนักงานจะก้าวหน้าไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่าทฤษฎีการจูงใจ : ทฤษฎีความต้องการของ อัลเดอร์เฟอร์ Alderfer (Alderfer's ERG theory) หมายถึง ทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับความต้องการของมนุษย์โดยไม่ยึดติดว่ามนุษย์จะมีความต้องการสิ่งใดมาก่อนหรือหลัง ซึ่งถือว่าเป็นแนวคิดการบริหารที่เหมาะสมกับยุคสมัยและสอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สรุปได้ตามตารางที่ ๒.๕ ดังต่อไปนี้

^{๒๓} ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ, พฤติกรรมองค์การ, (กรุงเทพมหานคร : ชีระฟิล์มและโซเท็กซ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๙-๑๑๔.

ตารางที่ ๒.๕ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการจูงใจ : ทฤษฎีความต้องการของ อัลเดอร์เฟอร์ Alderfer (Alderfer's ERG theory)

นักวิชาการหรือนักวิจัย/หน่วยงาน	แนวคิดหลัก
ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ,(๒๕๔๒, หน้า ๑๐๙-๑๑๔.)	การให้ความสำคัญกับความต้องการของมนุษย์โดยไม่ยึดติดความต้องการสิ่งใดมาก่อนหรือหลัง

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม โดยทั่วไป หมายถึง การทำกิจกรรม ต่างๆ เพื่อให้คนที่อยู่ร่วมกันในสังคมมีชีวิตความเป็นอยู่และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน และมีความครอบคลุมวงจรการดำเนินชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ซึ่งผู้ศึกษาได้ค้นคว้ามาเป็นแนวทางในการวิจัยได้ดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายของสวัสดิการสังคม

สวัสดิการสังคม (Social Welfare) เป็นกิจกรรมที่ทำให้คนอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีเหมาะสมและเป็นธรรมตามมาตรฐานของแต่ละสังคมซึ่งมีความแตกต่างกันระบบการให้บริการ การให้ความช่วยเหลือเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นนั้นประกอบด้วย ด้านสุขภาพอนามัยการศึกษา ด้านความมั่นคงของที่อยู่อาศัย ด้านการประกอบอาชีพ มีรายได้และมั่งคั่ง ด้านการสร้างหลักประกันความเสี่ยงและสร้างความมั่นคง การบริการทางสังคม ด้านต่างๆ การส่งเสริมสนับสนุนและการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี ระบบการจัดสวัสดิการสังคมในรูปแบบ ที่กล่าวถึงมีการดำเนินงานโดยทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคประชาชน เป็นผู้ดำเนินการทำให้เกิดรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมที่มีความแตกต่างและหลากหลาย มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของสวัสดิการสังคม ไว้หลากหลายทัศนะ ดังนี้ในประเด็นที่เกี่ยวกับความหมายของสวัสดิการ ซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลจากเนื้อหาที่เกี่ยวข้องพบว่าสวัสดิการมีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลายโดยมีสาระสำคัญดังนี้

มีนักวิชาการ ได้ให้ความหมายของคำว่าสวัสดิการชุมชน ^{๒๔} คือ การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นใจแก่คนในชุมชน ซึ่งหมายความรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้คนในชุมชนดีขึ้น อาจอยู่ในรูปสิ่งของ เงินทอง น้ำใจการช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ผลของการจัดสวัสดิการชุมชนที่สำคัญคือก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย เกิดความสัมพันธ์/มิตรไมตรีที่ดีของคน ชุมชน รู้สึกมั่นคง ภาคภูมิใจ อยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและมีความสุข สวัสดิการ ^{๒๕} หมายถึง สภาพการที่บุคคลหรือชุมชน มีการอยู่ดีกินดี มีความเจริญรุ่งเรืองหรือมีความสมบูรณ์พูนสุข

^{๒๔} กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, **ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย**, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดเพ็ญวนิษฐ์, ๒๕๔๘), หน้า ๙.

^{๒๕} Britanica World Language Edition of the Oxford Dictionary, Vol. 2 Part. 1, Q – Z Part 2-3, : 2405.

สอดคล้องกับความหมายที่ว่า สวัสดิการ^{๒๖} คือ การให้สิ่งที่เอื้ออำนวยให้ผู้ทำงานมีชีวิต และสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและสะดวกสบาย เช่น มีสถานพยาบาลให้ที่พักอาศัย จัดรถรับส่ง และความหมายที่ว่า สวัสดิการ^{๒๗} คือการมุ่งให้เกิดการกินดีอยู่ดีของบุคคลหรือกลุ่มสวัสดิการทั่วไปของชุมชนหรือสังคม ถือว่าเป็น หน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดให้มีขึ้นเพื่อประโยชน์ร่วมกันของส่วนรวม

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า สวัสดิการ หมายถึง “การกินดีอยู่ดี” หรือ Well-being คือภาวะของการมีสุขภาพดี มีความ เจริญรุ่งเรือง และมีความสุข ความสะดวกสบาย หรือความกินดีอยู่ดีนั่นเอง ซึ่งการดำเนินการเพื่อให้เกิดภาวะที่มีความสะดวกสบาย ที่จะต้องจัดให้มีขึ้นเพื่อประโยชน์ร่วมกันของส่วนรวม โดยแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๖ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๖ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยได้ให้การศึกษาเกี่ยวกับความหมายสวัสดิการ

นักวิชาการหรือนักวิจัย/หน่วยงาน	แนวคิดหลัก
ราชบัณฑิตยสถาน, (๒๕๓๘, หน้า ๘๐๘)	บุคคลหรือชุมชน อยู่ดีกินดี มีความเจริญรุ่งเรืองหรือมีความสมบูรณ์พูนสุข
สภาอุตสาหกรรม, (๒๕๔๘, หน้า ๓)	การให้สิ่งที่เอื้ออำนวยให้ผู้ทำงานมีชีวิต และสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและสะดวกสบาย
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, (๒๕๔๘, หน้า ๙)	ระบบการจัดบริการสังคมเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไข ปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม

สวัสดิการสังคม^{๒๘} หมายถึง ระบบการจัดบริการสังคม ซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไข ปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐานทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมไว้ว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงานทั้งของรัฐบาลและอาสาสมัคร เพื่อมุ่งป้องกันและจัดปัญหา

^{๒๖} พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๘), หน้า ๘๐๘.

^{๒๗} เอกสารวิชาการ, สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, เล่มที่ ๘, (กรกฎาคม ๒๕๔๘), หน้า ๓.

^{๒๘} กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, พระราชบัญญัติการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.๒๕๔๖, (กรุงเทพมหานคร : มปท. ๒๕๔๖), หน้า ๓.

สังคมหรือปรับปรุงความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคล กลุ่มและชุมชน^{๒๙} สอดคล้องกับความหมายที่ว่า สวัสดิการสังคมเป็นระบบการจัดบริการสังคม เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนและความมั่นคงทางสังคมใน ระบบมาตรฐาน เพื่อเป็นการพัฒนาสังคมในระดับพื้นฐานและเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ประชาชน โดยในการดำเนินการด้านสวัสดิการสังคมจะต้องประกอบด้วยสถาบันทางสังคมและ บุคลากรที่มีความหลากหลายทางวิชาชีพหรือเป็นผู้ดำเนินการในแต่ละด้าน เพื่อส่งผลให้สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคมมีมาตรฐานและคุณภาพ^{๓๐} และยังสอดคล้องกับความหมายที่ว่า “สวัสดิการสังคม” เป็นระเบียบนโยบาย ผลประโยชน์ และบริการ ซึ่งจะทำให้การดำเนินการจัดบริการต่าง ๆ เป็นไปโดยสอดคล้องกับความต้องการของ สังคมเป็นที่ยอมรับกันว่า สวัสดิการสังคมเป็นบริการพื้นฐานที่มีความสำคัญ ทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและถาวร เปลี่ยนแปลงจากสถานะที่เคยยากลำบากไปสู่สิ่งที่คาดหวังว่าดีกว่า รวมไปถึงความอุดมสมบูรณ์ในที่สุด^{๓๑} และสอดคล้องกับความหมายที่ว่า สวัสดิการสังคม ว่าเป็นระบบจัดบริการทางสังคมเพื่อป้องกันและแก้ไข ปัญหาทางสังคมและพัฒนาสังคมรวมทั้งส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถ ดำรงชีวิตในสังคมได้ในระดับมาตรฐาน

ดังนั้น อาจพอสรุปได้ว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง การทำกิจกรรม ต่างๆ เพื่อให้คนที่อยู่ร่วมกันในสังคมมีชีวิตความเป็นอยู่และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน และมีความครอบคลุมวงจรการดำเนินชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ที่มีความเหมาะสมและเป็นธรรมตามมาตรฐานของแต่ละสังคมซึ่งมีความแตกต่างกัน ระบบการให้บริการ การให้ความช่วยเหลือเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นนั้น ประกอบด้วย ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านความมั่นคงของที่อยู่อาศัย ด้านการประกอบอาชีพ มีรายได้และมีงานทำ ด้านการสร้างหลักประกันความเสี่ยงและสร้างความมั่นคง การบริการทางสังคมด้านต่างๆ การส่งเสริมสนับสนุนและการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี ระบบการจัดสวัสดิการสังคมในรูปแบบต่างๆ ที่กล่าวถึงมีการดำเนินงานโดยทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคประชาชนเป็นผู้ดำเนินการทำให้เกิดรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมที่มีความแตกต่างและหลากหลาย

จากการให้ความหมายของสวัสดิการสังคม และผลการศึกษาของนักวิชาการต่าง ๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักของสวัสดิการสังคม เพื่อใช้อธิบายการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๗ ดังต่อไปนี้

^{๒๙} Encyclopedia of Social Work ๑๙๗๑:๑๔๔๖, อ้างใน วันทนี วาสิกะสิน สุรางรัตน์ วศินารมณ และกิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์, ๒๕๔๗, หน้า ๓.

^{๓๐} นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์, **ทัศนะของนักสังคมสงเคราะห์ในการป้องกันการติดเชื้อโรคเอดส์ในระดับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.), ๒๕๔๐), หน้า ๓.

^{๓๑} Friedlander and Apte ๑๙๘๐: ๔, อ้างใน วันทนี วาสิกะสิน สุรางรัตน์ วศินารมณ และกิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์, ๒๕๔๗, หน้า ๓.

ตารางที่ ๒.๗ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยได้ให้ทำการศึกษาเกี่ยวความหมายสวัสดิการสังคม

นักวิชาการหรือนักวิจัย/หน่วยงาน	แนวคิดหลัก
พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม, (๒๕๔๖)	๑. การจัดบริการสังคม ๒. การพัฒนาคุณภาพชีวิต ๓. สังคมมีมาตรฐานและคุณภาพ ๔. ส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม
วันทนี วาสิกะสิน สุรางรัตน์ วศินารมณ และกิติพัฒน์ นนทปัทมดูลย์, (๒๕๔๗, หน้า ๓)	กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงานทั้งของรัฐบาลและอาสาสมัคร เพื่อมุ่งป้องกันและขจัดปัญหา สังคมหรือปรับปรุงความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคลกลุ่มและชุมชน
นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์, (๒๕๔๐, หน้า ๓)	“สวัสดิการสังคม” ระเบียบนโยบาย ผลประโยชน์และบริการ

ขอบเขตของงานสวัสดิการสังคม (Fields of Social Welfare)

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้กำหนด ขอบเขตกิจกรรมของงานสวัสดิการสังคม ดังนี้^{๓๒}

๑. การศึกษา (Education)
๒. สุขภาพอนามัย (Health Care)
๓. การประกันรายได้ (Income Maintenance) : มีงานทำมีรายได้ มีสวัสดิการแรงงาน
๔. ที่อยู่อาศัย (Housing)
๕. ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความมั่นคงทางสังคม (Safety in Life and Property)
๖. นันทนาการ (Recreation)
๗. บริการสังคมปัจเจกบุคคล (Personal social services)

หลักการของสวัสดิการสังคม^{๓๓}

ได้สรุปและจำแนกหลักการของงาน สวัสดิการสังคม ได้ดังนี้

๑. สนองความต้องการพื้นฐาน การจัดสวัสดิการสังคมจะต้องคำนึงถึงปัญหา ความจำเป็นและความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เป็นสำคัญ ได้แก่ ความต้องการทางกายภาพ ความต้องการความ

^{๓๒} กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, รายงานสถานการณ์ทางสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับประเทศประจำปี ๒๕๔๘, (กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ๒๕๔๘), หน้า ๔-๗.

^{๓๓} ทศนีย์ ลักขณาภิชนช. (๕ สิงหาคม ๒๕๕๗). การบริหารสังคมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเมือง, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.thaingo.org/writer/view.php?id=๖๕๖> [5 สิงหาคม 2557].

มั่นคงปลอดภัย ความต้องการความเป็นเจ้าของและความรัก ความต้องการ การมีชื่อเสียง และความ ต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต

๒. สิทธิและความรับผิดชอบ การจัดสวัสดิการสังคมเป็นสิทธิของประชาชนในฐานะ พลเมืองของรัฐที่มีสิทธิจะได้รับการบริการสังคมจากรัฐเพื่อให้ ประชาชนอยู่ดีมีสุข มีความมั่นคงทาง สังคม ซึ่งรัฐอาจจะกำหนดมาตรการการบริการสังคมซึ่งรัฐสามารถดำเนินการได้ภายใต้ระบบภาษี การ ให้การอุดหนุนหรือการสร้างแรงจูงใจ

๓. ความเสมอภาคและความยุติธรรม การจัดสวัสดิการที่ดีควรคำนึงถึงความเท่าเทียมกัน ของประชาชนทุกคนในฐานะ พลเมืองของรัฐ โดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่ถูกตัดโอกาสในการที่จะ ได้รับ การให้บริการขั้นพื้นฐานโดยรัฐ

สวัสดิการประชาชนหรือชุมชน เป็นการริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชนท้องถิ่นที่ร่วมกันสร้าง ระบบหลักประกันความมั่นคงของชีวิตเพื่อความอยู่ดีมีสุขของคนในชุมชนท้องถิ่นและสังคมมุ่งฟื้นฟู ชุมชนท้องถิ่นให้มีการอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้ออาทร พึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างคน กับคน คนกับธรรมชาติและคนกับวัฒนธรรมตามหลักศาสนาและภูมิปัญญาของท้องถิ่นตั้งแต่เกิด จนถึงตาย

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ สวัสดิการชุมชน เป็นระบบการช่วยเหลือเกื้อกูล ที่เริ่มจากการพึ่งตนเองก่อน เป็นการช่วยเหลือที่มากกว่าเงินหรือวัตถุ แต่เน้นความสัมพันธ์ที่ดี การมีน้ำใจการไว้วางใจซึ่งกันและกัน การมีกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นการสร้างการออมเพื่อการให้ เป็น กองบุญมากกว่ากองทุน ทุกคนต่างเป็นผู้ให้และผู้รับเป็นการ “ให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมี ศักดิ์ศรี” การช่วยเหลือที่เผื่อแผ่ ถึงผู้ทุกข์ยากและผู้ด้อยโอกาสในชุมชน สวัสดิการชุมชนต่างจาก ระบบประกันเชิงพาณิชย์ ที่ให้ความสำคัญกับระบบสมาชิกและการได้รับประโยชน์ต่างเบี้ยประกัน **สวัสดิการชุมชน** จะขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมาย มีความมั่นคงของชุมชนและ สังคมอย่างยั่งยืน ชุมชนต้องเป็นแกนหลักสร้างการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง ผนึกพลังกับท้องถิ่น เชื่อมโยงสวัสดิการชุมชนกับการสร้างทุนใหม่ของชุมชนซึ่งเป็นทุนเศรษฐกิจและทุนสังคม การเชื่อมโยงกับการพัฒนาอื่นๆของชุมชนอย่างกลมกลืน สร้างกระบวนการบริหารจัดการที่สอดคล้อง กับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมแต่มีความซื่อสัตย์ และมีประสิทธิภาพ เป็นการสร้างระบบการเรียนรู้ ตลอดเวลาหลักการสำคัญในเรื่องการจัดสวัสดิการชุมชน มีดังนี้

๑. ทำจากสิ่งที่เป็นจริง ไม่ใช่ลอกเขามาทั้งชุด สวัสดิการชุมชนต้องสอดคล้อง กับวิถีของแต่ละพื้นที่ ตั้งใจทำโดยลอกเลียนแบบกันไม่ได้ เช่น เห็นชุมชนอื่นให้สวัสดิการผู้สูงอายุ เดือนละ ๓๐๐ บาท ก็ให้บ้าง อาจไปไม่รอด เพราะเงินไม่พอ ต้องดูว่าคนที่นี่คิดอย่างไร กลุ่มเรามีเงิน อยู่เท่าไร ต้องกำหนดอนาคตว่าบ้านเราจะเป็นอย่างไร ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของเราเอง

๒. เริ่มจากเล็กไปใหญ่ ทำแบบค่อยเป็นค่อยไป เหมือนต้นไม้ที่แตกทีละ ๑ ใบ ๒ ใบ ต่อไปก็เติบโตเป็นพุ่มใหญ่ หากคิดจะจัดสวัสดิการแบบรวดเร็วเกินไป โดยที่คนไม่พร้อม ไม่มีส่วนร่วม ไม่รู้สึกเป็นเจ้าของ ก็เหมือนการใส่ปุ๋ยมากเกินไป ต้นไม้อาจจะตายได้เพราะเกินกำลัง ไม่เกิดสวัสดิการที่เป็นของคนในชุมชน

๓. เงินเป็นเพียงเครื่องมือไม่ใช่เป้าหมาย ใช้เงินสร้างเงื่อนไข ทำให้คนอยากทำงาน อยากทำดี สิ่งสำคัญคือ การให้ความคิด ทำให้คนคิดพึ่งตนเอง ทำความดีทำงานสร้างเม็ดเงิน หากมีเงินสนับสนุน ควรให้ตามความจำเป็นและพอดี ไม่ใช่ใช้เงินเป็นเป้าหมายหรือหาเงินมาแจกจ่าย

๔. ระบบสวัสดิการที่ดีต้องช่วยเหลือแบบไม่ก่อให้เกิดการแบ่งแยกในชุมชนควรให้ทุกคน ได้รับ แต่มุ่งเน้นคนยากจนและด้อยโอกาส ทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมโดยตกลงกติกาและใช้ ร่วมกัน

๕. เป็นองค์รวมที่ทุกอย่างเชื่อมโยงเข้าหากัน กิจกรรมทุกอย่างสามารถก่อให้เกิด สวัสดิการได้ทุกอย่าง ตั้งแต่เกิดจนตายกับคนทุกเพศ ทุกวัย การสร้างสวัสดิการจะเริ่มจากเรื่องใดก็ได้ เช่น การเชื่อมโยงคนมาทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น ผู้สูงอายุได้ทำบุญ พบปะกันทุกวันพระ เด็กได้เรียนรู้ ถ่ายทอดภูมิปัญญาจากผู้สูงอายุและช่วยดูแลผู้สูงอายุ เชื่อมโยงคนกับธรรมชาติ เช่น การดูแลรักษา ป่าทำให้มีแหล่งอาหาร น้ำ ฯลฯ

๖. ต้องเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ คนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการเป็นทั้งผู้ให้ และผู้รับเสมอ ไม่ใช่ฝ่ายหนึ่งหามาให้ อีกฝ่ายหนึ่งรอรับ จึงเป็นความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน และมีศักดิ์ศรี มีการจัดเงื่อนไขที่ทุกคนมีส่วนร่วมจ่ายสมทบ กันเงินบางส่วนเติมเข้ากองทุน นำดอกผล กองทุนบางส่วนขยายกิจกรรมต่อ จึงทำให้ทุกคนในกลุ่ม/ ชุมชนสามารถเป็นเจ้าของทุนและได้รับ สวัสดิการไปในเวลาเดียวกัน

๗. ต้องทำด้วยความรักและความอดทน โดยจะต้องมีความศรัทธาเชื่อมั่นว่าชาวบ้าน สามารถสร้างสวัสดิการของตนเองได้ รักที่จะทำงานเพื่อชุมชน เพื่อส่วนรวมอดทนต่อความคิด ความเห็นที่ไม่ตรงกัน ยอมรับการคิดค้น ดำเนินโดยถือว่าเป็นบทเรียนที่จะก่อให้เกิดการปรับปรุง พัฒนา^{๓๔} ซึ่งมีความสอดคล้องกับความหมายของคำว่า สวัสดิการ หมายถึง การสร้างหลักประกัน เพื่อความมั่นใจแก่คนในชุมชน ซึ่งหมายความว่ารวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างทำให้คนในชุมชนดีขึ้น อาจอยู่ใน รูปของสิ่งของ เงินทอง น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ผลของการจัดสวัสดิการชุมชนที่สำคัญ เช่น ก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย เกิดความสัมพันธ์/ มิตรไมตรีที่ดีของคนในชุมชน รู้สึกมั่นคง ปลอดภัย อยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและมีความสุข^{๓๕} ซึ่งมีความ สอดคล้องกับความหมายของคำว่า สวัสดิการชุมชน คือ การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคน ในชุมชน อาจเป็นรูปของเงิน น้ำใจ ความช่วยเหลือเกื้อกูลที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ตั้งแต่เกิดจน ตาย สำคัญที่สุด คือ “เงินสวัสดิการ” ไม่ใช่เป้าหมายแต่เป็นเครื่องมือ ใช้เงินสร้างเงื่อนไขในการทำให้ คนอยากทำความดี ให้เงินตามความจำเป็นและพอดี คือ การเกิดความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชน การช่วยเหลือเกื้อกูล ความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย อยู่อย่างมีศักดิ์ศรี และมีความสุขทั้งกายและทาง

^{๓๔} สลิลทิพย์ เชียงทอง,อินทรา วิทิตสมบุรณ์, **คู่มือการดำเนินงานโครงการสนับสนุนการจัด สวัสดิการชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แอ๊ปเปิ้ล ฟรันทิ่ง กรู๊ป จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๒-๖.

^{๓๕} สมพงษ์ เกษมสิน, **คู่มือการดำเนินงานโครงการสนับสนุนการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์, ๒๕๔๗), หน้า ๒๐๑-๒๐๒.

จิตใจ"^{๓๖} และมีความสอดคล้องกับความหมายของคำว่า สวัสดิการชุมชน ว่าเป็นรูปแบบการพึ่งตนเองของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของชุมชนด้วยการช่วยเหลือตนเอง^{๓๗}

ดังนั้นอาจพอสรุปได้ว่า สวัสดิการชุมชน คือ การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน รวมถึง ทุกอย่างที่จะทำให้คนในชุมชน มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในรูปแบบของสิ่งของ เงินทองน้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย

จากการให้ความหมายของสวัสดิการชุมชน และผลการศึกษาของนักวิชาการต่าง ๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักของสวัสดิการชุมชน เพื่อใช้อธิบายการบริหารจัดการกองทุน ออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๘ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๘ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยได้ให้การศึกษาเกี่ยวกับความหมายสวัสดิการชุมชน

นักวิชาการหรือนักวิจัย/หน่วยงาน	แนวคิดหลัก
สลิทธิย์ เชียงทอง,อินทิดรา วิทยสมบุรณ์, (๒๕๕๒, หน้า ๒-๖)	๑. ระบบการช่วยเหลือเกื้อกูล ๒. การพึ่งตนเอง ๓. สร้างการมีส่วนร่วม ๔. ทุนเศรษฐกิจและทุนสังคม ๕. หลักประกันความมั่นใจแก่คนในชุมชน ๖. ความรู้สึกมั่นคง
สมพงศ์ เกษมสิน, (๒๕๔๗ ,หน้า ๒๐๑-๒๐๒)	การสร้างหลักประกัน เพื่อความมั่นใจแก่คนในชุมชน ซึ่งหมายความว่ารวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างทำให้คนในชุมชนดีขึ้น อาจอยู่ในรูปของสิ่งของ เงินทอง น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย
สิน สือสวน, (๒๕๕๔ , หน้า ๓๖)	การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน อาจเป็นรูปของเงิน น้ำใจ ความช่วยเหลือเกื้อกูลที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ตั้งแต่เกิดจนตาย สำคัญที่สุด
ทัศนีย์ ลักษณะนิชนชัย, (๒๕๔๕, หน้า ๕๐.)	รูปแบบการพึ่งตนเองของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของชุมชนด้วยการช่วยเหลือตนเอง

^{๓๖} นายสิน สือสวน, สร้างสวัสดิการชุมชนเสริมความเข้มแข็งครัวเรือน, (เอกสารประกอบการประชุมวิชาการครอบครัวศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๕๔), หน้า ๓๖

^{๓๗} ทัศนีย์ ลักษณะนิชนชัย, การสังคมสงเคราะห์ชุมชน พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๕๐.

๒.๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม

สวัสดิการสังคม คือระบบของการบริการสังคมและสถาบันเพื่อช่วยให้บุคคลแต่ละคนและกลุ่มมีมาตรฐานของชีวิตและสุขภาพในระดับที่ดีและเป็นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสวัสดิภาพทั่ว ๆ ไปของประชาชน เพื่อเป็นการพัฒนาคนอันจะนำไปสู่ตนเอง ครอบครัว และสังคม สวัสดิการสังคมมีนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับ สวัสดิการสังคมไว้ดังนี้

มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดการจัดสวัสดิการสังคมออกเป็น ๓ แนวคิด ซึ่งเป็นแนวคิดที่อธิบายครอบคลุมถึงรูปแบบการบริการสวัสดิการสังคมด้วยคือ^{๓๘} ๑) การจัดสวัสดิการสังคมแบบชั่วคราวบรรเทาปัญหา หรือแบบเก็บตก (Residualism or Residual Model of Welfare) ๒) สวัสดิการสังคมแบบสัมฤทธิ์ผลทางอุตสาหกรรม (Industrialism or Industrial Achievement Performance or Handmaiden Model ๓) สวัสดิการสังคมแบบสถาบัน (Institutionalism or Institutional Model

๑. แนวคิดสวัสดิการสังคมแบบชั่วคราว บรรเทาปัญหา หรือแบบเก็บตก (Residualism or Residual Model of Welfare) มีความเชื่อว่า บุคคลในสังคมจะได้รับการตอบสนองความต้องการทางสังคมที่สำคัญสองแหล่งใหญ่คือ ครอบครัวและตลาด โดยจะปล่อยให้ประชาชนที่เดือดร้อนหรือมีความต้องการทางสังคมช่วยเหลือตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยรัฐจะเข้าไปช่วยเหลือในส่วนที่ประชาชนช่วยเหลือตนเองไม่ได้จริง ๆ และในตลาดของระบบเศรษฐกิจเสรีที่ประชาชนทั่วไปมีอำนาจซื้อบริการได้ ซึ่งแนวคิดนี้มีความเชื่อพื้นฐานที่ว่ากลไกตลาดจะปรับตัวเองได้อย่างเสรีและเป็นอัตโนมัติ รัฐควรเข้าไปแทรกแซงตลาดให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ หรือหากพิจารณาในอีกแง่มุมหนึ่งก็เป็นแนวความคิดที่ก่อให้เกิดปัญหาท่อนแล้วจึงแก้ไขมากกว่าจะเป็นการป้องกัน

๒. แนวคิดสวัสดิการสังคมแบบสัมฤทธิ์ผลทางอุตสาหกรรม (Industrialism or Industrial Achievement Performance or Handmaiden Model) เป็นแนวความคิดที่มองว่าสวัสดิการสังคมเป็นเสมือนกลไกหนึ่งในระบบเศรษฐกิจ สวัสดิการสังคมในแนวคิดนี้ถูกใช้เป็นเครื่องตอบแทนแก่ผู้ที่กำลังผลักดันระบบเศรษฐกิจ โดยใช้มาตรการทางด้านภาษีอากรและการเงินการคลัง ตลอดจนผลตอบแทนในอาชีพเป็นสิ่งตอบสนองความต้องการของบุคคลที่เป็นกำลังผลิต การจัดสวัสดิการแบบนี้ใช้เกณฑ์การจัดสรรโดยพิจารณาจากความสามารถในการทำงาน สถานภาพ หรือบทบาทในการทำงาน ผลผลิตภาพและผลิตผลในการทำงานเป็นสำคัญ ผู้ใดที่มีความสามารถในการทำงานสูง สามารถสร้างผลผลิตภาพและผลิตผลที่หน้าพึงพอใจแก่ระบบเศรษฐกิจ หรือมีสถานภาพและบทบาทการผลิสูง ก็จะได้รับสวัสดิการตอบแทนที่ดีกว่าผู้ที่มีผลิตภาพและผลิตผลน้อยกว่า

๓. แนวคิดสวัสดิการสังคมแบบสถาบัน (Institutionism or Institutional Model) เป็นแนวคิดที่ถือว่าสวัสดิการสังคมเป็นสถาบันสังคมหนึ่งที่มีความสำคัญที่จะก่อให้เกิดบูรณาการ (Integration) ในสังคม ถึงแม้สังคมจะมีความมั่นคงแล้วสวัสดิการสังคมก็ยังต้องทำหน้าที่ให้ระบบของสังคมดำเนินไปได้อย่างราบรื่นขณะที่ระบบเศรษฐกิจการค้าเสรี สร้างความไม่เป็นธรรมทางสังคม เศรษฐกิจ อันเป็นธรรมชาติที่หลีกเลี่ยงได้ยาก แนวคิดสวัสดิการสังคมแบบสถาบันจะดำเนินการควบคุม

^{๓๘} Titmuss, **Social policy: Introduction**, (New York: Pantheon, 1974), p 108

กันไป เพื่อเป็นการคานกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมดังกล่าว

ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดที่ว่า สวัสดิการสังคม^{๓๙} จัดกลุ่มและแยกแยะกลุ่มแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสวัสดิการเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ ๆ คือ แนวคิดแบบซ้ายสุดแนวคิดแบบขวา และแนวปฏิรูปกลางๆ แนวคิดแบบซ้าย ยังแบ่งเป็นซ้ายปฏิบัติ เช่น แนวคิดแบบมาร์กซิสต์ แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองของกลุ่มสตรีนิยม แนวคิดของพวกสีเขียวนิยม (Greenism) เป็นต้น อีกซีกหนึ่งของกลุ่มซ้ายคือ ซ้ายปฏิรูปเช่น แนวคิดของพวกสังคมนิยม (ที่ไม่ใช่สังคมนิยมแนวมาร์กซ์) และสังคมประชาธิปไตย เป็นต้นแนวคิดแบบขวา ก็แบ่งเป็นสองกลุ่ม คือกลุ่มขวาเสรี ขวาใหม่ เสรีนิยมใหม่ อีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มอนุรักษนิยมและอานาจนิยมแนวคิดปฏิรูปกลาง ๆ เช่น แนวคิดสังคมนิยมเฟเบียน ชุมชนนิยม และทุนนิยมสวัสดิการ เป็นต้นการแบ่งกลุ่มจัดแนวลักษณะนี้ค่อนข้างมีความละเอียดซับซ้อน จึงอาจแบ่งกลุ่มแนวคิดต่าง ๆ เหล่านี้ออกเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ ๆ คือ แนวคิดปฏิรูปทั่วด้าน (Radical) แนวคิดเสรีนิยมและอนุรักษนิยม(Liberalism and Conservatism) และแนวคิดผสมผสาน (Mixed Economy of Welfare)

๑. แนวคิดปฏิรูปทั่วด้าน กลุ่มความคิดที่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงทั่วด้านในเรื่องสวัสดิการสังคมเป็นกลุ่มความคิดสังคมนิยม ทั้งแนวมาร์กซิสต์และแนวเฟเบียนแนวคิดของลัทธิมาร์กซ์ดั้งเดิมนั้นเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงที่จะทำให้คนยากจนส่วนใหญ่มีชีวิตที่อยู๋ดีกินดีอย่างยั่งยืนก็โดยการที่ต้องเปลี่ยนแปลงระบบกรรมสิทธิ์ และระบบสังคมจากระบบทุนนิยมที่ทรัพย์สินส่วนใหญ่เป็นของชนชั้นนายทุน มาสู่ระบบสังคมนิยมที่ทรัพย์สินและปัจจัยการผลิตเป็นของชนชั้นแรงงาน (Working Class) ดอกผลจากปัจจัยการผลิตเหล่านี้ก็จะตกเป็นของผู้ใช้แรงงาน สร้างความอยู่ดีกินดีให้แก่ชนชั้นแรงงานอย่างทั่วหน้า

วัตถุประสงค์อีกประการหนึ่งของสวัสดิการสังคมตามแนวคิดของมาร์กซิสต์ก็คือ สวัสดิการสังคม(โดยเฉพาะสวัสดิการโดยรัฐ) เป็นกลไกการรักษากองทัพสำรองของแรงงาน (reserve army of labour) กล่าวคือ ในภาวะที่คนล้นงานหรือเศรษฐกิจตกต่ำ การลงทุนลด คนว่างงาน สังคมทุนนิยมจำเป็นต้องทำให้แรงงานเหล่านี้มีชีวิตอยู่ เพื่อรอจังหวะเวลาที่ระบบการผลิตต้องการการนำไปใช้งาน หากคนงานไม่อาจมีชีวิตอยู่ได้ ถึงคราวที่ระบบการผลิตต้องการคนงาน ก็จะไม่มีความจำเป็นให้จ้างมาร์กซิสต์บางกลุ่มยังเห็นว่า รัฐสวัสดิการ (Welfare State) เป็นรูปแบบของการจัดการทางสังคมที่จะลดความขัดแย้ง โดยการทำให้ชนชั้นแรงงานยอมรับและขึ้นต่อรัฐทุนนิยมการจัดสวัสดิการด้านการศึกษา สาธารณสุข และการบริการสาธารณะ เป็นการสร้างระบบความคิดและพฤติกรรมที่ทำให้สังคมดำรงไว้ซึ่งปทัสถาน (Norms) ของระบบทุนนิยม

๒. แนวคิดเสรีนิยม พวกเสรีนิยมเชื่อมั่นในกลไกตลาดเสรีและเสรีภาพส่วนบุคคลลัทธิเสรีนิยมเป็นทั้งทฤษฎีและอุดมการณ์ พวกเสรีนิยมตีความเสรีภาพว่า หมายถึง การปราศจากการกดขี่ แต่ไม่ใช่การปกป้องคุ้มครองให้รอดพ้นจากภาวะความทุกข์ยากลำบาก ซึ่งในความคิดของพวกเสรีนิยมเห็นว่าความยากจนและความทุกข์ยากของคนชนชั้นล่างเป็นเรื่องของส่วนบุคคล ไม่ใช่เรื่องของระบบและโครงสร้าง และเห็นว่าความยากจนและความทุกข์ยากของบุคคล เกิดขึ้นจากความล้มเหลวด้วย

^{๓๙} จูดิธ คาร์ลสัน (Judith Carlson. 2000 : 91 อ้างถึงใน ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ).

ศักยภาพของคน ๆ นั้น ไม่ใช่ความล้มเหลวของระบบเศรษฐกิจและการเมืองและเห็นว่าในระบบตลาดเสรี ปัจเจบุคคลต้องแข่งขันกันด้วยศักยภาพและประสิทธิภาพ จึงเป็นไปได้ที่จะให้แต่ละคนเท่าเทียมกัน เมื่อทุกคนมี “สิทธิ” ในชีวิตของตนเองก็ควรมี “สิทธิ” ที่จะจนได้ไม่ใช่เรื่องของระบบแต่อย่างใดสวัสดิการสังคมในทัศนะของพวกเสรีนิยม จึงเป็นเรื่องของคนใจบุญสุนทาน ที่จะทำบุญหรือสงเคราะห์ผู้ตกทุกข์ได้ยาก มากกว่าที่จะเป็นเรื่องของรัฐ และไม่ใช่เป็นสิทธิพื้นฐานทางสังคมที่ทุกคนควรจะได้รับ หมายความว่า ถ้าใครทำบุญสุนทานสงเคราะห์ให้แก่ใคร ก็ให้เป็นเรื่องความสมัครใจของคนนั้นสวัสดิการสังคมในแง่ของพวกเสรีนิยมจึงเป็นเรื่องการทำบุญสงเคราะห์ของโบสถ์ มูลนิธิ และสมาคมเอกชนไม่ใช่เรื่องของรัฐ

๓. แนวคิดเสรีนิยมใหม่ และ Social Safety Net ช่วงก่อนและหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ความคิดเศรษฐศาสตร์แบบเคนส์ ได้รับการยอมรับในประเทศตะวันตก ในช่วงเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาตกต่ำ เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๒๙-๑๙๓๖ การแก้ปัญหาเศรษฐกิจของอเมริกาก็สอดคล้องกับแนวคิดของเคนส์ ที่ว่า ถ้าเศรษฐกิจตกต่ำ คนว่างงาน การลงทุนภาคเอกชนลด รัฐควรแทรกแซงกลไกตลาด โดยใช้การลงทุนภาครัฐหรือการใช้จ่ายภาครัฐไปสร้างการจ้างงานและกำลังซื้อ การลงทุนภาครัฐจะไปรักษาระดับการมีงานทำและทำให้เศรษฐกิจขับเคลื่อนเจริญเติบโตต่อไปได้ โครงการ New Deals ของสหรัฐอเมริกา ที่เริ่มปี ค.ศ. ๑๙๓๔ และตามด้วยโครงการความมั่นคงทางสังคม (Social Security) ในปี ค.ศ. ๑๙๓๕ ก็สอดคล้องกับแนวคิดของเคนส์หลังสงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อพรรคแรงงาน (Labour Party) ของอังกฤษ และพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย (Social Democrat) ของเยอรมันและของสวีเดน มีอำนาจเป็นพรรครัฐบาลแนวคิดเศรษฐศาสตร์ของเคนส์ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในช่วงของรัฐบาลเหล่านี้ การใช้จ่ายภาครัฐและการรักษาระดับการมีงานทำเป็นนโยบายที่สำคัญในการฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจหลังสงครามและการใช้จ่ายภาครัฐที่มีบทบาทสูงสุดของรัฐบาลเหล่านี้ คือ การใช้จ่ายเพื่อสวัสดิการสังคมรัฐบาลเหล่านี้ได้สถาปนา “รัฐสวัสดิการ”(Welfare State) ให้เป็นแบบอย่างของรัฐที่อำนาจรัฐควบคุมโดยพรรคการเมืองของคนชั้นล่างรัฐสวัสดิการ เป็นรัฐที่เน้นนโยบายการมีงานทำอย่างเต็มที่ (Full Employment) เน้นนโยบายสวัสดิการสังคมถ้วนหน้า (Welfare for All) เพื่อการกินดีอยู่ดีของประชาชน เศรษฐกิจจึงถูกขับเคลื่อนโดยการใช้จ่ายและการลงทุนภาครัฐเป็นตัวนำ การใช้จ่ายภาครัฐเพื่อสวัสดิการสังคมจำเป็นต้องใช้เงินมหาศาล จึงเป็นที่มาของการเพิ่มอัตราภาษีก้าวหน้าในทุกระดับ โดยเฉพาะภาษีเงินได้ คนรวยและภาคธุรกิจจึงต้องจ่ายภาษีในอัตราที่สูงมาก

ดังนั้นอาจพอ สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม เพื่อช่วยให้บุคคลแต่ละคนและกลุ่มมีมาตรฐานของชีวิตและสุขภาพในระดับที่ดีและเป็นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสวัสดิภาพทั่ว ๆ ไปของประชาชน เพื่อเป็นการพัฒนาคนอันจะนำไปสู่ตนเอง ครอบครัว และสังคม สวัสดิการสังคม

จากการให้แนวคิดของสวัสดิการสังคม และผลการศึกษาของนักวิชาการต่าง ๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักของสวัสดิการสังคม เพื่อใช้อธิบายการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๙ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๙ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยได้ให้การศึกษาเกี่ยวกับความหมายสวัสดิการชุมชน

นักวิชาการหรือนักวิจัย/หน่วยงาน	แนวคิดหลัก
Titmuss, (1974, p 108)	๑. แนวคิดสวัสดิการสังคมแบบชั่วคราว บรรเทาปัญหา หรือแบบเก็บตก ๒. แนวคิดสวัสดิการสังคมแบบสัมฤทธิ์ผลทางอุตสาหกรรม ตอบสนองความต้องการของบุคคลที่เป็นกำลังผลิต ๓. แนวคิดสวัสดิการสังคมแบบสถาบัน ถึงแม้สังคมจะมีความมั่นคงแล้วสวัสดิการสังคมก็ยังคงต้องทำหน้าที่
จูดิธ คาร์ลสัน (Judith Carlson. 2000 : 91 อ้างถึงใน ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ)	๑. แนวคิดปฏิรูปทั่วด้าน การเปลี่ยนแปลงที่จะทำให้คนยากจนส่วนใหญ่มีชีวิตที่อยู่ดีกินดี ๒. แนวคิดเสรีนิยม การปราศจากการกดขี่ แต่ไม่ใช่การปกป้องคุ้มครองให้รอดพ้นจากภาวะความทุกข์ยากลำบาก ๓. แนวคิดเสรีนิยมใหม่ นโยบายสวัสดิการสังคมทั่วหน้า (Welfare for All) เพื่อการกินดีอยู่ดีของประชาชน

๑)หลักสำคัญในการจัดสวัสดิการสังคม

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งมีการหน้าที่หลักในการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนผู้ด้อยโอกาสให้สามารถมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้ให้ความสำคัญในการจัดสวัสดิการสังคมแบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือ^{๔๐}

๑.๑) สวัสดิการกระแสหลัก หมายถึง สวัสดิการโดยรัฐ เป็นการจัดสวัสดิการภาคบังคับของรัฐที่จัดให้กับประชาชน โดยคำนึงถึงความครอบคลุม ทั่วถึง เป็นธรรมครบถ้วน รูปแบบที่จัดให้กับประชาชนได้แก่ การจัดบริการในรูปแบบของสถาบัน การจัดบริการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดสวัสดิการกระแสหลักนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการจัดโดยผ่านกลไกระบบการเงินการคลัง ระบบภาษีของรัฐ และโครงสร้างการบริหารงานขององค์กรเป็นหลัก เช่น รูปแบบสวัสดิการพื้นฐาน (ภาคบังคับ) รูปแบบสวัสดิการท้องถิ่น เป็นต้น

๑.๒) สวัสดิการกระแสรอง หมายถึง สวัสดิการทางเลือกที่เกิดขึ้นจากศักยภาพความเข้มแข็งของภาคประชาชน และภาคพื้นถิ่น สวัสดิการในรูปแบบนี้จะเกิดขึ้นจากความสนใจความสมัครใจร่วมกันของกลุ่มเป้าหมาย เป็นรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ การจัดระบบสวัสดิการ

^{๔๐} ระพีพรรณ คำหอม และคณะ, **ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย**, กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เทพพิญยานิสัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กำหนดทิศทางการสวัสดิการสังคมและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทยนั้นขึ้นอยู่กับข้อตกลงร่วมกันประกอบด้วย

๑.๒.๑) สวัสดิการพื้นถิ่น หมายถึง การสร้างหลักประกันผ่านช่องทางของวัฒนธรรมให้กับคนในชุมชน เป็นสวัสดิการที่เกิดขึ้นจากฐานคิดด้านประเพณี ด้านวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น ด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน ด้านศาสนา ด้านจิตวิญญาณ ด้านอื่นๆ เช่น ธนาคารข้าวประจําหมู่บ้าน

๑.๒.๒) สวัสดิการชุมชน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนได้ให้ความหมายสวัสดิการชุมชน หมายถึง การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน หมายถึง ทุกอย่างที่จะทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในรูปแบบของสิ่งของ เงินทองน้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่นกองทุนสัจจะออมทรัพย์ กองทุนออมวันละบาท กองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุ กองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน เป็นต้น

๑.๒.๓) สวัสดิการท้องถิ่น หมายถึง สวัสดิการโดยรัฐที่เกิดจากการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น เป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการร่วมระหว่างรัฐบาลกลางกับรัฐบาลท้องถิ่น โดยใช้แผน โครงการ กิจกรรมด้านสวัสดิการสังคมที่ตอบสนองกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น^{๔๑}

๒) แนวนโยบายการให้การสนับสนุนของภาครัฐ

๑. ให้กระทรวง ทบวง กรม นาแผนปฏิบัติการไปจัดตั้งงบประมาณประจำปีรองรับ

๒. คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำโครงการรองรับการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ฯ โดยนาเสนอคณะรัฐมนตรีอนุมัติงบประมาณเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

๓. ส่งเสริมให้มีการระดมทุนจากทุกภาคส่วน เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคม ได้แก่ การบริจาคเงินเข้ากองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุนของภาคประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และภาคธุรกิจในรูปแบบต่างๆ เช่น มูลนิธิ กองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมได้อย่างสะดวกและคล่องตัวขึ้น

๔. การจัดตั้งงบประมาณกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อใช้ในการสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการตามแนวทางการจัดสรรเงินกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม^{๔๒}

๓) สวัสดิการพื้นฐานเกิด เจ็บ ตาย

กองทุนสวัสดิการชุมชนสามารถจัดสวัสดิการพื้นฐานสมาชิกครอบคลุม เกิด แก่ เจ็บ ตาย รวมประมาณ ๑๓ ประเภท ได้แก่ สวัสดิการรับขวัญเด็กแรกเกิด ทุนการศึกษา จ่ายกรณีเข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาล บำนาญผู้สูงอายุ สวัสดิการเสียชีวิต จัดงานศพ สวัสดิการผู้ด้อยโอกาส คนพิการ ทุนประกอบอาชีพ ฯลฯ โดยมีผู้ได้รับสวัสดิการตรงประมาณ ๕๓๓,๑๕๕ ราย เงินจ่ายสวัสดิการรวม ๕๔๔.๓๙ ล้านบาท จำนวนผู้รับสวัสดิการรักษาพยาบาล มากที่สุด ๒๒๓,๘๕๙ ราย (แม้จะมีการรักษาฟรีแต่ก็ได้ช่วยเป็นค่ารถหรือชดเชยช่วงที่ไม่ได้ทำงานได้บางส่วน) แต่จำนวนเงินจ่ายสวัสดิการเสียชีวิตมากที่สุด ๒๕๓.๙๕ ล้านบาท แม้จำนวนเงินจ่ายสวัสดิการจะไม่มากนักตามสถานะการเงิน

^{๔๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔-๗.

^{๔๒} สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. เอกสารประกอบการสัมมนาข้าราชการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ๓ มกราคม ๒๕๖๖, (อัคราเน).

แต่ละกองทุนแต่การที่มีตัวแทนกองทุนได้ไปเยี่ยมไข้หรือเป็นเจ้าภาพงานศพทำให้เกิดคุณค่าทางจิตใจในการดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

นอกจากสวัสดิการพื้นฐานเดิม กองทุนสวัสดิการชุมชนหลายแห่งได้คิดค้นรูปแบบสวัสดิการที่สอดคล้องกับปัญหาความต้องการ บริบทของพื้นที่และฐานะการเงินของกองทุนมากขึ้น เช่น

๑. การแก้ปัญหาที่อยู่อาศัย/ที่ดินทำกิน โดยใช้เงินกองทุนสวัสดิการไปก่อตั้งเป็นกองทุนที่อยู่อาศัย/ที่ดินทำกิน จัดซื้อที่ดิน/ก่อสร้างที่อยู่อาศัยสำหรับสมาชิกที่เดือดร้อน แล้วให้ผ่อนชำระคืนเช่าที่ดินสำหรับสมาชิกที่ไม่มีที่ทำกินปลูกผักปลอดสารพิษเพื่อสร้างอาชีพและอาหารปลอดภัย การสร้าง/ซ่อมแซมบ้านผู้ยากไร้

๒. การดูแลเด็กและเยาวชน โดยการให้ทุนส่งนักเรียนไปศึกษาต่อด้านพยาบาล เพื่อกลับมาทำงานที่บ้านเกิด การให้ทุนการศึกษาสำหรับเด็ก/เยาวชนที่ช่วยงานสาธารณะของชุมชน การจัดกิจกรรมวันเด็ก/ค่ายเด็กเยาวชนรักษาสีสิ่งแวดล้อม จัดกีฬาทางไกลยาเสพติด ฯลฯ

๓. การช่วยเหลือดูแลกันกรณีเกิดภัยพิบัติหันต่อสถานการณ์ เช่น น้ำท่วม ดินโคลนถล่ม ได้นำเงินกองทุนสวัสดิการมาจัดซื้ออาหาร สิ่งของจำเป็นเฉพาะหน้าจัดศูนย์ที่พักชั่วคราว จัดอาหารสำหรับผู้ที่ยังอาศัยที่บ้าน เป็นจุดกลางในการประสานความช่วยเหลือจากภายนอก การหนุนช่วยกันระหว่างพื้นที่ไม่ประสพภัยกับพื้นที่ประสพภัย ฯลฯ

๔. การดูแลแรงงานคนต่างด้าว/คนมีปัญหาสถานะสัญชาติ การเปิดให้คนที่ไม่มีสถานะทางกฎหมาย เช่น ชนเผ่า แรงงานเขมร พม่า ฯลฯ ที่เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านเป็นระยะเวลานาน/แต่งงานกับคนในหมู่บ้านเป็นสมาชิกที่ได้รับสวัสดิการ ซึ่งบางแห่งโดยเฉพาะตำบลที่มีประชากรส่วนใหญ่เป็นคนชนเผ่าในภาคเหนือ จัดเหมือนกันโดยโดยไม่แยกว่ามีสถานะสัญชาติหรือไม่ หรือปรับสวัสดิการให้สอดคล้องกับวิถีชนเผ่า แต่บางแห่งได้จัดสวัสดิการโดยให้คนที่เป็นแรงงานต่างด้าวโดยจ่ายเพิ่มเป็นวันละ ๒ บาท เนื่องจากเห็นว่าชุมชนควรจะดูแลโดยไม่กันออกแต่บหนุนจากรัฐน่าจะหนุนได้เฉพาะคนไทย ทั้งนี้การช่วยเหลือคนต่างด้าวกรณีที่เป็นคนด้อยโอกาส จำวนต้องได้รับความช่วยเหลือหลายกองทุนได้มีการช่วยเหลือเฉพาะหน้าเป็นครั้งคราว โดยไม่แยกเรื่องสถานะทางกฎหมาย

๕. การจัดกิจกรรม/หนุนการจัดกิจกรรมสาธารณะในตำบล เช่น จัดให้มีธนาคารเลือดสำหรับผู้ป่วย การปลูกต้นไม้ในที่ดินสาธารณะเพื่อรักษาสภาพแวดล้อม/เป็นบ้านาญของสมาชิกงานวันสำคัญต่างๆ

๔) สวัสดิการชุมชนผนึกพลังร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากการออกแบบเงื่อนไขกองทุนสวัสดิการชุมชนที่เ้ามาจากสมทบจากสามภาคส่วนทำให้พื้นที่กองทุนสวัสดิการชุมชนในช่วงแรกๆ ที่ยังเป็นกองทุนสวัสดิการระดับหมู่บ้าน/ชุมชนได้มาปรึกษารื้อกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการที่จะสนับสนุนงบประมาณ /หนุนช่วยการทำงานจนกระทั่งปัจจุบันได้มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนมากมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อน เพื่อขยายฐานสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนที่จะให้ครอบคลุมประชากรส่วนใหญ่ของตำบลมากขึ้น การจัดสถานที่ทำงาน ที่ทำการรองรับ พร้อมสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ อปท.มาช่วย

ทำงานหรือทำงานร่วมกับภาคชุมชนในเรื่องสวัสดิการ เนื่องจาก อบท.ส่วนหนึ่งมีปัญหาสถานะการคลังท้องถิ่นที่จัดเก็บรายได้ได้ไม่มากนัก ทำให้มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สมทบงบประมาณกองทุนสวัสดิการแล้ว ๑,๑๙๒ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเงิน ๑๓๔.๗ ล้านบาท หรือร้อยละ ๓.๒ นอกนั้นจะเป็นการสนับสนุนเรื่องคนทำงาน สถานที่ แต่หลายตำบลที่ชุมชนร่วมกับท้องถิ่นในการตั้งเป้าหมายจัดทำแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่ครอบคลุมทุกมิติ หรือหลายแห่งใช้ฐานตำบลสุขภาวะที่กองทุนสวัสดิการชุมชนมีบทบาทสำคัญ เชื่อมโยงการทำงานกองทุนสวัสดิการชุมชนกับกองทุนสุขภาพตำบล การกระจายงานที่รับผิดชอบ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้กองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ เช่น การจัดกิจกรรมเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ฯ

๕) สวัสดิการชุมชนเป็นฐานของสังคมสวัสดิการ

ตามเป้าหมายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ ที่มุ่งการพัฒนาสังคมไทยสู่สังคมสวัสดิการ ที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมกันสร้างและพัฒนาระบบสวัสดิการสังคม ในสังคมระดับที่เล็กลงมา เช่น หมู่บ้าน ตำบล ฯลฯ การจัดสวัสดิการชุมชนถือเป็นระบบพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้เกิดการฟื้นฟูระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลและการดูแลซึ่งกันและกันของคนในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญยิ่งของสังคมไทย กลุ่มเป้าหมายต่างๆที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์รับผิดชอบดูแล ไม่ว่าจะเป็นเด็ก เยาวชน สตรี ผู้พิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสในชุมชน จะมีระบบสวัสดิการชุมชนรองรับ และประสานการทำงานร่วมกับหน่วยงาน ให้เกิดระบบการดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลที่ครอบคลุมทั่วถึง และสิ่งที่สำคัญในการดูแลที่นอกเหนือจากเรื่องการเงินให้สามารถอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ก็คือ การมีน้ำใจ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในพื้นที่ชุมชน หมู่บ้าน ที่ทุกคนเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับสวัสดิการ ถือเป็นรากฐานที่สำคัญของระบบสังคมสวัสดิการที่สอดคล้องกับบริบทสังคมไทย การออกแบบกลไกการทำงานที่ให้มีคณะกรรมการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนจังหวัด ที่มีองค์ประกอบจากผู้แทนชุมชนร่วมกับพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง การได้มาร่วมกันทำงานในเรื่องสวัสดิการชุมชนแล้ว หลายจังหวัดได้ใช้สวัสดิการชุมชนเป็นฐานในบูรณาการการทำงานของกระทรวงจากที่แยกทำงานกับกลุ่มคนแต่ละช่วงวัย เช่น เด็ก สตรี คนพิการ ฯลฯ มาเน้นการทำงานเชิงพื้นที่มากขึ้นทั้งในระดับตำบลและระดับจังหวัด นำไปสู่การพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมของจังหวัดนั้นๆ รวมทั้งบางจังหวัดได้มีการประสานภาคเอกชนมาร่วมสนับสนุนและการทำงานร่วมกันทั้งในระดับตำบลและจังหวัด

๖) ยุทธศาสตร์การพัฒนาสวัสดิการชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๖๑

วิสัยทัศน์ : สวัสดิการชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นำสู่ความเจริญ สันติสุข ของสังคมไทยอย่างยั่งยืน

๖.๖.๑) สวัสดิการชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง หมายถึง

(๑) ระบบสวัสดิการชุมชนที่หลากหลาย คำนึงถึงวิถีชีวิตที่ติงามของชุมชน ทุกคนเป็นเจ้าของ ยึดการให้อย่างมีคุณค่า รับผิดชอบต่อศักดิ์ศรี คนในชุมชนมีความ ความสัมพันธ์กันอย่างเกื้อกูล ๒) ระบบสวัสดิการชุมชนมีการบริหารจัดการที่ดี มีกติการ่วมของชุมชนตามหลักธรรมาภิบาล ๓) ระบบสวัสดิการชุมชนที่สามารถสร้างคุณค่า ทำนุ บำรุงสิ่งที่ติงาม ทรัพยากรของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ ๔) ระบบสวัสดิการชุมชนที่ใช้กองทุนสวัสดิการชุมชนเชื่อมโยงทุนทางสังคมในท้องถิ่นให้เกิดคุณค่าแก่ชุมชน สังคม และประเทศ

๖.๖.๑) สวัสดิการชุมชนยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง

(๑) ประชาชน สมาชิกเข้าใจ เข้าถึงคุณค่า อุดมการณ์ของสวัสดิการชุมชน และนำมาปฏิบัติในการพัฒนาชีวิตของตนเอง ชุมชน และสังคม

(๒) วิธีการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนยึดหลักความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยคำนึงถึงความรู้ คุณธรรมและความหลากหลายของชุมชนนำสู่ความเจริญ สันติสุขของสังคมไทยอย่างยั่งยืน หมายถึง ระบบสวัสดิการชุมชนสร้างความเข้มแข็งของสังคมจากฐานรากและเป็นฐานของสังคมสวัสดิการไทย

(๓) ระบบสวัสดิการชุมชนทำให้คนในชุมชนมีความรัก ความสามัคคี ดูแล ซึ่งกันและกัน

(๔) ระบบสวัสดิการชุมชนมีความก้าวหน้า เติบโตอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม เป็นมรดกของชุมชนท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น

พันธกิจ : เครือข่ายสวัสดิการชุมชน มีพันธกิจในการขยายพื้นที่และพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรสวัสดิการชุมชน เสริมสร้างขบวนสวัสดิการชุมชนและเชื่อมโยงเครือข่ายการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในทุกระดับ พัฒนาระบบข้อมูล การจัดการความรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้สวัสดิการชุมชน และพัฒนานโยบายสาธารณะสวัสดิการชุมชนทั้งในระดับท้องถิ่น จังหวัด และระดับชาติ^{๔๓}

ดังนั้นสรุปได้ว่า สวัสดิการชุมชนหมายถึงการสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นใจแก่คนในชุมชนซึ่งรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้คนในชุมชนดีขึ้นอาจอยู่ในรูปสิ่งของ เงินทอง น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูลเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ผลของการจัดสวัสดิการชุมชนที่สำคัญ เช่น ก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย เกิดความสัมพันธ์มิตรไมตรีที่ดีของคนในชุมชน รู้สึกมั่นคง ภาคภูมิใจ อยู่อย่างมีศักดิ์ศรี และมีความสุข ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้ในการอธิบายการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมือ จังหวัดลำพูน สำหรับการศึกษาในครั้งนี้

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน และผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมือ จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑๐ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑๐ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของกองทุนสวัสดิการประชาชน

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
สลิลทิพย์ เชียงทอง, อินทิรา วิทิตสมบุรณ์, (๒๕๕๒, หน้า ๒-๖)	๑. สร้างระบบหลักประกันความมั่นคงของชีวิต ๒. ทุกสิ่งทุกอย่างทำให้คนในชุมชนดีขึ้น

^{๔๓} พรพนทิพย์ เพชรมาก, จันทนา เบญจทรัพย์, สวัสดิการชุมชน สู่ชุมชนท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : โกลเด้นไทม์ พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๔-๕, ๑๒-๑๓.

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัย. (๒๕๔๕, หน้า ๕๐)	๑.ให้อย่างมีคุณค่าและรับอย่าง มีศักดิ์ศรี ๒. เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์ (๒๕๔๖, หน้า ๒๕).	๑. การพึ่งตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความ ต้องการของชุมชนด้วยการช่วยเหลือตนเอง
พรพนทิพย์ เพชรมาก, จันทนา เบญจทรัพย์, (๒๕๕๖, หน้า ๔-๕,๑๒-๑๓)	๑. ชุมชน เป็นศูนย์กลาง มีศาสนาและภูมิปัญญา ท้องถิ่นเป็นที่พึ่งพาในการแก้ปัญหา

๗) รูปแบบของการจัดสวัสดิการชุมชน

จากแนวคิดสวัสดิการชุมชนดังกล่าว นักวิชาการ^{๔๔} ได้สรุปลักษณะที่สำคัญของสวัสดิการชุมชนไว้ โดยจำแนกออกเป็น ๙ ลักษณะ ดังนี้

๗.๑) การเตรียมเครือข่าย และให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Mutual Support) ในแนวราบตามวิถีการดำเนินชีวิต หรือการดำรงชีวิตของสามัญชน ซึ่งจะเป็นผลดีตรงที่จะสามารถรู้เท่าทันวิกฤติ หรือเกิดสถานการณ์ฉุกเฉินขึ้นในชุมชนได้อย่างทันท่วงที

๗.๒) ตอบสนองต่อปัญหา และความต้องการของชุมชนได้ทันเวลา โดยไม่ต้องรอคำนะนำ หรือการสั่งการจากภาครัฐก่อน หรือต้องอาศัยจากภายนอกชุมชน เมื่อเกิดจากความต้องการจริงของคนที่อยู่ในชุมชน

๗.๓) มีเอกลักษณ์ของชุมชนเอง โดยไม่จำเป็นต้องลอกเลียนแบบจากชุมชนใด ในการตอบสนองต่อความต้องการ หรือในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ที่อยู่ในลักษณะของระบบการผลิตรวม (Production System) ของคนในชุมชน

๗.๔) เกิดจากการตรวจสอบเพื่อรับรู้ปัญหา และร่วมกันแก้ไขปัญหาวิกฤติของสมาชิกในชุมชนทุกคน ด้วยกระบวนการนวัตกรรมที่ชุมชนสร้างขึ้น ซึ่งในสังคมของคนอเมริกันยอมรับว่านวัตกรรมใหม่ๆเกิดขึ้นมาจากคนภายในชุมชนเอง

๗.๕) สังสมประสบการณ์ และเปิดโอกาสในการรับใช้สังคมส่วนรวม จากการกำหนดบทบาทของคนในชุมชนเอง ซึ่งแก่นแท้ (Core) อยู่ที่ความเข้มแข็งในตัวของชุมชนเอง

๗.๖) เกิดวิถีการดำเนินชีวิตของสมาชิกชุมชน บนความเป็นพลเมือง หรือประชาสังคม (Civil Society) ที่ได้ลงประชามติร่วมกัน ซึ่งถือว่าการเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่พื้นฐานของสังคมทำให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม หรือการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของคนในชุมชน (Collective Problem Solving)

๗.๗) สร้างผู้นำที่มีประสบการณ์ และมีความสามารถจากกระบวนการของชุมชน

๗.๘) สร้างเครือข่ายชุมชนในรูปของสหกรณ์ ที่ให้ความสนับสนุนกันขึ้นมาในระดับท้องถิ่น

๗.๙) เกิดการปรับตัว (Mobilization) ได้ทันกับสถานการณ์ทั้งภายใน และภายนอกชุมชนที่กำลังเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

^{๔๔} ชัยวัชช์ หน่อรัตน์, สวัสดิการชุมชนชนบทไทย, (กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑-๑๒.

นอกจากนี้แล้วนักวิชาการ^{๔๕} ยังได้กล่าวถึงลักษณะของการจัดสวัสดิการชุมชนตามแนวของเศรษฐศาสตร์แนวพุทธว่า มีลักษณะของกิจกรรมต่างๆ ได้ดังนี้

๑. เป็นกิจกรรมที่ไม่แยกโดดเดี่ยว มีความรู้ มีความชัดเจนในด้านอื่นๆ ของมนุษย์
๒. เป็นกิจกรรมที่ไม่เป็นอิสระจากจริยธรรม และมีความใส่ใจ โดยมีจริยธรรมเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกด้าน จึงควรนำมาสร้างคุณค่าทางจิตใจแก่คนจึงเป็นเรื่องสำคัญทั้งต่อการเพิ่มผลผลิต และต่อผู้อื่น
๓. เป็นกิจกรรมที่มาจากศาสตร์ที่มีคุณค่า(Value) ไม่ใช่เป็นวิทยาศาสตร์อย่างแท้จริง เศรษฐกิจจึงน่าจะทำหน้าที่ในการตอบสนองต่อบทสวัสดิการชุมชน ที่เป็นการต้องการคุณค่าจริงของสินค้า แทนคุณค่าจอมปลอมจากการโฆษณา
๔. เป็นกิจกรรมที่มีความชัดเจน เกี่ยวกับความเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของการจัดสวัสดิการชุมชนในชนบท ที่มีผลย้อนกลับไป-มา กับเศรษฐกิจชุมชน โดยเฉพาะที่สำคัญ คือ ธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความต้องการแบบองค์รวม ไม่ใช่แบบด้านเดียว

รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชน

ในการจัดสวัสดิการชุมชน พบว่ามีผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอยู่หลายภาคส่วน การที่สวัสดิการจะเกิดขึ้นได้นั้น เป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่จะต้องแสดงบทบาทให้ชุมชนเห็นในเชิงประจักษ์ ในลักษณะของการสอดประสานกลมกลืนตามบริบทของชุมชนแต่ละแห่งที่มีลักษณะแตกต่างกัน ในบางแห่งที่ไม่เป็นทางการ แต่มีความเข้มแข็ง อาจแสดงบทบาทที่เด่นชัดในการจัดสวัสดิการชุมชนเอง ภาครัฐเป็นเพียงองค์ประกอบเท่านั้น ในขณะที่บางชุมชนยังขาดความเข้มแข็งเพียงพอ ภาครัฐจึงจำเป็นต้องเข้าไปจัดการดูแลให้เกิดสวัสดิการในชุมชนให้สามารถจัดการดูแลตัวเองได้

มีนักวิชาการได้จำแนกรูปแบบของการจัดสวัสดิการชุมชน^{๔๖} ไว้ดังนี้

๑. การจัดสวัสดิการจากฐานองค์กรการเงินชุมชน กลุ่มออมทรัพย์หรือองค์กรการเงินชุมชน เป็นพื้นฐานสำคัญในการจัดสวัสดิการชุมชน การที่ชุมชนมีกองทุน หรือเงินออมของตนเองทำให้ชุมชนสามารถริเริ่มคิดรูปแบบการจัดสวัสดิการของตนเองได้อย่างหลากหลาย และสอดคล้องกับปัญหาความต้องการของชุมชนนั้นๆ องค์กรการเงินชุมชนบางประเภทตั้งมาโดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างสวัสดิการโดยเฉพาะ เช่น กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ สหกรณ์เครดิตยูเนียน ฯลฯ นำผลกำไรที่ได้มาจัดตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการ หัวใจหลักที่สำคัญ คือ การมีวินัยในการออม เช่น กองทุน “การออมวันละบาท” หรืออาจกล่าวได้ว่า “เงินเป็นเครื่องมือ เป้าคือ สวัสดิการชุมชน”

๒. การจัดสวัสดิการชุมชนโดยฐานการผลิต /ธุรกิจชุมชน เป็นการผลิตเพื่อลดรายจ่ายภายในครอบครัว ผลิตเองใช้เอง ลดการพึ่งพาจากภายนอก เพิ่มมูลค่าผลผลิตโดยใช้ทุนและแรงงานในชุมชน ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวได้โดยไม่ต้องโยกย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย หรือการไปทำงานในต่างถิ่น การใช้สวัสดิการทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทำให้เกิดการหวงแหน ช่วยกันดูแล รักษา และอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคมไว้อย่างยั่งยืน ซึ่งถือเป็นฐานทุนที่สำคัญของชุมชนทำให้เกิดผลดีต่อสุขภาพของครอบครัว และชุมชน เช่น การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ งานหัตถกรรมทอผ้า การแปรร

^{๔๕} ชัยวัชร์ หน่อรัตน์, สวัสดิการชุมชนชนบทไทย, (กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๕.

^{๔๖} พรรณทิพย์ เพ็ชรมาก และคณะ, ชีวิตประสบการณ์และข้อคิดของผู้นำในขบวนการพัฒนาองค์กรชุมชน, (กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, ๒๕๔๗), หน้า ๑๑-๑๗.

รูปอาหาร ฯลฯ ที่ได้มีการสั่งสมกันมาอย่างยาวนาน ประกอบกับการได้มีโอกาสไปดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสนับสนุนส่งเสริมของหน่วยงานต่างๆ ทำให้ชุมชนหลายแห่งสามารถจัดสวัสดิการจากฐานการผลิตภายในชุมชน หรือจากกลุ่มที่รวมตัวกันทำธุรกิจชุมชนได้

๓. การจัดสวัสดิการโดยฐานทรัพยากรธรรมชาติ / สิ่งแวดล้อม ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติเป็นที่มาของแหล่งอาหาร และฐานปัจจัยสี่ของชุมชน การที่หลายชุมชนหันมาอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ชุมชนมีแหล่งอาหารที่มั่นคง สามารถลดรายจ่าย และสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นได้ รวมทั้งมีการนำเอาพิธีกรรมทางด้านความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาใช้ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ การสร้างระเบียบ กฎ กติกาในการดูแลรักษา และมีการใช้สอยวัสดุอย่างคุ้มค่า ทำให้ทุกชีวิตที่อาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชน สามารถที่จะดำรงตนอยู่ได้อย่างมีหลักประกันที่มั่นคง รวมทั้งเป็นกองทุนที่จะกลับคืนมาเป็นค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างยั่งยืนต่อไป

๔. การจัดสวัสดิการจากฐานอุดมการณ์ / ศาสนา คำสอน และสถาบันทางศาสนา มีบทบาทสำคัญในการจัดสวัสดิการสังคม ผู้นำทางศาสนาทั้งพุทธ คริสต์ อิสลาม ได้มีการนำคำสอน แนวปฏิบัติตามหลักศาสนาต่าง ๆ มาช่วยในการเกื้อหนุนชุมชน มาประยุกต์ใช้ในการจัดสวัสดิการจนทำให้เกิดความมั่นคงในด้านร่างกาย และจิตใจมากขึ้น

๕. การจัดสวัสดิการโดยฐานชุมชนเมือง สวัสดิการที่สำคัญของชาวชุมชนแออัด คือเรื่องที่อยู่อาศัย การที่คนในชุมชนแออัดมีความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัย ก็เป็นการขาดสวัสดิการที่เป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ ปัจจุบันชุมชนแออัดจำนวนมากได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาที่อยู่อาศัย ให้มีบ้านที่มั่นคง เป็นเมืองที่น่าอยู่ การจัดให้มีหมู่บ้านกลางเพื่อรองรับผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือผู้สูงอายุการพัฒนาสภาพแวดล้อม การจัดการขยะโดยชุมชน การจัดการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัย เป็นต้น

๖. การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุ ตั้งแต่ช่วงปี ๒๕๔๑ กองทุนเพื่อสังคมได้สนับสนุนการจัดสวัสดิการผู้ยากไร้ บากโดยฐานชุมชน ซึ่งผู้สูงอายุก็เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเป้าหมายนี้ การที่ชุมชนเป็นผู้วางแผนคัดเลือกผู้สูงอายุที่อยู่ในข่ายที่ได้รับความช่วยเหลือคิกรรรมทั้งด้านการสงเคราะห์ และการพัฒนาผู้สูงอายุได้หลากหลายขึ้น จากรูปธรรมดังกล่าวทำให้ชุมชนและผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุระดับชุมชน / เครือข่ายได้พัฒนาไปสู่การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุทั้งระบบได้กว้างขวางขึ้น ได้แก่ การซื้อสวนยาง สวนปาล์ม ฯลฯ แล้วนำผลกำไรที่ได้ไปจัดเป็นสวัสดิการ จัดการกองทุนหมุนเวียน การลงทุนทำธุรกิจชุมชนต่างๆ การจัดตั้งกองทุนผู้สูงอายุ การฟื้นฟูภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ เป็นต้น

๗. การจัดสวัสดิการผู้นำชุมชน และหน่วยงานต่างๆช่วยกันดูแล ช่วยเหลือเกื้อกูลกันมีผู้นำที่มีความเสียสละมาทำงานเพื่อส่วนรวม และเกิดความรู้สึกว่ามีความมั่นคง มีความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน มีระบบหรือมีกลไกที่ให้ความคุ้มครอง ให้การดูแลช่วยเหลือในยามที่ผู้นำเกิดภาวะวิกฤติหรือต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างขวัญ และกำลังใจให้กับผู้นำทำให้น่าผู้นำสามารถปฏิบัติงานได้อย่างไม่ต้องห่วงหน้าพะวงหลัง สามารถที่จะปฏิบัติงานให้มีการส่งเสริมหนุนเสริม เชื่อมโยง และสร้างความยั่งยืนให้กับเครือข่ายขององค์กรชุมชน ได้อย่างสร้างสรรค์ และเต็มกำลังความสามารถ

ดังนั้น รูปแบบการจัดสวัสดิการจึงมีลักษณะของการดำเนินงานที่หลากหลายทั้งจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มการเงินขององค์กรชาวบ้าน ทั้งที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและโดยกลุ่มของชุมชนเอง และยังมีรูปแบบที่เป็นอิสระ ที่ไม่มีการกำหนดกรอบ กฎเกณฑ์ และรูปแบบที่ตายตัว จึงทำให้การจัดสวัสดิการชุมชนมีรูปแบบที่หลากหลาย แต่สอดคล้องกับภาวะที่เป็นจริงของแต่ละชุมชน

จากแนวคิดเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการประชาชน และผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิด การบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑๑ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑๑ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของกองทุนสวัสดิการประชาชน

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
ชัยวัชช์ หนองรัตน์, (๒๕๔๖, หน้า ๑๑-๑๒.)	๑. การเตรียมเครือข่าย ๒. การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของชุมชนได้ทันเวลา ๓. มีเอกลักษณ์ของชุมชนเอง ๔. เปิดโอกาสในการรับใช้สังคมส่วนรวม เกิดวิถีการดำเนินชีวิตของสมาชิกชุมชน ๕. ความเป็นพลเมือง หรือประชาสังคม ๖. ท้นกับสถานการณ์ทั้งภายใน และภายนอกชุมชนที่กำลังเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

๒.๒.๓ หลักการจัดสวัสดิการและการดำเนินการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน

สวัสดิการสังคมของไทยนั้นมีรากฐานมาจากศาสนา และวัฒนธรรมพื้นบ้านมีความเมตตา กรุณา มีความเอื้ออาทร พร้อมให้ความช่วยเหลือต่อผู้ตกทุกข์ได้ยาก ในขณะที่วัฒนธรรมพื้นบ้านหรือวัฒนธรรมของชุมชนที่แฝงอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน สะท้อนให้เห็นถึงการแบ่งหน้าที่ในการดูแลสวัสดิภาพ และความสุขของสมาชิกภายในชุมชน ระหว่างครอบครัว เครือญาติและชุมชน ที่เป็นไปอย่างโยงโยย และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของหลักการจัดสวัสดิการ ไว้ดังนี้ระบบสวัสดิการภาคชุมชนที่ ได้สรุปถึงหลักของการจัดสวัสดิการว่ามีการจัดการอยู่ใน ๓ รูปแบบ^{๔๗} คือ ๑) การจัดสวัสดิการฐานทรัพยากร ๒) การจัดสวัสดิการฐานวัฒนธรรม และ ๓) การจัดสวัสดิการฐานงานพัฒนา

^{๔๗} ประภาส ปิ่นตบแต่ง และคณะ, การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาส : กลุ่มเกษตรกร, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๗ - ๑๒๑.

๑) การจัดสวัสดิการฐานทรัพยากร เป็นต้นทุนของชุมชน และเป็นรูปแบบสวัสดิการความมั่นคงทางสังคมที่ชุมชนจัดให้แก่คนทั่วไป รวมไปถึงคนจนในชุมชนด้วย เป็นการจัดสวัสดิการเพื่อคนทุกคนในชุมชน เน้นการสร้างเสริมความมั่นคงทางด้านอาหารสำหรับทุกคน บางพื้นที่ก็อาจใช้เป็นแหล่งหารายได้ และวัตถุดิบพร้อมกัน การจัดสวัสดิการที่สำคัญสำหรับฐานนี้ คือ การใช้ประโยชน์จากป่าสาธารณะ แหล่งน้ำ ทรัพยากรทางทะเล รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรส่วนบุคคล ระบบการจัดสวัสดิการจากฐานดังกล่าวนี้ ได้แก่

๑.๑ การใช้ประโยชน์จากป่าสาธารณะ รวมทั้งการอาศัยป่าเพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร และเป็นแหล่งสร้างรายได้ เช่น การหาหน่อไม้ปามาขาย การขายเห็ดที่หามาได้จากป่า การใช้ไม้ไผ่จากปามาทำเป็นเครื่องจักสาน ทำไม้กวาด การใช้พื้นที่ป่าเป็นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

๑.๒ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรส่วนบุคคล ถือเป็นปัจจัยหนึ่งของการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร การใช้ทรัพยากรแบบนี้ต้องอยู่บนแนวคิดของสังคมแบบรวมหมู่เป็นการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของคนในชุมชน เช่น การจับปลาในพื้นที่นาของคนอื่นได้สามารถหาผักหาของกินจากที่ในไร่ หรือในพื้นที่นาของคนอื่นได้ เป็นต้น

๑.๓ การใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ มีความสำคัญมากในด้านการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร และการสร้างรายได้ของชาวบ้านไม่น้อยไปกว่าการใช้ประโยชน์จากป่าสาธารณะเพราะแหล่งน้ำมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชีวิตประจำวันของผู้คนในท้องถิ่น ตั้งแต่การนำน้ำมาใช้ในการดื่ม ทำนา เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ทั้งที่ทำไว้เพื่อกิน และเพื่อการค้า เช่น การหาปลาเพื่อเลี้ยงชีพ เป็นต้น

๑.๔ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับชุมชนทางการประมง ในการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร เป็นแหล่งสร้างรายได้ที่สำคัญที่สุด ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางทะเลจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และมีความเกี่ยวข้องกับความอยู่รอดของชุมชนที่มีอาชีพทางการประมงมากที่สุด

๒) การจัดสวัสดิการฐานวัฒนธรรม โดยผ่านความเชื่อทางศาสนา และโครงสร้างทางสังคม คือ สวัสดิการ และกลุ่มเครือญาติ ประกอบด้วย

๒.๑ การเกื้อกูลของคนในครอบครัวและกลุ่มเครือญาติ เช่น การส่งข้าวปลาอาหารให้กับลูกหลานที่ไปทำงานรับจ้าง หรือทำงานอาชีพอื่นๆที่อยู่ในเมือง การขายผลิตผลทางการเกษตรเพื่อนำเอาไปช่วยเป็นค่ารถในการกลับไปทำงานในเมือง เป็นต้น

๒.๒ การเกื้อกูลของระบบอุปถัมภ์ เช่น ระบบการทำนาแบ่งกัน ระบบการรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยกันดูแลสัตว์เลี้ยง ระบบการทำงานเพื่อแลกกับปัจจัยในการดำรงชีวิต เป็นต้น

๒.๓ การจัดการของศาสนสถาน เช่น การให้ชาวพุทธในชุมชนได้ใช้เป็นสถานที่บวชเรียนของลูกหลาน ให้ชุมชนชาวมุสลิมใช้มัสยิดเป็นทั้งที่อบรมเด็กเล็ก และใช้ปอเนาะเป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็กโดยที่ไม่มีค่าใช้จ่าย เป็นการเปิดโอกาสให้คนจนได้เข้าถึงการศึกษา เป็นต้น

๒.๔ การจัดสรรที่ดินทำกิน แก่ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาสในชุมชน

๓) **การจัดสวัสดิการฐานงานพัฒนา** ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นองค์ความรู้ที่ได้มาจากภายนอกชุมชน โดยชุมชนจะต้องมีการปรับใช้เพื่อให้เหมาะสมกับการแก้ไขปัญหาของตนเองพบว่า ชุมชนได้มีการจัดกิจกรรมที่ทำกันเองในชุมชน และกิจกรรมที่ได้มีการรับเอามาจากภายนอกชุมชน โดยบางกิจกรรมก็ได้รับการสนับสนุนการจัดตั้งเบื้องต้นจากองค์กรภายนอกชุมชนทั้งของภาครัฐ และเอกชน ซึ่งโดยรวมแล้วสวัสดิการฐานงานพัฒนาของชุมชนนั้น นับว่ามีความหลากหลายมากขึ้น เช่น การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การจัดตั้งธนาคารหมู่บ้าน การจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ การจัดตั้งกลุ่มเพื่อการพัฒนาธุรกิจชุมชน ฯลฯการจัดสวัสดิการนั้นยังหมายความรวมถึงการจัดการทางด้านวิสาหกิจชุมชนต่างๆรวมทั้งการจัดการทางด้านทรัพยากรดิน น้ำ ป่า สิ่งแวดล้อมให้เป็นสวัสดิการด้วย คือ ให้สามารถตอบสนองกับความต้องการ ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ไม่ใช่ทำไปเพื่อการค้า การแสวงหาผลกำไรซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรอันเป็นทุนพื้นฐานของชุมชนได้

๒.๒.๔ กระบวนการและขั้นตอนของการจัดสวัสดิการชุมชน

กองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นกองทุนที่เกิดจากการรวมตัวของประชาชนในพื้นที่หนึ่งๆด้วยความสมัครใจที่ประสงค์จะดูแลซึ่งกันและกัน บนพื้นฐานของความเอื้ออาทรต่อกัน เป็นกองทุนที่**ทุกคนร่วมกันเป็นเจ้าของ** เน้นการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิก แต่มีความยืดหยุ่น มีความคล่องตัว เปิดเผยโปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อนำไปสู่ความมั่นคงที่ยั่งยืน และสามารถที่จะดูแลชาวบ้านด้วยกันได้ในทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ ทุกประเภท ตั้งแต่เกิดจนตาย มีนักวิชาการได้เสนอแนวทางในการดำเนินงานอย่างน้อย ๘ ขั้นตอน^{๔๘} ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๒ แสดงกระบวนการและขั้นตอนของการจัดสวัสดิการชุมชน

^{๔๘} สำนักส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๙, ถอดบทเรียนและสังเคราะห์องค์ความรู้สวัสดิการชุมชนท้องถิ่น, หน้า ๒๔-๒๗, (อัสสัมชัญ).

แผนภาพที่ ๒.๒ แสดงกระบวนการและขั้นตอนของการจัดสวัสดิการชุมชน

๑) **จุดประกายความคิด** – ทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมาย เริ่มจากมีผู้ก่อการดี หรือแกนนำที่สนใจ อาจเป็น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ฯลฯ ที่มองเห็นศักยภาพที่มีอยู่ในชุมชน และต้องการช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน ชักชวนแกนนำคนอื่นๆ มาพูดคุยปรึกษาหารือถึงแนวทางการจัดสวัสดิการชาวบ้านให้กว้างขวาง อาจจะเป็นการจัดรวมทั้งตำบล หรือแกนนำจะลงไปทำความเข้าใจในระดับหมู่บ้าน แล้วนำมาจัดรวมกันในภายหลังก็ได้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม ของแต่ละท้องถิ่น การจุดประกายความคิด ต้องทำควบคู่ไปกับการ **กระตุ้น** ให้ชาวบ้านเข้าใจถึงเหตุผลสำคัญอย่างน้อยๆ ๒ ประการคือ

๑.๑) การตั้งกองทุนสวัสดิการจะทำให้สมาชิกได้รับการดูแลตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งชาวบ้านธรรมดาไม่เคยได้รับมาก่อน

๑.๒) จะทำให้สามารถดูแลทุกข์สุขซึ่งกันและกัน ไม่ว่ายากดีมีจน และยังช่วยกันดูแลเพื่อนบ้านที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เช่น เด็ก คนแก่ คนพิการ เป็นการสร้างความรักความเอื้ออาทรต่อกัน

๒) **ค้นหาศักยภาพและทุนในท้องถิ่น** แกนนำหรือผู้ก่อการดีจะต้องร่วมกันค้นหาศักยภาพและทุนในชุมชน อาจมีอาสาสมัครเข้าร่วมด้วยก็ได้ โดยค้นหาว่าในหมู่บ้าน หรือตำบลของเรามีของ

ดีๆอะไรบ้าง เช่น มีกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ กลุ่มเด็กเยาวชน กลุ่มเกษตรอินทรีย์มีคนแก่ คนพิการ อยู่เท่าไร เป็นต้น แต่ละกลุ่มมีการทำงานอย่างไร มีสมาชิกกี่คน มีทุน มีการจัดสวัสดิการหรือไม่ อย่างไร เป็นต้น รวมทั้งสำรวจทุนด้านอื่นๆ เช่น ทุนทางธรรมชาติ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางภูมิปัญญา ฯลฯ ซึ่งข้อมูลดังกล่าว อาจได้มาหลายทางด้วยกัน เช่น การออกแบบสอบถาม แล้วหาอาสาสมัครชุมชนช่วยกันจัดทำ หรือข้อมูลบางส่วนอาจขอความร่วมมือจากอบต. หรือหน่วยงานในท้องถิ่น หรืออาจลงพื้นที่ดูจากของจริง เป็นต้น หลังจากได้ข้อมูลมาจนครบถ้วนสมบูรณ์แล้วก็ร่วมกันสังเคราะห์ให้เป็นหมวดหมู่ ซึ่งจะช่วยให้มองเห็นศักยภาพของตนเองได้ชัดเจนจากนั้นก็นำข้อมูลไปชี้แจงทำความเข้าใจกับชาวบ้าน โดยอาจจัดเป็นเวทีประชาคมก็ได้ ทั้งนี้เพื่อให้ทุกคนมองเห็นและเข้าใจเหมือน ๆ กันว่า ทุนที่มีอยู่นี้สามารถนำไปสู่การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชาวบ้านได้อย่างไร ทุนแต่ละอย่างสัมพันธ์กันอย่างไร เป็นต้น (บูรณาการทุนที่มีอยู่เข้าด้วยกันได้อย่างไร)

๓) **ขยายแกนนำให้ครอบคลุมพื้นที่ปฏิบัติการ** ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในระยะเริ่มต้น ก็คือ **แกนนำ** ซึ่งจะต้องมีอย่างกว้างขวางทั้งในระดับพื้นที่หมู่บ้าน โซน ชุมบ้าน หรืออาจเป็นแกนนำจากกลุ่มกิจกรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อให้การดำเนินงานของกองทุน ตลอดจนการบูรณาการทุนจากกลุ่มต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถดูแลสมาชิกได้อย่างทั่วถึง

๔) **ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่น เช่น อบต. ทต. เป็นต้น** เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน โดยต้องประสานงานตั้งแต่ต้น ซึ่งอาจทำได้หลายวิธี เช่น การส่งแกนนำไปพูดคุยให้เห็นว่า การตั้งกองทุนสวัสดิการเป็นการแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืนผลสำเร็จเป็นทั้งของชาวบ้าน และของหน่วยงานท้องถิ่น ช่วยประหยัดงบประมาณของท้องถิ่นแต่ได้ผลกว้างขวางกว่าที่เคยเป็นมาในอดีต

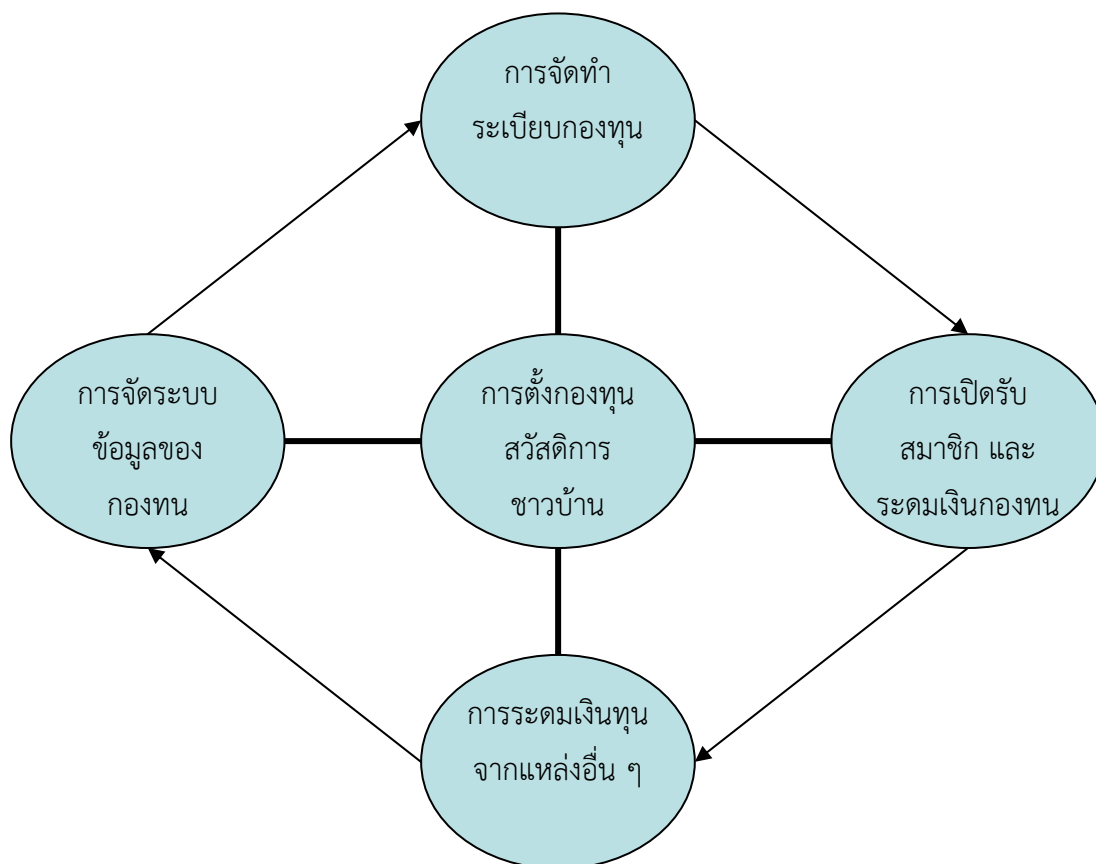
๕) **การตั้งกองทุนสวัสดิการชาวบ้าน** มีขั้นตอนที่สำคัญ และสามารถแยกออกเป็นกระบวนการย่อยต่างๆได้ดังนี้

๑) **การจัดทำระเบียบกองทุน** ซึ่งประกอบด้วยประเด็นหลักๆ คือ การรับสมัคร และการสิ้นสุดสมาชิกภาพ การจ่ายเงินสมทบ ประเภทของสวัสดิการ การจ่ายเงินสวัสดิการ เป็นต้น โดยเริ่มจากการตั้งคณะกรรมการร่างขึ้นมา ซึ่งประกอบด้วยตัวแทน กลุ่มคนที่หลากหลาย ทั้งตัวแทนกลุ่มกิจกรรม แกนนำที่เป็นทางการ ไม่เป็นทางการ ฯลฯ โดยอาจนำระเบียบกองทุนที่อื่นมาประกอบก็ได้ เมื่อร่างเสร็จแล้วก็นำไปชี้แจงในเวทีประชาคมทั้งตำบล เพื่อแสดงความเห็นเพิ่มเติม จนเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

๒) **การเปิดรับสมัคร และระดมเงินกองทุน** โดยสมาชิกอาจเป็นรายบุคคล หรือครอบครัว สถานที่รับสมัครอาจกระจายไปตามหมู่บ้าน หรือรวมศูนย์การสมทบเงินทุนอาจสมทบรายบุคคล หรือตัดเงินผลกำไรจากกลุ่มที่สมาชิกสังกัดอยู่ มาเป็นเงินสมทบก็ได้ เป็นต้น ขึ้นอยู่กับระเบียบกองทุนที่ร่วมกันกำหนดขึ้นมา

๓) **การระดมเงินทุนจากแหล่งอื่น ๆ** เช่น การจัดงานเพื่อหาทุน การสมทบจากองค์กรท้องถิ่น การสมทบจากหน่วยงานต่างๆ เป็นต้น ซึ่งคณะกรรมการกองทุนฯ จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องมิใช่หวังเพียงเงินสมทบจากสมาชิกเท่านั้น

๔) การจัดระบบข้อมูลของกองทุน ต้องจัดทำให้เป็นระบบ เป็นปัจจุบัน เปิดเผย
โปรงใส เช่น ข้อมูลสมาชิก ข้อมูลเงินกองทุน การจ่ายเงินสวัสดิการ เป็นต้น ซึ่งนอกจากจัดทำไว้ ณ
ทำการแล้ว อาจประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกทราบ ซึ่งสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่นติดประกาศไว้
ณ ที่สาธารณะ ที่ทำการกองทุน หรือส่งให้สมาชิกถึงบ้าน แล้วแต่ความเหมาะสม ตามแผนภาพแสดง
การตั้งกองทุนสวัสดิการชาวบ้าน ตามแผนภาพ ๒.๓ ดังนี้

แผนภาพ ๒.๓ การตั้งกองทุนสวัสดิการชาวบ้าน

๖) การบริหารกองทุน โดยมีคณะกรรมการขึ้นมาบริหารกองทุน ที่มีองค์ประกอบจากตัวแทนที่หลากหลาย มีการจัดโครงสร้างของงานฝ่ายต่างๆ ให้รับผิดชอบงานที่ชัดเจน เช่นมีประธาน เภรณญิก ประชาสัมพันธ์ ฝ่ายตรวจสอบ ฝ่ายส่งเสริมพัฒนา เป็นต้นโดยอาจมีที่ปรึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือจากหน่วยงานในท้องถิ่น ฯลฯ การทำงานของคณะกรรมการจะต้องมีลักษณะประสานกับแกนนำของแต่ละหมู่บ้านด้วย เพื่อให้สามารถดูแลสมาชิกได้อย่างทั่วถึง นอกจากจะบริหารกองทุนตามปกติแล้ว คณะกรรมการควรให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับเรื่องต่างๆ เช่นการประสานกับหน่วยงานท้องถิ่น การพัฒนาแกนนำ การเรียนรู้ขยายผล การดูแลผู้ด้อยโอกาสการขยายสมาชิกให้ครอบคลุมกว้างขวาง และการบูรณาการทุนทางสังคมและทุนทางธรรมชาติเพื่อให้เกิดระบบสวัสดิการแบบองค์รวมขึ้นในตำบล

๗) การติดตามประเมินผล ต้องมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และทุกระดับ เช่น การประเมินการสมทบของสมาชิก การขยายสมาชิกของระดับกลุ่ม ตลอดจนมีการประเมินผลการทำงานในทุกๆ เรื่องของคณะกรรมการกองทุน โดยกองทุนอาจมีคณะกรรมการดำเนินการตรวจสอบที่เป็นอิสระตามสมควร เพื่อให้เกิดการตรวจสอบที่เป็นกลางและเที่ยงธรรม รวมทั้งการประเมินในแต่ละระดับนั้นจะต้องนำไปสู่การทำเวทีประชาคมอย่างเปิดเผย เพื่อร่วมกันพัฒนาการทำงานให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป

๘.) การขยายผล ซึ่งจะต้องทำอย่างต่อเนื่องในหลาย ๆ ประการ อาทิ

๘.๑) ขยายแกนนำ ทั้งปริมาณและคุณภาพให้ทั่วถึง ทั้งระดับพื้นที่และกลุ่มกิจกรรม เพื่อให้เกิดการขยายผล และสามารถดูแลสมาชิกได้ทั่วถึง

๘.๒) ขยายสมาชิก โดยต้องตั้งเป้าหมายให้ครอบคลุมทุกคนหรืออย่างน้อยทุกคนรอบครัวในตำบล จะต้องครอบคลุมผู้ด้อยโอกาสที่ดูแลตนเองไม่ได้ให้ครบทุกคน ที่สำคัญต้องสร้างจิตสำนึกของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้เกิดขึ้นในหมู่สมาชิก

๘.๓) ขยายแหล่งทุน ที่จะมาหนุนให้กองทุนมีปริมาณมากขึ้น เช่น การสมทบจากหน่วยงานในท้องถิ่น เป็นต้น

๘.๔) ขยายประเภทและผลประโยชน์ของสมาชิก โดยให้ครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย ตลอดจนการหนุนเสริมให้สมาชิกพึ่งตนเองได้ เช่น การเพิ่มสวัสดิการด้านการประกอบอาชีพที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การให้สวัสดิการกรณีเกิดพิบัติภัยต่าง ๆ เป็นต้น

๘.๕) ขยายการให้สวัสดิการแก่ผู้ด้อยโอกาส ที่ไม่สามารถเข้าเป็นสมาชิกด้วย เช่น คนพิการ คนชราที่ถูกทอดทิ้ง

๘.๖) การพัฒนาสู่สวัสดิการที่ยั่งยืน โดยการบูรณาการเข้ากับกลุ่ม/กองทุนอื่นๆ ในท้องถิ่น เพื่อสร้างนวัตกรรม งานพัฒนาร่วมกันในท้องถิ่นอย่างเป็นองค์รวม เช่น การฟื้นฟูภูมิปัญญา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกษตรกรรมยั่งยืน ฯลฯ ซึ่งเป็นสวัสดิการที่ครบวงจรไม่จำเพาะแต่เพียงตัวเงิน ทำให้สมาชิกรู้สึกมีความมั่นคงในชีวิตอย่างแท้จริง

๒.๓ แนวคิดกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน

แนวคิดเกี่ยวกับกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน หมายถึง กองทุนที่เกิดขึ้นจากการที่คนในชุมชนมา ร่วมกันคิด ร่วมกันสร้างระบบสวัสดิการชุมชน ร่วมกันบริหารจัดการ ร่วมกันรับผลประโยชน์ ร่วมตรวจสอบความโปร่งใส จึงส่งผลให้เป็นกองทุนที่ทุกคนในชุมชนร่วมกันเป็นเจ้าของร่วมรับผิดชอบ ร่วมพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน กองทุนสวัสดิการชุมชนเน้นความยืดหยุ่น คล่องตัว มีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

๒.๓.๑ ความหมายกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน

กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน เป็นการดำเนินงานที่เกิดจากชุมชน ร่วมคิด ร่วมสร้างเพื่อให้เกิดระบบสวัสดิการและสามารถบริหารจัดการ ร่วมรับผลประโยชน์ เกิดความยั่งยืน มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนหลากหลายทัศนะ ดังนี้

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของ กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนหมายถึง กองทุนที่เกิดจากชุมชน ร่วมคิด ร่วมสร้างเพื่อให้เกิดระบบสวัสดิการและสามารถบริหารจัดการ ร่วมรับผลประโยชน์ ชุมชนในรูปแบบกิจกรรมหนึ่ง ซึ่งมีแนวคิดเบื้องต้นในการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาของชุมชนของตนเอง ให้ประชาชนมีส่วนร่วมและสามารถบริหารการเงินโดยผ่านความเห็นชอบและการตัดสินใจจากคณะบุคคลหรือกรรมการชุมชนหรือองค์กรชุมชนในอันที่จะบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้าของบุคคล กลุ่ม และชุมชน^{๔๙} สอดคล้องกับความหมายที่ว่า กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน หมายถึง กองทุนและองค์การการเงินชุมชนกองทุนเป็นปัจจัยหรือองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มประสบความสำเร็จก้าวหน้า ทุนทรัพย์ งบประมาณค่าใช้จ่าย รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ ที่ใช้ดำเนินงาน ของกลุ่ม^{๕๐}

จากการให้ความหมายของกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน และผลการศึกษาของนักวิชาการต่าง ๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลความหมายของกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนเพื่อใช้อธิบายการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑๒ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑๒ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยได้ให้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความหมายกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน

นักวิชาการหรือนักวิจัย/หน่วยงาน	แนวคิดหลัก
กองแผนงานและพัฒนาชุมชน, (๒๕๓๙, หน้า ๑)	กองทุนที่เกิดจากชุมชน ร่วมคิด ร่วมสร้าง

^{๔๙} กองแผนงานและพัฒนาชุมชน, สำนักพัฒนาชุมชน. ๒๕๓๙, กองทุนพัฒนาชุมชนกรุงเทพมหานคร (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ , ๒๕๓๙), หน้า ๑.

^{๕๐} ทนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ, การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๓๔), หน้า ๑๔.

นักวิชาการหรือนักวิจัย/หน่วยงาน	แนวคิดหลัก
ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ, (๒๕๓๔, หน้า ๑๔)	กองทุนและองค์กรการเงินชุมชน

แนวคิดเรื่องกองทุน เริ่มขึ้นเมื่อนักพัฒนาได้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ในลักษณะและระดับที่แตกต่างกัน เช่นการสละทุนทรัพย์ แรงงานและเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มโดยความสมัครใจ การทำงานระบบกลุ่มต้องอาศัยกองทุน เป็นปัจจัยหนึ่งของการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มและเป็นการเรียนรู้หรือให้การศึกษา ระบบการบริหารแก่สมาชิกในการพัฒนาและชุมชนต่อไป แนวทางการสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนในปัจจุบันมี ๒ แนวทาง คือ ประการแรก สมาชิกในกลุ่มจัดตั้งขึ้นมาเอง เป็นการระดมจากกลุ่มสมาชิกด้วยกันเอง ประการที่ ๒ กองทุนที่จัดตั้งโดยองค์กรภายนอกไม่ว่าเป็นภาครัฐหรือเอกชน เพราะโอกาสที่กลุ่มจะระดมทุนนั้นเป็นไปได้ยาก เช่น ความยากจนหรือการไม่มีเงินออมเพียงพอที่จะให้ระดมเข้ากองทุนของกลุ่มดังกล่าว อย่างไรก็ตามการสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนทั้ง ๒ แนวทางก็เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคน คือ สมาชิกกลุ่มและชุมชนที่สมาชิกกลุ่มดำรงอยู่อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มหรือองค์กรประชาชนที่อาศัยอยู่ในเมืองและชนบท ร่วมกันจัดตั้งขึ้น ทั้งในแบบที่เป็นทางการเพื่อเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยสมาชิกร่วมกันออมทรัพย์ในรูปแบบต่าง ๆ และมีการจัดสวัสดิการแก่สมาชิกหลายลักษณะ รวมทั้งการให้กู้ยืมเงินเพื่อนำไปแก้ปัญหาความเดือดร้อนเฉพาะหน้าเรียกว่าองค์กรการเงินชุมชน^{๕๑}

๑) การจัดตั้งกองทุน^{๕๒}

การจัดตั้งกองทุนในแนวทางที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก มีวิธีการดังนี้คือ

๑. ประชุม เผยแพร่แนวคิด ในการจัดตั้งกองทุนแก่ประชาชนในท้องถิ่น
๒. ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่นภูมิปัญญาชาวบ้าน ผู้มีความรู้เรื่องกองทุน
๓. เผยแพร่แนวคิดร่วมกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจากกองทุนผู้สนับสนุนกองทุน

ดังกล่าว

๔. ให้รายละเอียดเพิ่มเติมในการจัดตั้งกองทุนแก่ประชาชนที่ยังไม่เข้าใจ

๕. การเปิดรับสมัครสมาชิก เพื่อเข้าร่วมกลุ่มในการจัดตั้งกองทุน

๖. การดำเนินงานของกองทุน มีการจัดตั้งกองทุนตามรูปแบบที่เหมาะสมโดยมี

การตก

๗. ลงร่วมกันจากสมาชิกเพื่อหารือระเบียบการในการบริหารกองทุนต่อไป

๒) ข้อควรคำนึงในการจัดตั้งกองทุน

๑. ความสนใจของผู้นำชุมชน และความเชื่อที่ประชาชนในชุมชนมีต่อผู้นำ
๒. สภาพทางเศรษฐกิจที่ไม่แตกต่างกันมากนักของคนในชุมชน

^{๕๑} โครงการพัฒนาประสิทธิภาพการวางแผนตำบลและอำเภอ จังหวัดปัตตานี, ๒๕๒๙, หน้า ๑

^{๕๒} เอกราช ผลผลา, “ความคิดเห็นต่อการจัดตั้งศูนย์ชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและกองทุนเงินกู้ โครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติและ การพัฒนาเกาะเตียน อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ,วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (คณะสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) ,๒๕๓๗ , หน้า ๑๓.

๓. ความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชนเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุน
๔. ยุทธวิธีในการเตรียมชุมชนและการกระตุ้นของคนในชุมชน
๕. ความพร้อมของสถานที่สำหรับจัดตั้งกองทุน
๖. สภาพชุมชน เช่น ความห่างไกลจากชุมชนอื่น ๆ
๗. รูปแบบ ระเบียบ วิธีการ ของกองทุนควรเรียบง่าย และยืดหยุ่นได้ เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน
๘. ผลประโยชน์ที่ประชาชนในชุมชนได้รับจากกองทุน

๓) การดำเนินกิจกรรมกองทุน

กิจกรรมกองทุนเป็นกิจกรรมที่เริ่มจากความต้องการ ความพร้อมของชุมชน หรือกลุ่มองค์กรชุมชน โดยมีข้อตกลงเบื้องต้นกับกรุงเทพมหานคร ในการสนับสนุนจัดตั้งกองทุนชุมชนโดยการสมทบทุน ร่วมกับเงินทุนของชุมชน เครือข่าย สำหรับเป็นทุนเบื้องต้นกองทุนชุมชนมีเป้าหมายที่การช่วยเหลือกันเองภายในชุมชนเครือข่าย และให้แต่ละเครือข่ายตระหนักถึงการเป็นเจ้าของกิจกรรมที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องเข้าร่วมในทุกขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนั้น ความพร้อมที่จะจัดทำกิจกรรมจึงต้องเริ่มที่คณะกรรมการกองทุนก่อนหลังจากนั้นจึงไปสู่การทำความเข้าใจและกำหนดแนวทางการบริหารกองทุนเพื่อนำประโยชน์จากกองทุนไปช่วยเหลือและพัฒนาชุมชน และเครือข่ายต่อไปจากที่กล่าวข้างต้นเป็นเรื่องของการเข้ามามีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม โดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือกลุ่มสมาชิก และสร้างความเข้มแข็งภายในกลุ่ม ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือร่วมแรงภายใต้กฎระเบียบที่วางไว้ นอกจากนี้ การตั้งกองทุนต้องอาศัยผู้รู้ หรือวิทยากรจากองค์กรภายนอกให้คำแนะนำ และเผยแพร่ถึงผลที่ตามมาในการจัดตั้งกองทุนเพื่อให้สมาชิกและประชาชนในชุมชนได้รับทราบ

๔) การจัดตั้งและการดำเนินงานของรัฐที่เกี่ยวกับกองทุน

กองทุนที่รัฐจัดตั้ง แบ่งออกเป็น ๒ กองทุน

๑. กองทุนที่ให้เงินสนับสนุนแก่กิจกรรมในการรวมกลุ่มของประชาชนในท้องถิ่นเรียกว่า “กองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม” เรียกย่อ ๆ ว่า กองทุนชุมชน (Social Investment Fund : SIF)
๒. กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมสำหรับเทศบาลท้องถิ่นเรียกว่า “กองทุนพัฒนาเมืองในภูมิภาค” หรือเรียกย่อ ๆ ว่า กองทุนเมือง (Regional Urban Development Fund)

๕) กองทุนชุมชน

กองทุนชุมชนเป็นกองทุนสาธารณะแบบให้เปล่าเพื่อสนับสนุนโครงการเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจภายในท้องถิ่น แนวคิดสำคัญของกองทุนนี้ คือสนับสนุนให้ชุมชน ได้แก่ชาวบ้านและอาสาสมัครมาดำเนินการร่วมกันในรูปของ องค์กรชุมชน ซึ่งทำหน้าที่กำหนดแผนงานในการใช้เงินงบประมาณให้สอดคล้องกับความต้องการในชุมชนของตนเอง และควบคุมการดำเนินงานให้ลุล่วงภายในท้องถิ่นด้วยกองทุนนี้ วิธีคิดเรื่องการพัฒนาจะปรับเปลี่ยนจากบนลงล่าง มาเป็นจากล่างขึ้นบน และจะส่งเสริมให้เกิดการสร้างผู้นำภายในท้องถิ่นเอง อันจะเอื้ออำนวยให้เกิดการประสานงานอย่างต่อเนื่องและชุมชนขับเคลื่อนอย่างมีพลัง

๖) วัตถุประสงค์ของกองทุนชุมชน^{๕๓}

๑. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นพัฒนาความคิดในการดำรงชีวิตและการจัดการแบบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
๒. เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันของสังคมอย่างมีความสุข
๓. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักแก้ปัญหาเศรษฐกิจด้วยตนเอง
๔. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินกิจกรรมทางด้านการเงิน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
๕. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในชนบทมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตและดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม

๗) ประเภทของกองทุนชุมชน^{๕๔}

๑. กลุ่มออมทรัพย์เป็นการออมเงินฝากประจำของสมาชิก การกั๊ยืมเงินในรูปแบบต่าง ๆ ตามความจำเป็นของสมาชิก และการช่วยเหลือด้านสวัสดิการแก่สมาชิก
๒. กลุ่มจำหน่ายสินค้า เป็นการระดมทุนเพื่อจัดหาสินค้า/สิ่งของ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต แล้วนำมาจำหน่ายให้แก่สมาชิกในราคาถูกจากนั้นนำกำไรที่ได้จำหน่ายคืนให้กับสมาชิกในรูปของเงินปันผล เป็นต้น
๓. กลุ่มอาชีพเป็นการรวมกลุ่มของสมาชิก ที่มีความสามารถเฉพาะตัวในอาชีพนั้น ๆ เช่น กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ กลุ่มทอผ้า เป็นต้น
๔. กลุ่มการให้บริการและสงเคราะห์ เป็นกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะตัวของชุมชนเช่น กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ กองทุนการศึกษาเยาวชน เป็นต้นลักษณะกิจกรรมของกลุ่มอาจเป็นการผสมผสานกับการให้สมาชิกกั๊ยืมเงิน เช่น กลุ่มฌาปนกิจศพ นอกจากจะให้เงินช่วยเหลือสมาชิกกรณี ที่ญาติพี่น้องตายแล้ว อาจให้บริการกั๊ยืมเพื่อจัดงานศพด้วยการพิจารณาการให้ทุนช่วยเหลือตามเมนูหลัก ๕ เมนู คือ

๑. เมนู ๑ การส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาอาชีพ และเศรษฐกิจชุมชน
๒. เมนู ๒ สวัสดิการสังคมและสวัสดิภาพชุมชน
๓. เมนู ๓ การฟื้นฟูอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
๔. เมนู ๔ การพัฒนาเสริมสร้าง ความสามารถขององค์กรชุมชนและเครือข่าย
๕. เมนู ๕ การจัดสวัสดิการชุมชนเพื่อแก้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ และความ

เดือดร้อนเฉพาะหน้า

แนวคิดและเป้าหมายของการจัดการองค์กรการเงินชุมชน แบ่งได้เป็น ๔ ระดับดังนี้ คือ แนวคิด “การเข้าถึงสินเชื่อเป็นสิทธิของคนจน” ตามความคิดที่ว่า “Credit is a Human Right” ซึ่งเป็นแนวคิดที่มองสินเชื่อเป็นเรื่องสิทธิที่คนจนจะต้องได้รับ เช่น กรณีของกามินแบงค์ในบังกลาเทศ ที่องค์กรอื่นรวมเงินตั้งธนาคารประชาชนขึ้นมา ให้คนจนกู้แล้วให้มีการออมและชำระคืนในภายหลัง

^{๕๓} พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ (๒๕๔๗) , หน้า ๒-๓.

^{๕๔} อ้างแล้ว

๑. **แนวคิด ชุมชนต้องมีกลุ่มการเงินเพื่อช่วยเหลือกัน** กล่าวคือ แนวคิดนี้มองในมิติของการใช้เงินให้คนมาทำงานร่วมกันมีการออม การกู้เพื่อนำไปประกอบอาชีพ ตลอดจนการจัดสวัสดิการ เพื่อให้บริการสมาชิก ในลักษณะต่างๆ เช่น แนวของเครดิตยูเนียน และธนาคารหมู่บ้าน

๒. **แนวคิด การใช้การจัดการเรื่องเงินให้เกิดความสามารถในการจัดการองค์กร** คือมองในมิติที่ว่าขบวนการออมเงินของชุมชน หรือขบวนการด้านการเงินและสินเชื่อจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับองค์กรชุมชน กล่าวคือ นำเรื่องเงินซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นรูปธรรม ชุมชนมีความสามารถในการจัดการ ไปสู่การเชื่อมโยง ให้เกิดความสามารถในการจัดการร่วมกันและเป็นการกำลังของชุมชนในการพัฒนากิจกรรมของชุมชน และสมาชิกในด้านอื่น ๆ โดยทำอย่างสม่ำเสมออย่างต่อเนื่อง จนเกิดกำลังใหม่ของคนจนในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ซึ่งแนวคิดนี้เกิดขึ้นหลังจากที่องค์กรการเงินชุมชนต่าง ๆ ได้มีการสั่งสมความคิดและประสบการณ์ในงานพัฒนาและองค์กรการเงิน จนนำไปสู่คุณภาพใหม่ของการเชื่อมโยงการจัดการ องค์กรในลักษณะที่เป็นองค์กรรวม

๓. **แนวคิด เชื่อมโยงด้านการเงินไปสู่การสร้างฐานงานพัฒนาพึ่งตนเอง** โดยการใช้ความมั่นคงขององค์กรการเงินชุมชนไปสู่การสร้างฐานการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ให้เกิดความมั่นคงในลักษณะของการสร้างระบบการเงินของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชนเพื่อสามารถต่อรองหรือเชื่อมโยงกับระบบการเงินที่เป็นทางการ สามารถบริหารการเงินให้สมาชิกได้อย่างมั่นคงอาจจะกล่าวได้ว่า การจัดการด้านการเงินเป็นการสร้างกระบวนการเพื่อปกป้องสิทธิและสุขภาวะขั้นพื้นฐานของชุมชน เพื่อไม่ให้ได้รับผลกระทบจากโครงการต่าง ๆ ที่ลงสู่ชุมชนโดยไม่สอดคล้องกับวิถีชุมชน หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการสร้างธรรมมาภิบาลจากด้านฐานล่างของสังคม

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าโลกทุกวันนี้ถูกควบคุมโดยระบบการเงินถ้าจัดการเรื่องเงินไม่เป็นก็จะถูกการเงินภายนอกควบคุม ดังนั้นชุมชนจึงต้องสร้างฐานการเงินให้มั่นคง แล้วเชื่อมโยงไปสู่การสร้างฐานด้านอื่นภายในชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อที่จะสร้างการพัฒนาของชุมชนและสร้างความมั่นคงให้กับสมาชิกอย่างบูรณาการได้ จะได้ไม่ถูกควบคุมโดยระบบภายนอกเพียงอย่างเดียว

๒.๓.๓ ทฤษฎีการกระทำทางสังคม

ทฤษฎีการกระทำทางสังคม^{๕๕} เป็นการศึกษาการกระทำของมนุษย์ (Human Actions) โดยให้คำจำกัดความการกระทำ ว่า เป็นพฤติกรรมของมนุษย์ ทั้งที่เป็นแบบเปิดเผยและลึกลับ ซึ่งการกระทำทางสังคมมนุษย์มี ๔ ประการ ซึ่งนักวิชาการได้รวบรวมไว้ดังนี้ คือ

๑) การกระทำที่มีเหตุผล (Rational Actions) เป็นการกระทำที่ใช้วิธีการที่เหมาะสมในอันที่จะบรรลุถึงจุดหมายที่เลือกไว้อย่างมีเหตุผล การกระทำดังกล่าวมุ่งไปในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และ สังคม

๒) การกระทำที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม (Valuable Actions) เป็นการกระทำซึ่งใช้วิธีการที่เหมาะสมเช่นกัน เพื่อจะทำให้ค่านิยมสูงขึ้น ในชีวิตมีความสมบูรณ์พร้อมการกระทำเช่นมุ่งไปในด้านจริยธรรม ศาสนา และทางศีลธรรมอื่นๆ เพื่อการดลางไว้ซึ่งความเป็นระเบียบในชีวิตทางสังคม

^{๕๕} จานง อภิวัฒน์สิทธิ์ (อ้างถึงใน กนกรัตน์ ชูศรี, ๒๕๔๙ หน้า ๑๖).

๓) การกระทำตามประเพณี (Traditional Actions) เป็นการกระทำที่ไม่เปลี่ยนแปลงโดยยึดเอาแบบอย่างที่ทำกันมาตั้งแต่อดีตเป็นหลักในพฤติกรรมกระทำตามประเพณีไม่คำนึงถึงเหตุผล

๔) การกระทำที่แฝงด้วยความเสนาหา (Affective Actions Actions) การกระทำแบบนี้คำนึงถึงอารมณ์ และความผูกพันทางจิตระหว่างผู้กระทำกับวัตถุที่เป็นจุดหมายของการกระทำ การเช่นนี้ ไม่คำนึงถึงเหตุผลอย่างอื่นอย่างใด นอกจากเรื่องส่วนตัว

กล่าวโดยสรุปแล้ว ทฤษฎีการกระทำทางสังคมสามารถจูงใจหรือสนับสนุนให้ บุคคลหรือประชาชนมีส่วนร่วมในการกระทำกิจกรรมร่วมกัน ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีนี้มาเป็นแนวทางส่วน หนึ่งในการศึกษาวิจัย โดยได้นำมากำหนดการร่วมกิจกรรมเพื่อจัดสวัสดิการชุมชน คือ ปัจจัยด้านการเข้าร่วมพิธีงานศพผู้ที่เสียชีวิต อันเป็นผลของการกระทำตามค่านิยม ตามประเพณีที่เป็นการกระทำที่มีเหตุผล จะเป็นปัจจัยที่มีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการชุมชนต่อไป

จากการให้แนวคิดทฤษฎีการกระทำทางสังคม ของนักวิชาการ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักของทฤษฎีการกระทำทางสังคม เพื่อใช้อธิบายการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน ตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑๓ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑๓ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยได้ให้การศึกษาทฤษฎีการกระทำทางสังคม

นักวิชาการหรือนักวิจัย/หน่วยงาน	แนวคิดหลัก
จำนง อภิวัฒน์สิทธิ์(อ้างถึงใน กนกรัตน์ ชูศรี, ๒๕๔๙:๑๖)	๑. การกระทำที่มีเหตุผล ๒. การกระทำที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม ๓. การกระทำตามประเพณี ๔. การกระทำที่แฝงด้วยความเสนาหา

๒.๔ แนวคิดและความหมายเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ ๔

๒.๔.๑ ความหมายสังคหวัตถุ ๔

สังคหวัตถุ ๔ อย่าง^{๕๖}

๑. ทาน	การให้ปัน
๒. เปยวัชช	เจรจาจากที่อ่อนหวาน
๓. อตถจริยา	ประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์
๔. สมานัตตตา	ความเป็นผู้มีตนเสมอ

สังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักคุณธรรมในศาสนาพุทธ โดยเป็นภาษาบาลีแยกออกเป็น ๒ ศัพท์ คือ สังคห ๑ วัตถุ ๑ สังคหแปลเป็นภาษาไทยว่าสังเคราะห์ มีความหมายว่า ช่วยเหลืออุดหนุน วัตถุ ในที่นี้หมายความว่าเรื่อง รวมทั้ง ๒ ศัพท์ มีความหมายว่า เรื่องความช่วยเหลือจะช่วยเหลือกัน

^{๕๖} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๔๐/๑๖๗; ๒๖๗/๒๔๔.

ด้วยวิธีอย่างไรบ้าง ท่านได้วางไว้เป็น ๔ อย่าง จึงจะถือว่าเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นได้^{๕๗} ซึ่งมีความหมายสอดคล้องกับที่ว่า สังคหวัตถุ แปลว่า หลักการสงเคราะห์ หรือหลักสังคมสงเคราะห์ หมายความว่าเมื่อนุชอยู่ร่วมกันเป็นหมู่ เป็นสังคม คนในสังคมจะต้องรู้จักสงเคราะห์ อนุเคราะห์ กันตามฐานะ คนในสังคมจึงจะมีความรักใคร่ปรองดองกัน ซึ่งจะทำให้สังคมราบรื่น มีความสงบธรรม ที่เป็นหลักการสงเคราะห์นี้ มีอยู่ ๔ อย่าง คือ

๑. ทาน เป็นการให้สิ่งของแก่คนที่ควรให้ หมายความว่า คนเราเกิดมามีชีวิตอยู่ได้ก็เพราะอาศัยการให้ จะเห็นได้ชัดก็คือ บิดา มารดา ให้ปัจจัยดำรงชีพทุกอย่างแก่บุตรธิดา ครู อาจารย์ ให้ความรู้แก่ลูกศิษย์ ซึ่งการให้ของมีอยู่ ๒ อย่าง คือ อามิสทานให้วัตถุสิ่งของ กับ ธรรมทาน ให้ธรรม หรือวิชาความรู้แก่ผู้อื่น ซึ่งการแบ่งปันวัตถุเพื่อเป็นปัจจัยร่วมกัน

๒. ปิยวาจา เจรจาด้วยถ้อยคำน่ารัก ไพเราะอ่อนหวาน หมายความว่า การพูดจากน่ารัก พูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ การพูดนอกจากจะเป็นวาจาที่ไพเราะอ่อนหวานแล้วต้องเป็นวาจาที่เป็น สัจจะและมีประโยชน์แก่ผู้ฟังแล้ว ยังจะเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวน้ำใจได้มั่นคง

๓. อัตถจริยา ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น หมายความว่า การทำประโยชน์แก่คนอื่น เช่น การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

๔. สมานัตตตา ความเป็นคนเสมอดันเสมอปลาย ไม่ถือตัว หมายความว่าความเป็นคน เสมอดันเสมอปลาย คือ จิตใจคงเส้นคงวาต่อคนทั่วไป รู้จักร่วมสุขร่วมทุกข์กับคนอื่น เห็นคนอื่นได้รับ ทุกข์ต้องไม่ทอดทิ้ง หรือรังเกียจ เห็นคนอื่นได้ดีมีความสุขก็ไม่ริษยาแค้นเป็นอย่างไร ต่อไปก็เป็น อย่างนั้น ไม่เปลี่ยนแปลง การวางตัวอย่างนี้ ย่อมเป็นที่รักใคร่นับถือของคนทั่วไป

ซึ่งสอดคล้องกันแนวคิดที่ว่าสังคหวัตถุ ๔ เป็นแนวคิดหลักการสงเคราะห์ หรือหลักสังคม สงเคราะห์ หมายความว่าเมื่อนุชอยู่ร่วมกันเป็นหมู่ เป็นสังคม คนในสังคมจะต้องรู้จักสงเคราะห์ อนุเคราะห์กันตามฐานะ คนในสังคมจึงจะมีความรักใคร่ปรองดองกัน ซึ่งจะทำให้สังคมราบรื่น มี นักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับสังคหวัตถุ ๔ ไว้หลากหลายทัศนะดังนี้

มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับสังคหวัตถุ ไว้ว่า สังคหวัตถุ ๔ คือหลักธรรม ที่เป็น เครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่ชนไว้ให้มีความสามัคคีกัน^{๕๘} ซึ่งสอดคล้องกับความหมาย สังคหวัตถุ ๔ คือ ข้อปฏิบัติ สำหรับการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน^{๕๙} และซึ่งสอดคล้องกับความหมาย สิ่งที่เป็นเครื่อง สงเคราะห์และยึดเหนี่ยวน้ำใจซึ่งกันและกัน ๔ ประการ^{๖๐}

^{๕๗} สุทธิพงศ์ ปานเพ็ชร, “การประยุกต์หลักพุทธธรรมกับวิถีชีวิตชุมชน”, รายงานการวิจัยอิสระ ,(มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

^{๕๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **ธรรมบุญชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๘๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย์จำกัด ๒๕๕๐.), หน้า ๒๕.

^{๕๙} พระมหาบุญเพียร ปุณฺณวิโร (แก้ววงศ์น้อย), **แนวคิดและวิธีการขัดเกลาทางสังคมใน สถาบัน ครอบครัวยุคใหม่พระพุทธศาสนา**, วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๑๙.

^{๖๐} อรศิริ เกตุศรีพงษ์, “**สังคหวัตถุ ๔ : วัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการจัดการความรู้**”, วารสาร Productivity World เพื่อการเพิ่มผลผลิต ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๖๘ (พฤษภาคม - มิถุนายน ๒๕๕๐): หน้า ๔๓ - ๔๖.

จากการให้แนวคิดความหมายเกี่ยวกับสังคหวัตถุ ๔ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลัก เพื่อใช้อธิบายการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑๔ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑๔ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยได้ให้ทำการศึกษาเกี่ยวกับสังคหวัตถุ ๔

นักวิชาการหรือนักวิจัย/หน่วยงาน	แนวคิดหลัก
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๕๐, หน้า ๒๕.)	หลักธรรม ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่ชนไว้ให้มีความสามัคคีกัน
พระมหาบุญเพียร ปุณฺณ วิริโย (แก้ววงศ์น้อย), (๒๕๔๔, หน้า ๑๑๙)	ข้อปฏิบัติ สำหรับการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน
อรศิริ เกตุศรีพงษ์ (๒๕๕๐, ๔๓ – ๔๖.)	สิ่งที่เป็นเครื่อง สงเคราะห์และยึดเหนี่ยวน้ำใจซึ่งกันและกัน ๔ ประการ

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล

๒.๕.๑ ความหมายธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาล มาจากภาษาอังกฤษว่า Good Governance ราชบัณฑิตยสถานได้บัญญัติ Good Governance อย่างเป็นทางการว่า “วิธีการปกครองที่ดี” หมายถึง วิธีดำเนินการปกครองที่ทำให้เกิดผลดีและเหมาะสม แต่อย่างไรก็ตามคำที่นิยมและใช้กันอย่างแพร่หลาย คือ ธรรมาภิบาล มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของธรรมาภิบาลไว้หลากหลายทัศนะ ดังนี้

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของธรรมาภิบาลไว้ว่า ธรรมาภิบาล^{๖๑} หมายถึง ระบบโครงสร้างและกระบวนการต่าง ๆ ที่วางกฎเกณฑ์ ความสัมพันธ์ ระหว่างเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมของประเทศ เพื่อที่ ภาครัฐต่าง ๆ ของสังคมจะพัฒนาและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติ โดยธรรมาภิบาลเน้นตรงกฎเกณฑ์ที่วางระบบ โครงสร้าง กระบวนการ และความสัมพันธ์ของภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชน และภาคประชาสังคมในการบริหารจัดการ เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของรัฐ ซึ่งเป็นการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) ได้เสนอหลักธรรมาภิบาลในมิติต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

๑. มิติด้านเป้าหมาย เป้าหมายธรรมาภิบาล คือ การพัฒนาและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขทุกภาคในสังคมมีดุลยภาพในระบบเศรษฐกิจสังคม การเมือง เพื่อให้เกิดความมั่นคงมีเสถียรภาพและประชาชนทุกกลุ่ม มีความสงบสุข

^{๖๑} บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, การสร้างธรรมาภิบาล (Good Governance) ในสังคมไทย, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๒), หน้า ๑๘-๑๙.

๒. มิติด้านโครงสร้าง และกระบวนการ จะต้องปรับโครงสร้างและกระบวนการที่วางกฎเกณฑ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศที่ทุกภาคไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชน หรือภาคประชาสังคม ภาคปัจเจกและครอบครัว มีส่วนร่วมกัน ผนึกกำลังขับเคลื่อนสังคมไปข้างหน้า และกระบวนการที่เป็นหัวใจของธรรมาภินั้นมี ๓ ส่วน ที่จะต้องเชื่อมโยงกัน คือ

๑) การมีส่วนร่วมของทุกภาคในการบริหารจัดการสังคม

๒) ความโปร่งใสของกระบวนการตัดสินใจ เพื่อให้การทุจริต บิดเบือนผลประโยชน์ของภาคอื่นเป็นไปได้ยาก

๓) ความรับผิดชอบที่ต้องตอบคำถามและถูกวิจารณ์ได้ รวมทั้งความรับผิดชอบในผลการตัดสินใจ โครงสร้าง และกระบวนการที่ก่อให้เกิดธรรมาภินี้ จะต้องมีการกำหนดความสัมพันธ์ของทุกภาคส่วนทั้งกฎเกณฑ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎระเบียบข้อบังคับ และกฎเกณฑ์ที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น ขนบธรรมเนียม จริยธรรม เป็นต้น

๓. มิติด้านสาระ คือ การสร้างสมดุลระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของสังคม ให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เพื่อให้สังคมมีเสถียรภาพ ซึ่งประกอบด้วยประเด็นสำคัญ ๒ ประการ คือ

๑) ความสมดุลในการจัดทรัพยากร โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมและฉันทามติให้ทุกภาคได้บ้างเสียบ้าง เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ

๒) เครื่องมือในการจัดการทรัพยากรที่สำคัญ คือ กฎหมายซึ่งจะต้องมี ๓ บทบาท คือ บทบาทในการควบคุมสังคม บทบาทในการชี้ขาดข้อพิพาทอย่างยุติธรรม และบทบาทในการจัดสรรสิทธิ และประโยชน์ให้แก่บุคคล และกลุ่มต่าง ๆ

ซึ่งสอดคล้องกันแนวคิดที่ว่า ธรรมาภิน^{๒๒} กล่าวว่า ธรรมาภิน เป็นคำสนธิระหว่างคำว่า “ธรรมะ” กับคำว่า “อภิน” ซึ่งแปลว่า การรักษาไว้ซึ่งธรรม หรือการคุ้มครอง หรือการยึดการปฏิบัติซึ่งธรรม

ดังนั้นอาจพอที่จะสรุปได้ว่า ธรรมาภิน เป็นกระบวนการบริหารจัดการสังคม เศรษฐกิจ การเมือง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคในสังคม การบริหารจัดการที่โปร่งใส ยุติธรรมแก่ทุกภาคส่วนในสังคมที่สามารถตรวจสอบได้และก่อให้เกิดผลงานบรรลุเป้าหมาย ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างคุ้มค่า

จากการให้แนวคิดความหมายเกี่ยวกับธรรมาภิน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลัก เพื่อใช้อธิบายการบริหารจัดการกองทุนอর্থทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑๕ ดังต่อไปนี้

^{๒๒} วุฒิสาร ตันไชย, การกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น. (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๔๔, หน้า ๒๑

ตารางที่ ๒.๑๕ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยได้ให้การศึกษาเกี่ยวกับธรรมาภิบาล

นักวิชาการหรือนักวิจัย/หน่วยงาน	แนวคิดหลัก
บวรศักดิ์ อวรรณโณ, (๒๕๔๒ , หน้า ๑๘-๑๙)	๑. มิติด้านเป้าหมาย ๒. มิติด้านโครงสร้าง ๓. มิติด้านสาระ
วุฒิสาร ตันไชย, (๒๕๔๔, หน้า ๒๑)	๑. กระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติ ๒. การรักษาไว้ซึ่งธรรม หรือการคุ้มครอง

๒.๖ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน^{๖๓}

จัดตั้งเป็นสุขาภิบาลเมื่อ ปี พ.ศ.๒๕๑๔ อยู่ในเขตพื้นที่ของตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พื้นที่จำนวน ๒๐.๐๙ ตารางกิโลเมตร ระยะห่างจากจังหวัด ๑๐ กิโลเมตร มีจำนวน ๑๑ หมู่บ้าน ได้เลื่อนฐานะประธานกรรมการมาจากการเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗ และได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลอุโมงค์ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๔๒

๑) เขตการปกครองและบริหาร

ทิศเหนือ ติดต่อกับเทศบาลตำบลสารภีเทศบาลตำบลชมพู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
ทิศใต้ ติดต่อกับเทศบาลตำบลเหมืองง่า อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน
ทิศตะวันออก ติดต่อกับเทศบาลตำบลมะเขือแจ้ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน
ทิศตะวันตก ติดต่อกับเทศบาลตำบลหนองช้างคืน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

ตราเทศบาลตำบลอุโมงค์ เป็นรูปเสาหลักแดนเมือง อันเป็นสัญลักษณ์ของพื้นที่ตำบลอุโมงค์ตั้งอยู่ติดเขตรอยต่อระหว่างจังหวัดลำพูนและจังหวัดเชียงใหม่ (ถนนหมายเลข ๑๐๖)

^{๖๓}เทศบาลตำบลอุโมงค์, แผนพัฒนา ๓ ปี (๒๕๕๗-๒๕๕๘), หน้า ๑๓-๑๖.

๒) สภาพภูมิประเทศ

เป็นที่ราบลุ่มตามแนวชายฝั่งตะวันตกแม่น้ำกวังและมีลำเหมืองปิงห่างไหลผ่านส่วนกลางของพื้นที่เพื่อหล่อเลี้ยงพื้นที่เกษตรกรรม สภาพดินเป็นดินร่วนซุยเหมาะแก่การทำไร่ ทำนา และทำสวน โดยเฉพาะสวนลำไย ซึ่งแต่ละปีช่วยทำรายได้แก่เกษตรกรเป็นจำนวนมาก

๓) สภาพภูมิอากาศ

ฤดูกาลต่าง ๆ มีลักษณะเป็นเช่นเดียวกันกับอำเภอเมืองลำพูนและจังหวัดลำพูน คือ ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงพฤษภาคม ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม และฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์

๔) การตั้งถิ่นฐานและการประกอบอาชีพของประชากร

ราษฎรส่วนใหญ่เป็นผู้ตั้งรกรากสืบต่อมาจากบรรพบุรุษ ราษฎรนิยมตั้งถิ่นฐานอยู่ตามที่ราบลุ่มและอยู่อาศัยตามริมลำคลอง เป็นกลุ่มชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน และมีชุมชนหนาแน่นบริเวณสองข้างถนนสายหลัก คือ ทางหลวง หมายเลข ๑๐๖ เป็นถนนสายเก่าเชื่อมระหว่างจังหวัดลำพูน เชียงใหม่ การประกอบอาชีพ ราษฎรส่วนใหญ่คือ เกษตรกรรม ทำสวน เป็นอาชีพหลัก รองลงมา คือ รับจ้าง ค่าขาย รับราชการ อุตสาหกรรมในครัวเรือน และอาชีพอื่น ๆ

๕) ความเป็นมาด้านการปกครอง และชุมชน

ตำบลอุโมงค์ มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน และเป็นชุมชนดั้งเดิมเป็นชื่อแปลงมาจากคำว่า โองมิ่ง เป็นคำพื้นเมือง แปลว่า เป็นหลุมเป็นบ่อ อยู่บริเวณ หน้าวัดอุโมงค์ บางท่านบอกว่าอยู่ที่ใต้พระวิหารวัดอุโมงค์ และมีเรื่องเล่าสืบต่อกันมาว่าใต้พระเจดีย์มีอุโมงค์อยู่ภายใน ต่อมาเมื่อพระพุทธรูปหนึ่งได้จารึกผ่านมาและพระพุทธรูป ได้มีนิมิตเห็นพระยานาคพิทักษ์รักษาสถูปอุโมงค์ไว้ ด้วยเกรงว่าจะมีผู้ไปรบกวนอันอาจเป็นอันตรายจึงได้สร้างเจดีย์ครอบอุโมงค์ไว้ ต่อมาได้มีการบูรณะและพัฒนาจนเป็นวัดอุโมงค์ในปัจจุบัน ชุมชนบ้านอุโมงค์ ในอดีตมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ กล่าวคือในสมัยรัชกาลที่ ๕ ทรงรับสั่งให้ข้าราชการบริหารมาปักหลักแดนเมืองเพื่อกำหนดเขตแดนแต่ละเมือง(เขตจังหวัด)และในรัชสมัยรัชกาลที่ ๖ ทรงเสด็จมา ณ บ้านอุโมงค์พร้อมด้วยข้าราชการและประชาชนได้ตั้งพลับพลาที่ประทับ ณ บริเวณหน้าวัดอุโมงค์ในปัจจุบัน ด้านการปกครองในราว พ.ศ. ๒๔๕๙ ตำบลอุโมงค์ปกครองโดยขุนอุโมงค์ มนาท (นายแก้ว พันธุ์อุโมงค์) ได้รับแต่งตั้งเป็นกำนันคนแรกของตำบลอุโมงค์ และหมื่นนรสุขจรุง(นายบุญตัน ยาวุฒิ) เป็นกำนันคนที่ ๒ โดยการแต่งตั้งชื่อเป็น “ขุน” หรือ “หมื่น” ต่อมาได้ยกเลิกการแต่งตั้งชื่อดังกล่าว ให้ใช้ชื่อบุคคลตามปกติ อย่างไรก็ตามกำนันตำบลอุโมงค์ ได้รับการแต่งตั้งเรื่อยมาตามสภาพการเมืองแต่ละยุคแต่ละสมัย และได้ยกฐานะเป็นสุขาภิบาลตำบลอุโมงค์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๔ จากนั้น พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลอุโมงค์ จนถึงปัจจุบัน พื้นที่ของตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พื้นที่จำนวน ๒๐.๐๙ ตารางกิโลเมตร ระยะห่างจากจังหวัด ๑๐ กิโลเมตร มีจำนวน ๑๑ หมู่บ้าน สำหรับชื่อหมู่บ้าน(ชุมชน) ประกอบด้วย หมู่ที่ ๑ บ้านอุโมงค์ หมู่ที่ ๒ บ้านกอม่วง หมู่ที่ ๓ บ้านสันกับตอง หมู่ที่ ๔ บ้านฮ่องกอก หมู่ที่ ๕ บ้านป่าเหว หมู่ที่ ๖ บ้านปาลาน หมู่ที่ ๗ บ้านเขตรวัน หมู่ที่ ๘

บ้านไร่ หมู่ที่ ๙ บ้านป่าเล้า หมู่ที่ ๑๐ บ้าน ชัยสถาน หมู่ที่ ๑๑ บ้านแม่ร่องน้อยตามคำบอกเล่า ของผู้สูงอายุสืบต่อกันมา ซึ่งมีผู้รวบรวมไว้มีที่มาแตกต่างกันดังนี้

ชุมชนบ้านอุโมงค์ เป็นชื่อแปลงมาจากคำว่า โองม่ง เป็นคำพื้นเมือง แปลว่า เป็นหลุม เป็นบ่อ อยู่บริเวณหน้าวัดอุโมงค์ บางท่านบอกว่าอยู่ที่ใต้พระวิหารวัดอุโมงค์ และมีเรื่องเล่าสืบต่อกันมาว่าใต้พระเจดีย์มีอุโมงค์อยู่ภายใน ต่อมาเมื่อพระพุทธรูปหนึ่งได้จาริกผ่านมาและพระพุทธรูป ได้มีนิมิตเห็นพระยานาคพิทักษ์รักษาสมบัติใต้อุโมงค์ไว้ ด้วยเกรงว่าจะมีผู้ไปรบกวนอันอาจเป็นอันตรายจึงได้สร้างเจดีย์ครอบอุโมงค์ไว้ ต่อมาได้มีการบูรณะและพัฒนาจนเป็นวัดอุโมงค์ในปัจจุบัน ชุมชนบ้านอุโมงค์ ในอดีตมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์กล่าวคือในสมัยรัชกาลที่ ๕ ทรงรับสั่งให้ข้าราชการบริพารมาปักหลักแดนเมืองเพื่อกำหนดเขตแดนแต่ละเมือง(เขตจังหวัด)และในรัชสมัยรัชกาลที่ ๖ ทรงเสด็จมา ณ บ้านอุโมงค์พร้อมกับข้าราชการบริพารและประชาชนได้ตั้งพลับพลาที่ประทับ ณ บริเวณหน้าวัดอุโมงค์ในปัจจุบัน

ชุมชนบ้านกอม่วง เป็นชื่อของต้นมะม่วงฮั้วหรือมะม่วงขี้ยา เป็นมะม่วงต้นใหญ่อยู่ที่หน้าวัดกอม่วงจึงได้ชื่อว่า บ้านกอม่วง เดิมเรียกบ้านปันปวกน้ำ เกิดจากน้ำสองสายที่ไหลมาบรรจบกันจนเกิดน้ำวนและมีปวก (ฟอง) ลอยฟู ชุมชนบ้านกอม่วงมีสถาปัตยกรรมเก่าแก่ที่ได้อนุรักษ์ไว้คือหังนาเจ้าจักรคำ (ผู้ครองเมืองหรือญายหรือจังหวัดลำพูนในสมัยนั้น)

ชุมชนบ้านสับกับตอง มาจากชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งชื่อทับตองหลวงอยู่ที่บ้านสับกับตองเหนือ อ.สารภี จ.เชียงใหม่ ต่อมาจึงยึดเอาเป็นชื่อวัดสันกับตองและชื่อหมู่บ้าน ประชาชนนับถือ ทั้งศาสนาคริสต์ และศาสนาพุทธและอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

ชุมชนบ้านฮ่องกอก มาจากบริเวณดังกล่าวมีต้นกอกหลวงหลายคนโอบ และเชื่อว่าใต้ต้นกอกนั้นมีทรัพย์สมบัติฝังไว้จำนวนมาก และบริเวณหมู่บ้านมีดินแห้ง ขึ้นอยู่ทั่วไป ซึ่งนำมาสานสานตอแห้ง(เสื่อ) สร้างรายได้ให้แก่ประชาชน

ชุมชนบ้านป่าเหว มาจากชื่อของต้นเหวหลวง หรือต้นตะเคียนหมู เป็นไม้ยืนต้นขึ้นอยู่จำนวนมากบริเวณหมู่บ้านและพระอุโบสถวัดป่าเหว

ชุมชนบ้านปาลาน มาจากชื่อ ต้นลานจำนวนมากจนเป็นปาลานซึ่งตั้งอยู่ทางทิศเหนือของวัดปาลาน (สุวรรณาราม) ในปัจจุบัน

ชุมชนบ้านเซตวัน (หนองหมู) เป็นชื่อซึ่งครุฑคำแสนพบอธิจารึกคำว่า เซตวันและพบหมู่บ้านออกมาหาหินอยู่ในหนองน้ำเรียกว่าหนองหมูป่า จึงเรียกรวมกันว่า เซตวันหนองหมู ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของป่าช้าวัดเซตวัน (หนองหมู) ปัจจุบันอยู่ตรงถนนสุขเปอรไฮเวย์เชียงใหม่ – ลำปาง

ชุมชนบ้านไร่ มาจากชื่อของคำว่า “บ้านไร่ – ปลายนา” เริ่มต้นจากการชุมชนอื่น ๆ มาทำสวนทำไร่อยู่ในพื้นที่และมีการสร้างบ้านหรือที่อยู่อาศัยในไร่ด้วยเพื่อเฝ้าดูแลผลผลิตของตนเองเป็นบ้านที่อยู่ไร่ สวนและนา พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ในการทำสวนทำไร่ การเกษตร

ชุมชนบ้านป่าเล้า มาจากชื่อต้นเล้า เป็นป่าต้นเล้าขึ้นอยู่ทั่วไปจำนวนมากบริเวณหน้าวัดป่าเล้าปัจจุบัน ในอดีตสมัยสงครามบูรพา (สงครามโลกครั้งที่ ๒) สถานีรถไฟป่าเล้า เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญแห่งหนึ่งในเหตุการณ์ในการรักษาอธิปไตยของประเทศชาติให้พ้นภัยจากการล่าอาณานิคมของประเทศญี่ปุ่นด้วย

ชุมชนบ้านชัยสถาน ในอดีตเล่ากันว่าพระนางเจ้าจามเทวีผู้ครองนครหริภุญไชย เสด็จมา ณ บ้านยางกายเก็ง ซึ่งมีต้นยางใหญ่ ๒ ต้น ล้มมาพาดกันอยู่ทางทิศตะวันออก ของวัดชัยสถาน ปัจจุบัน และพระนางเจ้าจามเทวีได้ตั้งทัพอยู่เป็นเวลานาน พอถึงฤดูแล้ง ไม่มีแหล่งเพียงพอจึงย้ายไปตั้งทัพแห่งใหม่ จึงเรียกอีกชื่อว่าบ้านหนองแล้งและต่อมาได้มีการเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านใหม่ว่า “ชัยสถาน” เพื่อเป็นเกียรติแก่พ่อท้าวชัยยะสัณฐาน (ต้นตระกูลวงศ์สถาน) เป็นผู้อุปถัมภ์บูรณะวัด เป็นผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระศาสนาและส่วนรวม และรวมถึงชื่อของหมู่บ้านที่เป็นมงคลให้มีโชค มีชัย

ชุมชนบ้านแม่ร่องน้อย เป็นชื่อของคลองน้ำไหลขนาดเล็ก ไหลผ่านบริเวณหน้าวัดแม่ร่องน้อยในปัจจุบัน หรือบางครั้งมักเรียกว่าบ้านต้า (ท่าน้ำ) ในอดีตเป็นท่าเทียบเรือสำเภานาขนาดเล็กขนส่งสินค้าทางน้ำก่อนเข้าตัวเมืองลำพูน ท่าอาบน้ำ บริเวณหมู่บ้านอยู่ติดกับลำน้ำกก

โครงสร้างพื้นฐานในตำบลที่เป็นศักยภาพที่ใช้ประโยชน์ในการจัดการตนเองของตำบล อุโมงค์คือลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลอุโมงค์มีลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่มตามแนวชายฝั่งตะวันตกของแม่น้ำกก และมีลำเหมืองน้ำปิงทางผ่านส่วนกลางของพื้นที่เพื่อหล่อเลี้ยงพื้นที่เกษตรกรรม เหมืองฝายหลายเส้น มีการบริหารจัดการน้ำโดยคณะกรรมการ จึงทำให้มีน้ำในการทำเกษตรตลอดปี สภาพของดินฟ้าอากาศโดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ปกติ มีวิถีการดำเนินชีวิตแบบเกษตรกรรม อยู่กันแบบเครือญาติ ทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

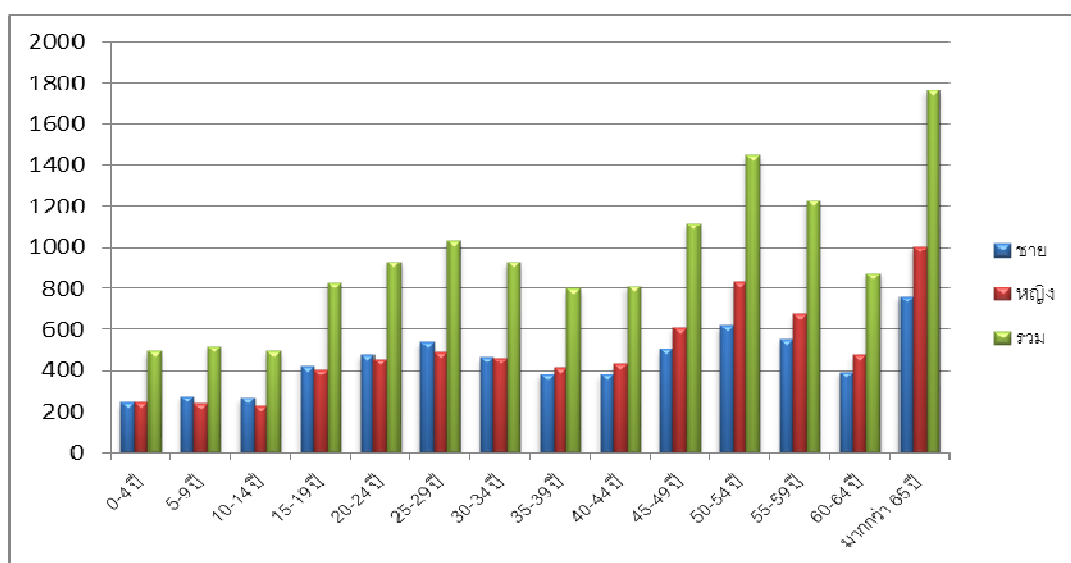
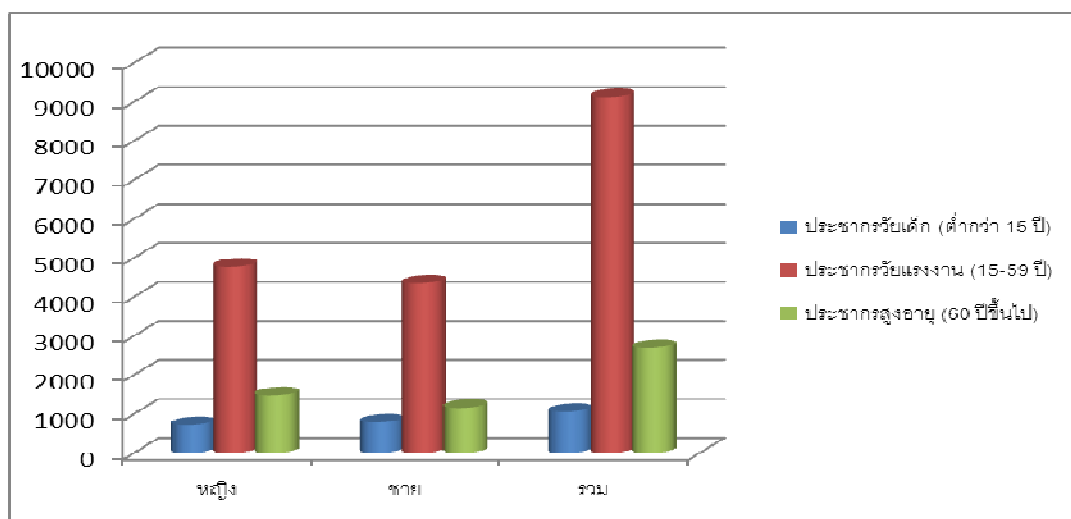
สภาพภูมิศาสตร์ตำบลอุโมงค์^{๖๔}

เทศบาลตำบลอุโมงค์ที่ตั้งชุมชนจะรวมกันอยู่เป็นแนวยาวริมสองฝั่งถนนเชียงใหม่ – ลำพูนสายเก่า โดยมีการ ใช้ที่ดินเพื่อเป็นที่ตั้งของสถานที่ประกอบธุรกิจการค้ารวมกันอยู่เป็นกลุ่มใหญ่ ในบริเวณตลาดกลางป่าเหว และริมสองฟากถนนเชียงใหม่ - ลำพูน สายเก่าในบริเวณใกล้เคียง นอกจากนั้นแล้ว ยังมีร้านค้าขนาดเล็กตั้งกระจายอยู่ริมสองฟากถนนสายเชียงใหม่ – ลำพูนสายเก่า และห่างจากถนนเข้าไปในซอยโดยมีกลุ่มใหญ่ตั้งอยู่ด้านเหนือและส่วนกลางของพื้นที่ และมีจำนวนน้อยลงในตอนใต้ของพื้นที่ สภาพของที่พักอาศัยในบริเวณริมถนนส่วนใหญ่จะเป็นบ้านเดี่ยวสูง ๑ – ๒ ชั้นและมีบริเวณโดยรอบและเมื่อห่างจากถนนใหญ่ออกไปจะเป็นบ้านเดี่ยวที่ตั้งอยู่ในสวนลำไย ล้อมรอบที่พักราคายจะเป็นพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสวนลำไย ยกเว้นบริเวณใกล้ถนน ซุปเปอร์ ไฮเวย์จะเป็นที่นา พื้นที่ริมสองฟากถนนซุปเปอร์ไฮเวย์ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นที่นา มีพื้นที่ว่างยังไม่ได้ถูกใช้งานรวมทั้งมีโรงงานและสถานที่ประกอบธุรกิจการค้าตั้งกระจายอยู่ห่างกันบนริมสองฟากถนน และพื้นที่ระหว่างถนนซุปเปอร์ไฮเวย์ไปจนถึงลำน้ำแม่กกส่วนใหญ่มักจะเป็นพื้นที่เกษตรกรรมโดยมีพื้นที่ พักอาศัยปนอยู่ด้วย

เทศบาลตำบลอุโมงค์ มีประชากรทั้งหมด ๑๓,๓๐๔ คน และมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น ๕,๒๖๑ ครัวเรือน จากโครงสร้างของประชากรซึ่งแยกตามช่วงอายุของประชากรที่อาศัยอยู่ในตำบล

^{๖๔} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๗-๒๐

อุโมงค์ จะสังเกตได้ว่าประชากรประชากรวัยแรงงาน (อายุ ๑๕-๕๙ ปี) คิดเป็นจำนวนร้อยละแล้วจะเท่ากับ ๗๐% ของจำนวนประชากร ซึ่งถือว่าตำบลอุโมงค์ประชากรวัยแรงงานยังคงมีจำนวนมาก อันดับที่ ๒ คือในช่วงของวัยผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ ๒๐ ของจำนวนประชาชน และประชากรวัยเด็ก คิดเป็นร้อยละ ๘ ของจำนวนประชากร^{๖๕} ดังแผนภาพที่ ๒.๔ แสดงสัดส่วนประชากรและอายุ

แผนภาพที่ ๒.๔ แสดงสัดส่วนประชากรและช่วงอายุ

^{๖๕} สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลอุโมงค์ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๖.

การคมนาคมของตำบลอุโมงค์ ใช้ถนนสายหลัก คือ ทางหลวงหมายเลข ๑๐๖ เป็นถนนสายเก่า เชื่อมระหว่างจังหวัดลำพูน เชียงใหม่(สายเก่า) ถนนสายซูปเปอร์ไฮเวย์เชียงใหม่-ลำพูน หมายเลข ๑๑๑ ถนนเลียบริมทางรถไฟ (Local Road) เชียงใหม่-ลำพูน ทางรถไฟสายเหนือ เชียงใหม่-กรุงเทพฯ มีสถานีรถไฟ ๑ แห่ง คือ สถานีรถไฟบ้านป่าเส้า ถนนสายริมปิง-ป่าเหว (เชื่อมต่อตำบลหนองช้างคืน-เชียงใหม่) ถนนสายแม่ฮ่องสอน-ยะเยือก (เชื่อมต่อระหว่างตำบล) การขนส่งมวลชนในการเดินทางมาตำบลอุโมงค์ ได้แก่ รถเมล์โดยสารประจำทางถนนสายเชียงใหม่-ลำพูน ทางหลวงหมายเลข ๑๐๖ รถยนต์สองแถวขนส่งสายนาวิรัฐ เชียงใหม่-ลำพูน รถไฟสายเหนือเชียงใหม่-กรุงเทพฯ โดยมีสถานีรับ-ส่งผู้โดยสาร ๑ สถานี และจำนวนครัวเรือนที่ให้บริการไฟฟ้าคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ ของพื้นที่ทั้งหมดและรวมถึงไฟฟ้าสาธารณะที่ครอบคลุมพื้นที่ ทั้ง ๑๑ หมู่บ้านด้านระบบสื่อสาร โทรคมนาคม ในพื้นที่ของเทศบาลตำบลอุโมงค์ มีการครัวเรือนที่มีโทรศัพท์ใช้ ร้อยละ ๙๐ และมีโทรศัพท์สาธารณะในสถานที่สำคัญครอบคลุมเกือบเต็มพื้นที่ มีที่ทำการไปรษณีย์ ๑ แห่งให้บริการในด้านการรับส่ง บริการด้านไปรษณีย์ ด้านการประชาสัมพันธ์ มีสถานีวิทยุกระจายเสียง จำนวน ๒ แห่ง และสถานีวิทยุศูนย์เผยแพร่ข่าวสารและประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อีกทั้งระบบเสียงตามสายหออกระจายข่าวของแต่ละหมู่บ้านควบคู่กันไป

แผนภาพที่ ๒.๕ แสดงแผนที่ตำบลอุโมงค์

ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จากผลการสำรวจจากครัวเรือนทั้งหมด มีครัวที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาก คิดเป็นร้อยละ ๘๔.๒๘ ส่วนอาชีพรองลงมา คือ รับจ้าง ร้อยละ ๘.๗๔ อาชีพค้าขาย ร้อยละ ๒.๑๖ อาชีพรับราชการ ร้อยละ ๑.๒๓ และประกอบอาชีพอื่น ๆ ร้อยละ ๒.๕๙

มีผู้นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ ๙๘ ของจำนวนประชากรทั้งหมดในเขตเทศบาลตำบลอุโมงค์ จำนวน ๑๐ วัด ที่เหลือร้อยละ ๒ นับถือศาสนาอื่น ๆ และประชาชนส่วนใหญ่ยึดมั่นในหลักพระศาสนา และปฏิบัติศาสนกิจตลอดจนประเพณีท้องถิ่นอย่างเคร่งครัด

๖) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

๖.๑) การคมนาคม ถนน สะพาน ประกอบด้วย

(๑) ถนนสายหลัก คือ ทางหลวง หมายเลข ๑๐๖ เป็นถนนสายเก่าเชื่อมระหว่างจังหวัดลำพูน เชียงใหม่ (สายเก่า)

(๒) ถนนสายชูปเปอร์ไฮเวย์เชียงใหม่ – ลำปาง หมายเลข ๑๑๑

(๓) ถนนเลียบริมทางรถไฟ (Local Road) เชียงใหม่ – ลำพูน

(๔) ทางรถไฟสายเหนือเชียงใหม่ – กรุงเทพฯ มีสถานีรถไฟ ๑ แห่ง (บ้านป่าเส้า)

(๕) ถนนสายริมปิง – ป่าเหว (เชื่อมต่อหนองช้างคืบ – เชียงใหม่)

(๖) ถนนสายแม่ฮ่องสอน – มะเขือแจ้ (เชื่อมต่อพื้นที่ใกล้เคียง)

๖.๒) แม่น้ำ/คลอง ที่ใช้เป็นทางสัญจรทางน้ำ

(๑) แม่น้ำกวาง

(๒) ลำเหมืองปิงห่าง / ร่องเขี้ยว

๖.๓) การจัดการขนส่งมวลชน

(๑) รถเมล์โดยสารประจำทางถนนสายเชียงใหม่ – ลำพูน ทางหลวงหมายเลข ๑๐๖

(๒) รถยนต์สองแถวขนส่งสายของรัฐ เชียงใหม่ – ลำพูน

(๓) รถไฟสายเหนือเชียงใหม่ – กรุงเทพฯ สถานีรับ – ส่งผู้โดยสาร ๑ สถานี

๖.๔) การประปา

(๑) ปัจจุบันโอนภารกิจจัดการประปาให้การประปาส่วนภูมิภาคดำเนินการ เมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๕๖

(๒) การใช้น้ำประปาในตำบลอุโมงค์ทั้งหมด

- จำนวนผู้มีน้ำประปาใช้ จำนวน ๖๘๑ ครัวเรือน

- จำนวนผู้ไม่ใช้น้ำประปา จำนวน ๔,๓๔๓ ครัวเรือน

(๓) ข้อมูลแหล่งน้ำดิบผลิตน้ำประปาสำนักงานประปาลำพูน

โรงกรองน้ำ ๔ โรงกรองน้ำ ประกอบด้วย

โรงกรองน้ำขนาด ๔๐ ม ๓ / ชั่วโมง (เล็กใช้งาน)

โรงกรองน้ำขนาด ๘๐ ม ๓ / ชั่วโมง (เลิกใช้งาน)

(๔) บ่อบาดาลที่ใช้สูบน้ำ

บ่อบาดาลที่ ๓ อัตราการสูบน้ำดิบได้ ๖๐ ม๓ / ชั่วโมง

บ่อบาดาลที่ ๔ อัตราการสูบน้ำดิบได้ ๑๘๐ ม๓/ชั่วโมง(เลิกใช้งาน)

บ่อบาดาลที่ ๕ อัตราการสูบน้ำดิบได้ ๑๕๐ ม๓ / ชั่วโมง

บ่อบาดาลที่ ๘ อัตราการสูบน้ำดิบได้ ๒๓๐ ม๓ / ชั่วโมง

(๕) ปริมาณการผลิตน้ำประปาในสำนักงานประปาลำพูน ๘,๕๐๐- ๙,๐๐๐ / วัน

(๖) ปริมาณการจ่ายน้ำจำหน่ายที่สถานีจ่ายน้ำอุโมงค์ ๔๕๐ - ๕๐๐ ม๓ / วัน

๖.๕) ไฟฟ้า

(๑) จำนวนครัวเรือนที่ใช้ไฟฟ้า ๕,๐๒๔ ครัวเรือน

(๒) พื้นที่ที่ได้รับบริการไฟฟ้า ร้อยละ ๑๐๐ ของพื้นที่ทั้งหมด

(๓) ไฟฟ้าสาธารณะ (ไฟฟ้าส่องสว่าง) ครอบคลุมพื้นที่ หมู่ที่ ๑ - ๑๑ ,
ครอบคลุมถนนสายลำพูน - เชียงใหม่, ถนนสายเชียงใหม่ - ลำปาง ,ถนนสายป่าเหว - ริมปิง

๖.๖) การสื่อสาร

(๑) โทรศัพท์ โดย บมจ.ทีโอที จำกัด(มหาชน) ได้ดำเนินการติดตั้งโทรศัพท์
ครอบคลุมทุกพื้นที่ในเขตเทศบาลมีครัวเรือนที่มีโทรศัพท์ ร้อยละ ๙๐ และมีโทรศัพท์สาธารณะใน
สถานที่สำคัญครอบคลุมเกือบทุกพื้นที่

- จำนวนครัวเรือนที่มีโทรศัพท์ใช้ ๓,๐๘๐ ครัวเรือน

- จำนวนครัวเรือนที่ไม่มีโทรศัพท์ใช้ ๑,๙๔๔ ครัวเรือน

- จำนวนโทรศัพท์สาธารณะ ๑๕๐ เครื่อง

- จำนวนชุมสายโทรศัพท์ในเขตพื้นที่๑ ชุมสาย คือ ชุมสายตำบลอุโมงค์

(๒) ที่ทำการไปรษณีย์มี ๑ แห่ง คือ ไปรษณีย์โทรเลขตำบลอุโมงค์

(๓) สถานีวิทยุกระจายเสียงมี ๒ แห่ง คือ

๓.๑ สถานีวิทยุกระจายเสียงราชดำริสัมพันธ์ จังหวัดลำพูน

๓.๒ สถานีวิทยุกองทัพอากาศที่ ๓ จังหวัดลำพูน

๓.๓ สถานีวิทยุศูนย์เผยแพร่ข่าวสารและประชาสัมพันธ์เทศบาลตำบล
อุโมงค์ (๑๐๑.๗๕ MHz)

(๔) ระบบเสียงตามสาย

เสียงตามสายของเทศบาลตำบลอุโมงค์ ตั้งแต่หมู่ที่ ๑- ๑๑ (ระบบ
คลื่นวิทยุ)

หอกระจายข่าวของแต่ละหมู่บ้าน ตั้งแต่หมู่ที่ ๑ - ๑๑ คิดเป็น ๑๐๐%

(๕) หน่วยงานที่มีข่ายวิทยุสื่อสารในพื้นที่

ป้อมยามตำรวจป่าเหว

ปกครองอำเภอเมืองลำพูน

เทศบาลตำบลอุโมงค์

๖.๗) ลักษณะการใช้ที่ดิน

เทศบาลตำบลอุโมงค์ที่ตั้งชุมชนจะรวมกันอยู่เป็นแนวยาวริมสองฝั่งถนนเชียงใหม่ – ลำพูนสายเก่า โดยมีการใช้ที่ดินเพื่อเป็นที่ตั้งของสถานที่ประกอบธุรกิจการค้ารวมกันอยู่เป็นกลุ่มใหญ่ ในบริเวณตลาดกลางป่าเหวและริมสองฟากถนนเชียงใหม่ - ลำพูน สายเก่าในบริเวณใกล้เคียง นอกจากนั้นแล้ว ยังมีร้านค้าขนาดเล็กตั้งกระจายอยู่ริมสองฟากถนนสายเชียงใหม่ – ลำพูนสายเก่า และห่างจากถนนเข้าไปในซอยโดยมีกลุ่มใหญ่ตั้งอยู่ด้านเหนือและส่วนกลางของพื้นที่ และมีจำนวนน้อยลงในตอนใต้ของพื้นที่ สภาพของที่พักอาศัยในบริเวณริมถนนส่วนใหญ่จะเป็นบ้านเดี่ยวสูง ๑ – ๒ ชั้นและมีบริเวณโดยรอบ และเมื่อห่างจากถนนใหญ่ออกไปจะเป็นบ้านเดี่ยวที่ตั้งอยู่ในสวนลำไย ล้อมรอบที่พื้กอาศัยจะเป็นพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสวนลำไย ยกเว้นบริเวณใกล้ถนน ซุปเปอร์ ไฮเวย์จะเป็นที่นา

พื้นที่ริมสองฟากถนนซุปเปอร์ไฮเวย์ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นที่นา มีพื้นที่ว่างยังไม่ได้ถูกใช้งานรวมทั้งมีโรงงานและสถานที่ประกอบธุรกิจการค้าตั้งกระจายอยู่ห่างกันบนริมสองฟากถนน และพื้นที่ระหว่างถนนซุปเปอร์ไฮเวย์ไปจนถึงลำน้ำแม่กวงส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่เกษตรกรรมโดยมีพื้นที่ พักอาศัยปนอยู่ด้วย

๖.๘) สภาพเศรษฐกิจ

(๑) การเกษตร ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จากผลการสำรวจจากครัวเรือนทั้งหมด มีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาก คิดเป็นร้อยละ ๘๔.๒๘ ส่วนอาชีพรองลงมา คือ รับจ้าง ร้อยละ ๘.๗๔ อาชีพค้าขาย ร้อยละ ๒.๑๖ อาชีพรับราชการ ร้อยละ ๑.๒๓ และประกอบอาชีพอื่น ๆ ร้อยละ ๒.๕๙

(๒) การอุตสาหกรรมมีโรงงานตั้งอยู่ในเขตพื้นที่จำนวน ๔๓ แห่ง

(๓) สถานประกอบการด้านพาณิชยกรรม

ก) สถานีบริการน้ำมัน	๖	แห่ง
ข) ร้านค้าทั่วไป	๓๐๔	แห่ง
ค) ตลาดสด	๓	แห่ง

(๔) สถานประกอบการเทศาภิบาล โรงฆ่าสัตว์ ๑ แห่ง

(๕) สถานประกอบการด้านบริการ

ก) ธนาคาร จำนวน ๓ แห่ง
ข) สถานที่จำหน่ายอาหาร ตาม พรบ. จำนวน ๓ แห่ง

๖.๙) การท่องเที่ยว

เทศบาลตำบลอุโมงค์ เป็นหน่วยงานองค์กรส่วนท้องถิ่น ให้ความสำคัญและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งในรูปแบบการจัดกิจกรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เชิงอนุรักษ์ และเชิงเกษตร การบริการ ดังนี้

(๑) งานสืบสานวัฒนธรรมปิงห่าง – ไล่ฮั่วหละปุ่น และงานเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง

(๒) งานประเพณีลอยกระทง / ประเพณีปีใหม่เมือง เข้าพรรษา ออกพรรษา

(๓) ศูนย์วัฒนธรรมตำบลอุโมงค์ ห้างนาเจ้า และศูนย์ตลาดโลกร้อน

(๔) แหล่งจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เช่น ผลิตภัณฑ์จากไม้ ไวน์
ลำไยอบแห้ง

(๕) โฮมสเตย์ตำบลอุโมงค์ และกิจกรรมท่องเที่ยวอื่น ๆ

(๖) สถาปัตยกรรม โบราณสถาน ศาสนสถาน วัดต่าง ๆ

(๗) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตามแนวพระราชดำริ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ตำบลอุโมงค์

นอกจากนี้ ยังจัดภูมิทัศน์ที่สวยงามให้มีพื้นที่สีเขียว เช่น การปลูกต้นไม้ สร้างเอกลักษณ์
ของท้องถิ่นและการดูแลสภาพภูมิทัศน์สภาพแวดล้อมของชุมชนให้มีความสะอาดสวยงาม
เป็นระเบียบ หรือสร้างจุดสนใจสำหรับนักท่องเที่ยว ส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปความเป็นอยู่แบบล้านนา
มีการจัดสภาพแวดล้อมชุมชนที่ดีจะเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเที่ยวจังหวัดลำพูน

๖.๑๐) การปศุสัตว์ มีการเลี้ยง เป็ด ไก่ และสุกร เพื่อเป็นอาหารของราษฎรบ้าง
ซึ่งเป็นการเลี้ยงระดับครัวเรือน มีการเลี้ยงสุกร เพื่อจำหน่าย จำนวน ๑ แห่ง

๗) ด้านสังคม

(๑) ชุมชน มีจำนวน ๑๑ ชุมชน จำนวนครัวเรือน ๕,๐๒๔ ครัวเรือน จำนวนประชากร
ในชุมชนรวม ๑๓,๒๘๙ คน

(๒) ศาสนา มีผู้นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ ๙๘ ของจำนวนประชากรทั้งหมดในเขต
เทศบาลตำบลอุโมงค์ จำนวน ๑๐ วัด ที่เหลือร้อยละ ๒ นับถือศาสนาอื่น ๆ และประชาชนส่วนใหญ่
ยึดมั่นในหลักพระศาสนา และปฏิบัติศาสนกิจตลอดจนประเพณีท้องถิ่นอย่างเคร่งครัด

(๓) วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ

ประเพณีสงกรานต์ (ประเพณีปีใหม่เมือง) อยู่ในช่วงเดือน เมษายน มีการจัดงานประเพณี
สงกรานต์ ทำบุญ ปล่อยนก ปล่อยปลา เล่นน้ำสงกรานต์

ประเพณีลอยกระทง (ประเพณียี่เป็ง) อยู่ในช่วงเดือน พฤศจิกายน มีการจัดงานประเพณี
ลอยกระทง เผาเทียน เล่นไฟ ประกวดกระทง การแข่งขันปล่อยโคมลอย

การแข่งขันกีฬาสัมพันธ์เทศบาลตำบลอุโมงค์ อยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์มีการแข่งขันกีฬา
พื้นบ้านชนิดต่าง ๆ เช่น วิ่งกระสอบ ชักคะเย่อ

ประเพณีวันเข้าพรรษา อยู่ในช่วงเดือน กรกฎาคม มีการทำบุญที่วัดและถวายเทียน
พรรษา

งานวัฒนธรรมสืบสาน – ไส้อั่ว หละปุนซึ่งจะจัดขึ้นในช่วงสงกรานต์ปีเก่าต้อนรับปีใหม่

ข้อมูลประเพณี ๑๒ เดือน

เดือนภาคกลาง	เดือนชาวไทยล้านนา	ประเพณี
เดือน ๑	เดือนเกี๋ยง(ตุลาคม)	ประเพณีออกพรรษา สลากภัตต์ (ตานก๋วยสลาก)
เดือน ๒	เดือนยี่ (พฤศจิกายน)	ประเพณีลอยกระทง ทอดผ้าป่า ตั้งธรรมหลวง (เทศน์มหาชาติ)
เดือน ๓	เดือนสาม (อ้ายหรือธันวาคม)	ประเพณีเทศน์มหาชาติทอดผ้าป่าอ้อขวัญนาค
เดือน ๔	เดือนสี่ (มกราคม)	ประเพณีตานข้าวใหม่ ขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน ตานหลัว พระเจ้า

เดือน ๕	เดือนห้า (กุมภาพันธ์)	ประเพณีปอยหลวง
เดือน ๖	เดือนหก (มีนาคม)	ประเพณีทำบุญปอยน้อย
เดือน ๗	เดือนเจ็ด (เมษายน)	ประเพณีสงกรานต์ ดำหัว บวชลูกแก้ว เลี้ยงผีปู่ย่า พิธีสู่ขวัญ สืบชะตาบ้าน
เดือน ๘	เดือนแปด (พฤษภาคม)	ประเพณีบวชนเณร วิสาขบูชา ไหว้พระธาตุ (สร่งน้ำพระธาตุ) เข้าอินทิล
เดือน ๙	เดือนเก้า (มิถุนายน)	ประเพณีไหว้พระธาตุ (สร่งน้ำพระธาตุ)
เดือน ๑๐	เดือนสิบ (กรกฎาคม)	วันอาสาฬหบูชา ประเพณีเข้าพรรษา
เดือน ๑๑	เดือนสิบเอ็ด (สิงหาคม)	ตานข้าว คนเฒ่าจำศีล ทำบุญตักบาตรทุกวันพระ พังธรรม
เดือน ๑๒	เดือนสิบสอง(กันยายน)	ประเพณีสลากภัตจากะข้าว(อุทิศถึงผู้ล่วงลับไปแล้ว)

๘)ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

๘.๑) ภูมิอากาศ

เทศบาลตำบลอุโมงค์ตั้งอยู่ในจังหวัดลำพูน ซึ่งมีสภาพภูมิอากาศแตกต่างกันอย่างเด่นชัด ๓ ฤดู กล่าวคือ ช่วงเดือนมีนาคมและเดือนเมษายนเป็นฤดูร้อนช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคมเป็นฤดูฝนและช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์เป็นฤดูหนาว

๘.๒) อุณหภูมิ

ตำบลอุโมงค์อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีมีค่าประมาณ ๒๖.๐๘ องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดตลอดปี มีค่าประมาณ ๓๒.๘๐ องศาเซลเซียส โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในเดือนเมษายน มีค่าประมาณ ๓๘.๒๐ องศาเซลเซียส และมีอุณหภูมิต่ำสุดในเดือนมกราคมมีค่าประมาณ๑๔.๐ องศาเซลเซียส

๘.๓) น้ำฝน

ค่าเฉลี่ยปริมาณน้ำฝนตลอดปี ๙๖๒.๐๙ มิลลิเมตร โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในเดือนกันยายน ประมาณ ๑๙๓.๒ มิลลิเมตร และค่าเฉลี่ยต่ำสุดในเดือนกุมภาพันธ์ ๐.๓ มิลลิเมตร

๘.๔) แหล่งน้ำ

ในเขตเทศบาลตำบลอุโมงค์ มีลำน้ำขนาดใหญ่ไหลผ่าน คือ ลำน้ำแม่กวง ซึ่งพาดผ่านขอบเขตด้านตะวันออกของพื้นที่ โดยน้ำจะไหลลงมาจากทิศเหนือ จากจังหวัดเชียงใหม่ ผ่านนิคมอุตสาหกรรมลำพูนแล้วเข้าสู่ตัวเมืองลำพูน เป็นลำน้ำที่มีน้ำไหลตลอดปี นอกจากแม่น้ำกวงแล้วยังมีลำเหมืองปิงห่าง ซึ่งมีน้ำตลอดปี เพราะอยู่ในระบบชลประทาน โดยนำน้ำจากลำน้ำปิงเข้าสู่พื้นที่ และแยกเป็นลำเหมืองสายเล็กสายน้อย เข้าสู่พื้นที่เกษตรกรรม ส่วนหนึ่งเกษตรกรยังได้มีการเจาะน้ำบาดาลและบ่อน้ำตื้น ไว้อุปโภคบริโภค

๘.๕) น้ำเสีย

น้ำเสียจากอาคารบ้านเรือน ตลาด หรืออาคารพาณิชย์ ได้แก่ น้ำที่ใช้ชำระล้างสิ่งต่างๆ ที่ระบายออกมาจากบ้านหรืออาคาร เช่น น้ำอาบ น้ำจากห้องครัว จากการซักล้างเสื้อผ้าจากส้วม ชักโครก จากการล้างภาชนะน้ำส่วนใหญ่ข้างต้นนี้จะระบายจากอาคารไปสู่พื้นดินแล้วจะค่อยๆ ซึมหมดในฤดูร้อน ในปีงบประมาณ ๒๕๔๙ เป็นต้นไป เทศบาลตำบลอุโมงค์ ได้ตราเทศบัญญัติ

เกี่ยวกับการติดตั้งบ่อดักไขมันบังคับใช้กับอาคาร ซึ่งทำให้ผู้ก่อสร้างอาคารจำเป็นต้องติดตั้งบ่อดักไขมันด้วยสำหรับน้ำจากส้วมจะมีการเก็บกักในระบบบ่อเกรอะบ่อซึม เพื่อดักกากสิ่งปฏิกูลและไขมันเอาไว้ ปล่อยให้ส่วนใสไหลล้นไปรวมกับน้ำเสียส่วนอื่น ๆ ก่อนจะระบายออกสู่ท่อน้ำสาธารณะ แต่ในอนาคตเทศบาลมีโครงการก่อสร้างท่อระบายน้ำ เพื่อบำบัดน้ำเสีย โดยให้น้ำเสียทั้งหมดสู่ท่อระบายน้ำสาธารณะ เพื่อส่งไปสถานที่บำบัด ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและไม่ก่อให้เกิดมลภาวะต่อแหล่งน้ำสาธารณะต่อไป

๔.๖) ขยะ

การจัดการด้านขยะมูลฝอย ได้ใช้ระบบถุงขยะที่มีตราของเทศบาล จำหน่ายให้ผู้ให้บริการนำไปใส่ขยะ โดยแยกเป็นถุงขยะเปียกและถุงขยะแห้ง เพื่อให้ราษฎรได้ช่วยกันแยกขยะก่อนทิ้งนำมาใช้แทนระบบถังขยะที่ตั้งวางตามจุดต่าง ๆ ซึ่งมีปัญหาด้านการควบคุมปริมาณขยะหรือขยะจรซึ่งในระบบถุง เทศบาลจะจำหน่ายในราคาถุงละ ๖ บาทเป็นการรวมค่าธรรมเนียมบริการไว้ด้วยแล้วเมื่อถึงเวลารัฐากรจะนำมาวางไว้ตามจุดนัดหมาย เพื่อให้เทศบาลเก็บขยะไปกำจัด ประโยชน์ที่ได้รับคือการควบคุมปริมาณขยะตามหลักสากล “ผู้มีขยะมาก ชื้อถุงมาก จ่ายเงินมาก” เป็นการควบคุมจำกัดการทิ้งขยะคือต้องคิดก่อนทิ้งไม่เช่นนั้นจะต้องจ่ายเงินค่ากำจัดขยะมากขึ้น สำหรับการกำจัดขยะเทศบาล ได้จ้างเอกชนนำไปกำจัดให้ถูกต้องตามสุขลักษณะต่อไป

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย ดังนี้

๒.๙.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกองทุน

การบริหารจัดการ คือ กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ร่วมกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญคือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุมวัตถุประสงค์ร่วมกันเป็นกระบวนการดำเนินเพื่อให้เกิดผลตามต้องการ ผู้วิจัยจึงได้ทำการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกองทุน ซึ่งมีผู้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนไว้หลากหลายงานวิจัยดังนี้

ชีราเนตร ประชุมศักดิ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารจัดการกองทุน สวัสดิการชุมชนเครือข่าย ออมทรัพย์หลักสี่ – ดอนเมือง” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายออมทรัพย์หลักสี่ – ดอนเมือง ตามความคิดเห็นของสมาชิกและคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ โดยภาพรวมของปัจจัยเอื้อ อยู่ในระดับมาก รายด้านอยู่ในระดับมาก ๒ ด้าน และระดับปานกลาง ๒ ด้าน เรียงลำดับดังนี้ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านความเหมาะสมด้านสถานที่ ด้านความร่วมมือและด้านการรับฟังความคิดเห็น ปัจจัยในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายออมทรัพย์หลักสี่ – ดอนเมือง ตามความคิดเห็นของสมาชิกและคณะกรรมการกลุ่ม ออมทรัพย์ออมทรัพย์ โดยภาพรวมของปัจจัยเสริม การเข้าร่วมในการบริหารเครือข่ายอยู่ในระดับมาก รายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง ๔ ด้าน เรียงลำดับดังนี้ ด้านการ

ประสานงาน ด้านการเข้าร่วมวางแผน ด้านการเข้าร่วมประชุม / กิจกรรม และด้านการตัดสินใจ ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายออมทรัพย์หลักสี่ – ดอนเมือง ตามความคิดเห็นของสมาชิกและคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ออมทรัพย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง รายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก ๑ ด้าน และปานกลาง ๓ ด้าน เรียงลำดับดังนี้ด้านความ ต่อเนื่องในการให้บริการ ด้านความสะดวกในการใช้บริการ ด้านความเสมอภาคในการให้บริการและ ด้านความรวดเร็วในการให้บริการ ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารจัดการกองทุน สวัสดิการชุมชนเครือข่าย ออมทรัพย์หลักสี่ – ดอนเมือง พบว่า กลุ่มตัวแปรปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม และใช้ประสิทธิผล ของการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายออมทรัพย์หลักสี่- ดอนเมืองเป็นตัวแปรตาม พบว่า ความร่วมมือ การเข้าร่วมวางแผน การตัดสินใจ การประสานงาน และการเข้าร่วมประชุม / กิจกรรม สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของการบริหารจัดการ กองทุนสวัสดิการชุมชน เครือข่าย ออมทรัพย์หลักสี่-ดอนเมืองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .๐๕ กล่าวคือ ตัวแปรทั้ง ๕ ตัว มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ ๐.๖๘๓ และสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายออมทรัพย์หลักสี่- ดอนเมือง ได้ร้อยละ ๔๕.๗^{๖๖}

ยุสนานิ สาเล้ง ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ สวัสดิการชุมชน : กรณีศึกษากองทุนช่วยเหลือผู้เสียชีวิต ชุมชนเมะสือแม อำเภอมะนัง จังหวัด นราธิวาส” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการชุมชนเพื่อให้มี ประสิทธิภาพสามารถทำให้การบริหารจัดการได้ผลจริงและเกิดประโยชน์ต่อชุมชน สมาชิกและ คณะกรรมการสวัสดิการชุมชน จำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญในการก่อตั้งกลุ่มกองทุนช่วยเหลือ ผู้เสียชีวิตชุมชนเมะสือแม เพื่อช่วยกระตุ้นให้สมาชิกและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มี ความกระฉับกระเฉงรวดเร็วเสมอภาค และความสะดวกต่อการให้บริการ การบริหาร จัดการสวัสดิการชุมชน ซึ่งมีกระบวนการทำงานที่เป็นกลุ่มช่วยสนับสนุนการบริหารจัดการสวัสดิการชุมชนของกองทุนโดยนำ ข้อมูล ไปประชาสัมพันธ์ การจัดทำเอกสาร การให้บริการ และชี้แจงประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับให้ ประชาชนในชุมชนอื่น ๆ รับทราบเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบริหารจัดการงานสวัสดิการชุมชน ต่อไปอย่างมี คุณภาพ ปัญหาอุปสรรค ที่มีต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการ ชุมชนกองทุนช่วยเหลือผู้เสียชีวิต ชุมชนเมะสือแม อำเภอมะนัง จังหวัดนราธิวาส ได้แก่ ๑) การขาด จิตสาธารณะของสมาชิก ๒) ภาระงานของคณะกรรมการด้านการให้บริการแก่สมาชิก ๓) ช่วงเวลา ของคณะกรรมการไม่ตรงกัน^{๖๗}

^{๖๖} ชีราเนตร ประชุมศักดิ์, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการ ชุมชนเครือข่ายออมทรัพย์หลักสี่ – ดอนเมือง”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตมหาวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร), ๒๕๕๑.

^{๖๗} ยุสนานิ สาเล้ง “การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการชุมชน : กรณีศึกษากองทุน ช่วยเหลือผู้เสียชีวิต ชุมชนเมะสือแม อำเภอมะนัง จังหวัดนราธิวาส” ,วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตมหาวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์), ๒๕๕๔.

กุลนิษฐ์ ดำรงสกุล ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนสู่ความยั่งยืน ศึกษาเฉพาะกรณี : กองทุนสวัสดิการชุมชน ในจังหวัดนครนายก” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้เกี่ยวกับสวัสดิการ ในระดับสูงและมีเจตคติที่ดีต่อกองทุนสวัสดิการชุมชน กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ ดำเนินการบริหารงานกองทุน ตามหลักการบริหารงานกองทุนสวัสดิการชุมชน และพบปัญหาในการบริหารงานน้อย ในส่วนของผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า คุณลักษณะของประชากร ได้แก่ เพศ สถานภาพ ระดับการศึกษาและจำนวนกรรมการมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ เจตคติและการบริหารงานรวมถึงปัญหาในการบริหารงานด้วย นอกจากนี้ ในการเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ยังพบว่าการรับรู้และเจตคติ มีความสัมพันธ์ กับการบริหารงานในลักษณะแปรผันตามกัน และความสัมพันธ์กับปัญหาในการบริหารงานในลักษณะผกผันต่อกัน แสดงให้เห็นว่า การรับรู้เจตคติที่ดี จะส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างสามารถบริหารงานกองทุนชุมชนได้อย่างถูกต้อง ปัญหาในการบริหารงานจึงน้อยตามการรับรู้ เจตคติ และการบริหารงานที่ถูกต้องนั่นเอง การกำหนดนโยบายร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดและพัฒนาสวัสดิการชุมชน ในการสร้างการรับรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง โดยสร้างกลไกให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างง่ายดายและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนเตรียมความพร้อมให้แก่กองทุนสวัสดิการชุมชน “หน้าใหม่” ที่อยู่ในระยะเริ่มก่อตั้ง ด้วยการสร้างการรับรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนที่เกี่ยวข้องรวมถึงปลูกฝังธรรมาภิบาลเพื่อให้การบริหารงานเป็นไปในทิศทางที่ถูกที่ควรอันจะก่อให้เกิดการก้าวไปสู่ความยั่งยืนของกองทุนสวัสดิการชุมชนต่อไป^{๖๘}

จิตสุภา จำปา ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการจัดการสวัสดิการชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์การผลิตบ้านศรีวัง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน โดยกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านศรีวัง มีความสอดคล้องกับทฤษฎี การบริหารงานสมัยใหม่โดยมีโครงสร้างที่มีความยืดหยุ่นและเน้นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ซึ่งกระบวนการจัดสวัสดิการชุมชนของชุมชนศรีวัง มีหัวใจในการบริหารจัดการอยู่ ๓ คน งานและเงิน การบริหารจัดการ คน คือ การเสริมสร้างกระตุ้นให้คนทำงานและร่วมมือ ร่วมมือ ร่วมใจ ทำงาน การบริหารจัดการงาน คือ การออกแบบงานให้มีกระบวนการเสริมสร้างการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วม รวมถึงระบบการวางแผนการติดต่อสื่อสาร การจัดองค์กรและกฎระเบียบที่ครอบคลุมเรื่องงาน และมีการบริหารจัดการเงินอย่างชัดเจน ซึ่งสะท้อนมิติความสัมพันธ์ เชิงโครงสร้างและความสัมพันธ์เชิงสังคมอย่างเป็นพลวัตร โดยมีข้อกำหนดเกี่ยวกับโครงสร้างหน้าที่ และบทบาทอย่างชัดเจนเดียวกันก็ได้ความสำคัญกับ สัมพันธภาพ ความร่วมแรงร่วมใจในการดำเนินกิจกรรม นอกจากนั้นชุมชนศรีวังยังมีความพิเศษในส่วนที่มีปัจจัยภายใน ซึ่งเป็นต้นทุนที่ดี อันได้แก่ ทุนทางธรรมชาติ ทุนทางกายภาพ ทุนทางมนุษย์ ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมและทุนทางการเงินส่วนปัจจัยภายนอกคือปัจจัย ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเทคโนโลยี และด้านเศรษฐกิจ มีส่วนสนับสนุนและเสริมสร้างความพออยู่ พอกิน พอออม องค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านศรีวัง สามารถดำเนินการ

^{๖๘} กุลนิษฐ์ ดำรงสกุล, “แนวทางการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนสู่ความยั่งยืน ศึกษาเฉพาะกรณี : กองทุนสวัสดิการชุมชนในจังหวัดนครนายก”, วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๕๒.

มาได้มากกว่า ๒๕ ปี และสามารถจัดสวัสดิการชุมชน เพื่อสร้างความมั่นคงทางสังคมให้กับคนในชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง^{๖๙}

ประชา วิธยากุล ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ ธรรมชาติการบริหารจัดการกองทุนพัฒนาชุมชนกรุงเทพมหานคร (กรณีศึกษาเปรียบเทียบกองทุนชุมชนกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนหมู่บ้านสุขทวี ๑-๒ เขตทวีวัฒนา กับ กองทุนชุมชนกลุ่มสหกรณ์เคหสถาน วัดจันทร์ประดิษฐาราม เขต ๓ ภาษีเจริญ)” ผลการวิจัยพบว่า ระหว่างกองทุนชุมชนกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนหมู่บ้าน สุขทวี ๑-๒ เขตทวีวัฒนา กับ กองทุนชุมชนกลุ่มสหกรณ์เคหสถาน วัดจันทร์ประดิษฐาราม เขต ๓ ภาษีเจริญ ในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า กองทุนชุมชนกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนหมู่บ้าน สุขทวี ๑-๒ เขตทวีวัฒนา กับ กองทุนชุมชนกลุ่มสหกรณ์เคหสถาน วัดจันทร์ประดิษฐาราม เขต ๓ ภาษีเจริญ แต่มีความแตกต่างกันที่สมาชิกกองทุนชุมชนเขตทวีวัฒนามีความสนใจมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมการประชุมกองทุนอย่างสม่ำเสมอ สมาชิกทุกคนล้วนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ สมาชิกมีการร่วมกันออมเงิน เหตุผลมาจากการที่สมาชิกกองทุนเป็นสมาชิกหลายกลุ่ม ทำให้ไม่มีเวลาเข้าร่วมประชุม ด้านความโปร่งใสการบริหารจัดการนั้น คณะกรรมการกองทุนชุมชนออมทรัพย์ชุมชนหมู่บ้านสุขทวี ๑-๒ เขตทวีวัฒนา และประธานกองทุน มีความโปร่งใสในการบริหารจัดการกองทุนค่อนข้างสูงโดยเฉพาะไม่มีปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน โดยมีการแสดงบัญชี งบการเงิน เพื่อแสดงสถานะทางการเงินให้สมาชิกกองทุนทราบเป็นประจำทุกเดือน ส่วนคณะกรรมการกองทุนชุมชนกลุ่มสหกรณ์เคหสถานวัดจันทร์ประดิษฐารามเขต ๓ เขตภาษีเจริญ โดยเฉพาะประธานกองทุนขาดความโปร่งใสด้านการบริหารจัดการกองทุน และมีปัญหาด้านการทุจริตส่งผลให้กองทุนชุมชนต้องประสบกับสภาวะล้มละลาย ด้านความพร้อมรับผิดชอบ กองทุนชุมชนกลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้านสุขทวี๑-๒ เขตทวีวัฒนา มีระบบการตรวจสอบโดยคณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบกองทุน ที่มีระบบการตรวจสอบที่ดี ส่วนกองทุนชุมชนกลุ่มสหกรณ์เคหสถานวัดจันทร์ ประดิษฐารามเขต ๓ เขตภาษีเจริญ มีระบบการตรวจสอบโดยคณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบกองทุน ที่มีระบบการตรวจสอบโดยคณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบที่ไม่โปร่งใส ด้านการสนองตอบความต้องการของประชาชน คณะกรรมการชุมชนหมู่บ้านสุขทวี๑-๒ ได้ส่งเสริมให้มีกลุ่มกองทุนหมู่บ้านสุขทวี ๑-๒ เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนอย่างครบถ้วน เช่นเดียวกันกับคณะกรรมการกองทุนชุมชนรูปแบบต่าง ๆ ในชุมชนคือ กองทุนสหกรณ์เคหสถาน กองทุนการศึกษา กองทุนค้าข้าวสาร และกองทุนกลุ่มแม่บ้าน เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนอย่างครบถ้วน และหลักนิติธรรมคณะกรรมการกองทุนชุมชนกลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้านสุขทวี ๑-๒ มีการบังคับใช้และปฏิบัติตามระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยกองทุนพัฒนา

^{๖๙} จิตสุภา จำปา, “กระบวนการจัดการสวัสดิการชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช” ,วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๕๘.

ชุมชนกรุงเทพมหานครอย่างเคร่งครัดด้วย ส่วนคณะกรรมการกองทุนชุมชนกลุ่มสหกรณ์เคหสถาน วัดจันทร์ประดิษฐารามเขต ๓ เขตภาษีเจริญ ไม่มีการบังคับใช้และปฏิบัติตามระเบียบของกลุ่มสหกรณ์อย่างเคร่งครัด และไม่ปฏิบัติตามระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยกองทุนพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร สาเหตุที่ทำให้กองทุนชุมชนกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนหมู่บ้านสุขทวี ๑-๒ เขตทวีวัฒนา มีรูปแบบการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล เกิดจากปัจจัยสำคัญหลายประการ ทั้งในส่วนที่เป็นปัจจัยภายใน (Internal Factor) คือรูปแบบการบริหารจัดการภายในกลุ่มกองทุนชุมชน กองทุนชุมชนที่ประสบความสำเร็จ คือ กองทุนที่สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิก และสามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้อย่างทั่วถึง ส่วนตัวชี้วัดความก้าวหน้าของกองทุนชุมชน คือ การดำรงคงอยู่ของกองทุนชุมชนโดยสมาชิกให้ความสนใจติดต่อ และทำกิจกรรมกองทุนชุมชนอย่างต่อเนื่อง องค์ประกอบที่สำคัญขึ้นอยู่กับตัวสมาชิกกองทุนชุมชน และคณะกรรมการกองทุนชุมชนเป็นประเด็นสำคัญ และในส่วนที่เป็นปัจจัยภายนอก (External Factor) คือ เจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาส่งเสริมกิจกรรมกองทุนชุมชนของสำนักงานเขต^{๗๐}

พุกกษา พุทธิรักษ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการสหกรณ์การเกษตรตามหลักสังคหวัตถุ ๔ : กรณีศึกษา สหกรณ์การเกษตรในเขตจังหวัดนครนายก” ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า ๕๐ ปี มีการศึกษาใน ระดับประถมศึกษา มีรายได้เฉลี่ย ต่อเดือนต่ำกว่า ๓,๐๐๐ บาท และมีระยะเวลาการเป็นสมาชิกหรือ ทำงานกับสหกรณ์มากกว่า ๑๕ ปี มีวัตถุประสงค์ในการเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่เพื่อกู้เงินไป จ่ายหนี้สินเดิม ในส่วนของการมีความรู้ความเข้าใจในหลักการและวิธีการสหกรณ์ โดยภาพรวม สมาชิกมีความเข้าใจ แต่ยังคงไม่มีความเข้าใจว่าใครเป็นเจ้าของสหกรณ์ ในระดับการปฏิบัติในด้าน การบริหารจัดการสหกรณ์ ทุกข้อมีระดับการปฏิบัติมาก โดยที่มีระดับการ ปฏิบัติน้อยที่สุดคือ มีการส่งพนักงานเข้าอบรมหรือสัมมนา เพื่อให้ได้รับความรู้และทักษะในการ ปฏิบัติงาน โดยจะเห็นได้ว่า สหกรณ์ไม่ค่อยให้ความสำคัญที่จะส่งพนักงานเข้ารับการฝึกอบรม ทั้งนี้สหกรณ์อาจไม่เห็นถึงความจำเป็นในด้านนี้ แต่ที่จริงแล้ว การศึกษาอบรมเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ที่พนักงานจะต้องได้รับการพัฒนาความรู้ใหม่ๆอยู่เสมอตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อที่จะ ได้นำความรู้นั้นมาใช้ในการปฏิบัติงาน ในส่วนการบริหารจัดการของสหกรณ์การเกษตร ในเขตจังหวัดนครนายก โดยหลักสังคหวัตถุ ๔ การบริหารจัดการสหกรณ์ทั้ง ๔ ด้าน โดยหลักสังคหวัตถุ ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ระดับการบริหารจัดการในด้านทานที่น้อยที่สุดได้แก่ สหกรณ์ได้ให้ ความช่วยเหลือและให้สวัสดิการต่างๆ แก่สมาชิกอย่างเหมาะสมและพอเพียง ในการที่จะให้สหกรณ์ ให้ความช่วยเหลือและให้สวัสดิการต่างๆ แก่สมาชิกอย่างพอเพียงได้นั้น เป็นสิ่งที่สามารถทำได้ ถ้า บุคคล ๓ ฝ่ายร่วมมือกัน ดังนี้ สมาชิกของสหกรณ์

^{๗๐} ประชา วิรัชยากุล, “ธรรมาภิบาลการบริหารจัดการกองทุนพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร (กรณีศึกษาเปรียบเทียบกองทุนชุมชนกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนหมู่บ้าน สุขทวี ๑-๒ เขตทวีวัฒนา กับกองทุนชุมชนกลุ่มสหกรณ์เคหสถานวัดจันทร์ประดิษฐาราม เขต ๓ เขตภาษีเจริญ”, *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๕๔.

มีความสำนึกในการเป็นเจ้าของสหกรณ์ มีความเชื่อมั่นในสหกรณ์ มีความรักดี ช่วยอุดหนุนกิจการของสหกรณ์ ตลอดจนให้ความร่วมมือแก่ สหกรณ์ด้วยความซื่อสัตย์และจริงใจต่อสหกรณ์ คณะกรรมการดำเนินการ มีความสามัคคีพร้อมเพรียงกัน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โดยไม่แสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนหรือพวกพ้อง ในทางมิชอบ พร้อมทำให้ความเสมอภาคต่อบรรดาสมาชิก โดยทั่วหน้ากัน ยึดถือและปฏิบัติตาม ระเบียบข้อบังคับและกฎหมายสหกรณ์ ผู้จัดการและฝ่ายจัดการ รู้จักงานในหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข สมาชิกยังไม่เข้าใจในระบบการทำงานของสหกรณ์ รวมทั้งขั้นตอนและเวลาที่ใช้ ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และเห็นว่า คณะกรรมการและฝ่ายจัดการยังไม่รู้จักบทบาทหน้าที่ของ ตน ยังมีการก้าวล่วงหน้าที่ซึ่งกันและกัน และมีความต้องการให้สหกรณ์เพิ่มปริมาณธุรกิจรวบรวมให้ มากขึ้น พร้อมทั้งต้องการให้มีการบริการแก่สมาชิกเพื่อพัฒนาอาชีพให้ดีกว่าเดิม ดังนี้ถือได้ว่าเป็น ความต้องการของสมาชิก ฝ่ายจัดการจึงควรศึกษาและหาแนวทางที่จะเป็นไปได้เพื่อสนองตอบต่อ ความต้องการของสมาชิกผู้เป็นเจ้าของสหกรณ์ต่อไป^{๗๑}

ชุดิกกาญจน์ อังคารประเสริฐ. ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาการบริหารจัดการสหกรณ์การเกษตรบ้านลาด จำกัด” ผลการวิจัยพบว่า ในการบริหารจัดการของสหกรณ์บ้านลาด จำกัด มีการจัด ระเบียบการบริหารงานอย่างเป็นระบบมีสินทรัพย์หมุนเวียนจำนวนมาก และสมาชิกส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในทุกโครงการ และปัจจัยที่ส่งผลให้สหกรณ์สามารถประสบผลสำเร็จ ได้คือคน เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ การบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์^{๗๒}

กัญญ์วหาภรณ์ กลิ่นนันทนวล ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔ ตามทัศนะของบุคลากรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($X = ๔.๑๙$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านฉันทะ อยู่ในระดับมากที่สุด ($X = ๔.๒๖$) ส่วนด้านวิริยะ จิตตะ และวิมังสา อยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบทัศนะของบุคลากรต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากร ผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า บุคลากร ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และรายได้ ต่างกันมีทัศนะต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าบุคลากรที่มีเพศต่างกันมีทัศนะต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลัก อิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารสำนักงานจังหวัดพิษณุโลก คือ บุคลากรควรมีความต้องการใฝ่ใจรักที่จะปฏิบัติงานอยู่เสมอปรารถนาที่จะปฏิบัติงานให้ได้ผลดี ยิ่งๆ ขึ้นไป มีความขยัน หมั่นประกอบกรงานด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ท้อถอย

^{๗๑} พุกษา พุทธิรักษ์, “การบริหารจัดการสหกรณ์การเกษตรตามหลักสังคหวัตถุ ๔ : กรณีศึกษาสหกรณ์การเกษตรในเขตจังหวัดนครนายก”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๐.

^{๗๒} ชุดิกกาญจน์ อังคารประเสริฐ, “การศึกษาการบริหารจัดการสหกรณ์การเกษตรบ้านลาด จำกัด ”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๕๕.

ต้องตั้งจิตรับรู้ในภารกิจที่ได้รับมอบหมายโดยปฏิบัติงานด้วยความคิด เอาจิตฝึกฝน ไม่ปล่อยใจให้ ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่งานที่ปฏิบัติอย่างแท้จริง และหมั่นใช้ปัญญาพิจารณา ใคร่ครวญ ตรวจสอบข้อบกพร่องในงานนั้นๆ ที่สำคัญต้องรู้จักการวางแผนงาน วัดผลและคิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุงงานให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา^{๗๓}

พระครูพัชรคณาภิรักษ์ (ปณณธรรจาารุณโณ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการบริหารจัดการเชิงพุทธของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บ้านโคกมน ตำบลโคกมน อำเภอน้ำหนาว จังหวัด เพชรบูรณ์” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บ้านโคกมนมีพัฒนาการต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๔๘ ผลการดำเนินการมีสมาชิกเพิ่มจำนวนมากขึ้น ปัจจุบันมีสมาชิก จำนวน ๑,๒๔๐ ราย มีเงินทุนในกองทุนสะสมของสมาชิกหรือเงินทุน ๔,๐๐๐,๐๐๐ บาท (สี่ล้านบาท) ยึดแนวความคิดการบริหารจัดการเชิงพุทธมาใช้ในการพัฒนาการจัดการและการบริหารงาน กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ อย่างเป็นระบบ หลักพุทธธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กร ของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บ้านโคกมน คือ พละ๔ พลังแห่งธรรมปัญญา ประกอบด้วยปัญญา พละ วิริยะพละ อดวิชชพละ และสังคหพละ ได้แก่ หลักสัปปุริสธรรม หลักสัจจะ และปัญญา หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ หลักอิทธิบาท และหลักสัมมาอาชีวะ ผลของการนำหลักพุทธธรรมมา ประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ บุคลากร การเงินและการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของกลุ่มสัจจะ สะสมทรัพย์บ้านโคกมน ก่อให้เกิดขวัญกำลังใจในการทำงานและการประสานระหว่างบุคคล มีประสิทธิภาพมากขึ้น ชุมชนได้รับผลจากการบริหาร หลายด้าน เช่นด้านสวัสดิการ คือมีสวัสดิการ ค่ารักษาพยาบาลเป็นต้น ด้านผลผลิตการสร้างรายได้แก่ชุมชน ด้านการประกอบอาชีพ คือสมาชิก มีทุนในการประกอบกิจการ ด้านสังคมวัฒนธรรมประเพณีประจำเดือน อาศัยหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา ทำให้คนในสังคมเกิดความรัก ความเข้าใจ ความสมานฉันท์ได้หวนกลับสู่ชุมชน เพราะผู้คนได้มีโอกาสมาพบปะแลกเปลี่ยนทุกข์สุขมากยิ่งขึ้น ความเป็นชุมชนปรากฏขึ้นแทนที่ความ ทะเลาะเบาะแว้งกันทำให้สมาชิกในกลุ่มมีวินัย เป็นคนซื่อสัตย์ ไม่คดโกง อันเป็นผลจากระบบบริหาร จัดการที่ต้องการความมีสัจจะ จึงบรรลุถึงประโยชน์ร่วมกันของชุมชนทำให้สมาชิกมีหลักยึดในยาม ทุกข์ยาก ไม่ว่าจะประสบเหตุใดๆ ก็ยังมีครอบครัว มีชุมชนคอยให้กำลังใจ มีเงินออกเป็นตัวสนับสนุน คำจูงใจให้เกิดความอบอุ่นใจทำให้สมาชิกเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เช่น การให้สวัสดิการคนป่วย ที่นอนโรงพยาบาล หากคนป่วยสูบบุหรี่ ก็จะถูกปรับสวัสดิการ เป็นต้น ทำให้ชุมชนมีพลังต่อรองกับ พ่อค้า นักธุรกิจจากภายนอกได้ เพราะการบริหารจัดการร่วมกัน รวมกลุ่มกันซื้อขายสินค้า ซึ่งป้องกันการ ถูกเอารัดเอาเปรียบดังที่ผ่านมาและทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจมากขึ้น เห็นได้จากการริเริ่ม

^{๗๓} กัญญ์กัฬากรณ์ กลิ่นนิมโนวล, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลัก อิทธิบาท ๔”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

คิดวางแผนทำกิจกรรมใหม่ๆ อีกหลายอย่างในด้านธุรกิจของชุมชน ต่างจากแต่ก่อนที่ไม่ได้กล้าคิด กล้าทำและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือ การดูแลสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายธรรมชาติ และการใช้สอยทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า^{๗๔}

นางลักษณ์ โพธิ์ยี่ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการ ความจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังหญิง ในความควบคุมของเรือนจำกลางนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้ต้องขังหญิงต่อการบริหารจัดการสวัสดิการ ความจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังหญิงในความควบคุมของเรือนจำกลางนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก ($X = ๓.๘๓$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย, ด้านการอนามัย, ด้านเครื่องนุ่งห่ม, ด้านอาหารและด้านการรักษาพยาบาล พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ผู้ต้องขังหญิงที่มีอายุต่างกัน มีทัศนคติต่อการบริหารจัดการสวัสดิการความจำเป็นขั้นพื้นฐานของเรือนจำกลางนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน($\text{sig} = ๐.๐๖๓$) จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ผู้ต้องขังหญิงที่มีอายุต่างกัน มีทัศนคติต่อการบริหารจัดการสวัสดิการความจำเป็นขั้นพื้นฐานของเรือนจำกลางนครสวรรค์ ในด้านการอนามัยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาด้านการบริหารจัดการความจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังหญิง ในความควบคุมของเรือนจำกลางนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ คือ ๑) ที่นอนคับแคบเนื่องจากในปัจจุบันมีผู้ต้องขังหญิงมีอัตราเกินความจุ ๒) บริเวณพื้นที่สำหรับใช้ฝึกวิชาชีพ โดยเฉพาะโรงงานฝึกวิชาชีพดอกไม้ อากาศถ่ายเทไม่สะดวกเท่าที่ควร ๓) น้ำสำหรับให้ผู้ต้องขังใช้อุปโภค ซักล้างและชำระร่างกายเป็นน้ำที่สูบน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยา ถึงแม้จะผ่านกรองแล้วแต่ยังขุ่นดูไม่ถูกสุขลักษณะ ๔) พื้นที่สำหรับตากผ้ามีไม่เพียงพอ ๕) ห้องสุขามีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต้องใช้เวลาเข้าแถวรอเข้าห้องสุขานาน ๖) เครื่องนุ่งห่ม(เครื่องแบบผู้ต้องขัง) และผ้าห่ม ไม่เพียงพอกับจำนวนผู้ต้องขัง ส่วนข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข ได้แก่ ๑) ควรมีโครงการขยายเรือนนอนสำหรับผู้ต้องขังหญิงหรือย้ายระบายนผู้ต้องขังไปยังเรือนจำอื่นๆ ๒) ควรมีโครงการขยายต่อเติมอาคารโรงงานฝึกวิชาชีพดอกไม้ประดิษฐ์ให้เป็นสองชั้น เพื่อลดความแออัด ๓) ปรับปรุงระบบน้ำอุปโภค สำหรับผู้ต้องขังให้เป็นระบบน้ำประปาทั้งหมด ๔) กรณีพื้นที่ตากผ้าไม่เพียงพอ ทางเรือนจำควรจัดระบบการซักผ้าแบบอุตสาหกรรม โดยไม่ต้องใช้พื้นที่ในการตากผ้า ๕) ควรมีโครงการขยายห้องสุขาบริเวณด้านนอก

^{๗๔} พระครูพัชรคณาภิรักษ์ (ปณณธรรจารุณโณ), “ศึกษาการบริหารจัดการเชิงพุทธของกลุ่มสังฆะ สรรพมทรัพย์บ้านโคกมน ตำบลโคกมน อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

อาคารเรือนนอนเพิ่มเติม ๖) ขอรับจัดสรรงบประมาณ จัดซื้อเครื่องนุ่งห่ม(เครื่องแบบผู้ต้องขัง) ให้มีความเหมาะสมเพียงพอกับจำนวนผู้ต้องขัง^{๗๕}

นายสุรพงษ์ เขียวะ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลทองแสนขัน อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรดิตถ์” ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลทองแสนขัน อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรดิตถ์ ส่วนมากมีความต้องการการได้รับสวัสดิการที่คล้ายกันหรือเหมือนกันในภาพรวม และรายด้านแต่ละด้านทั้ง ๖ ด้าน มีความต้องการ อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก ด้านที่ผู้สูงอายุมีความต้องการมากที่สุดเป็นอันดับแรก คือ ด้านรายได้รองลงมา คือ ด้านสังคมและครอบครัว,ด้านบริการและเครือข่าย,ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล,ด้านที่พักอาศัย และด้านนันทนาการ ตามลำดับและเมื่อเปรียบเทียบกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้คือผู้สูงอายุที่มีเพศ,อายุ,สถานภาพสมรส,การศึกษาและรายได้ที่ต่างกันย่อมมีความต้องการในการได้รับสวัสดิการในด้านต่างๆที่แตกต่างกัน ซึ่งผลการศึกษาวิจัยพบว่าผู้สูงอายุที่มีเพศ,อายุ,สถานภาพสมรสและการศึกษาที่ต่างกันมีความต้องการในการได้รับสวัสดิการที่แตกต่างกันทุกด้านทั้ง ๖ ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่างกันนั้นไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้เนื่องจากผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่างกัน มีความต้องการในการได้รับสวัสดิการที่ไม่แตกต่างกันในทุกๆด้าน ทั้ง ๖ ด้าน จากการศึกษาการบริหารจัดการสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลทองแสนขันอำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรดิตถ์ เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการอย่างแท้จริงของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลทองแสนขันเทศบาลตำบลทองแสนขันจะต้องวางแผนและกำหนดแนวทางรวมทั้งนโยบายในการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ในด้านต่างๆทั้ง ๖ ด้าน คือ ๑. ด้านรายได้ ๒. ด้านสังคมและครอบครัว ๓. ด้านบริการและเครือข่าย ๔. ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ๕. ด้านที่พักอาศัยและ ๖. ด้านนันทนาการ อย่างทั่วถึงโดยมีการจัดสวัสดิการที่ครอบคลุมในทุกๆด้านและให้ประชาชนในท้องถิ่นรวมทั้งหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้มีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือหรือวางแผนและกำหนดแนวทาง ในการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลทองแสนขันเพื่อตอบสนองต่อความต้องการในการจัดการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลตำบลทองแสนขัน ให้มีความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้นโดยอยู่ในสังคมอย่างมีคุณค่าและมีความสุข ทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไปอย่างแท้จริง^{๗๖}

^{๗๕} นงลักษณ์ โพธิ์, “ประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการความจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังหญิงในความควบคุมของเรือนจำกลางนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๕.

^{๗๖} นายสุรพงษ์ เขียวะ, “การบริหารจัดการสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลทองแสนขัน อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรดิตถ์”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยพิษณุโลก), ๒๕๕๔.

๒.๙.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการ

กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการ คือ กองทุนที่สร้างขึ้น เพื่อดำเนินกิจการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกในชุมชนโดยองค์กรชุมชนร่วมสมทบกองทุนที่เกิดจากการร่วมตัวของประชาชน ด้วยความสมัครใจ ได้รับการจัดตั้งเป็นกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนที่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรวมตัวกันจัดตั้งเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ด้วยการประหยัดและออมทรัพย์ร่วมกัน ซึ่งมีผู้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการไว้หลากหลายงานวิจัยดังนี้

วิรุฬห์ศักดิ์ แนวภูวนนท์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการจัดสวัสดิการชุมชนของวัดพระธาตุข่อยแอ ตำบลข่อยแออำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ผลการวิจัยพบว่า การจัดสวัสดิการที่ยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน อาศัยหลักของคุณธรรม และจริยธรรมโดยเน้นประโยชน์ ๓ ด้าน คือ ประโยชน์ส่วนตน ประโยชน์ส่วนรวม หรือเพื่อผู้อื่น และประโยชน์สูงสุดเพื่อบรรลุมรรคผลและนิพพาน ๒) หลักธรรมที่สัมพันธ์กับการจัดสวัสดิการชุมชน ได้แก่ ราชสังคหวัตถุ ๔, นาถกรณธรรม ๑๐, สังคหวัตถุ ๔ ๓) หลักการสงเคราะห์(อัตตะ๓) ได้แก่ (๑) ทัศนคติมีกตัญญูการสงเคราะห์ปัจจัยสี่ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตต่อปัจเจกบุคคล(๒) สัมปรายิกัตถะการสงเคราะห์เพื่อให้สังคมมีความสงบสุข มุ่งแก้ปัญหาสังคมโดยรวม และ (๓) ปรมัตถะการสงเคราะห์ด้านจิตใจ เพื่อให้บุคคลดับทุกข์ทางใจ และดับปัญหาทางกายโดยสิ้นเชิงและ ๔) หลักการจัดสวัสดิการตามแนวพระพุทธศาสนามี ๗ ประการคือ (๑) หลักเหตุผล (๒) หลักทางสายกลาง (๓) หลักพึ่งตนเอง (๔) สมดุลทั้งวัตถุและจิตใจ (๕) ค่อยเป็นค่อยไป (๖) สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหลักของชีวิต คือ การดับทุกข์หรือปัญหาได้ (๗) ไม่ก่อทุกข์ให้กับทั้งตนเองและผู้อื่น

๒. การจัดสวัสดิการชุมชนขององค์การสวัสดิการสังคมสรุปผลการศึกษาได้ ๕ ประเด็น คือ ๑) ความหมาย คือ การจัดบริการรูปแบบใดก็ตามที่ทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีมีความสุข มีความมั่นคง ปลอดภัย เป็นองค์รวมของการดำรงชีวิตของคน สิ่งมีชีวิตอื่นๆ และสิ่งแวดล้อมที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ๒) ลักษณะการจัดสวัสดิการชุมชน มี ๔ ลักษณะ คือ (๑) การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (๒) การสนองความต้องการของชุมชน (๓) การมีเอกลักษณ์ของชุมชนเอง (๔) การตรวจสอบเพื่อรู้ปัญหาและแก้ไข (๕) การสั่งสมประสบการณ์ (๖) วิธีการดำเนินชีวิต (๗) การสร้างผู้นำที่มีประสบการณ์ (๘) การสร้างเครือข่ายชุมชน (๙) การปรับตัวและรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนมี ๗ รูปแบบ คือ (๑) จัดจากฐานองค์กรการเงินชุมชน (๒) จัดจากฐานการผลิต/ธุรกิจชุมชน (๓) จัดจากฐานทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม(๔) จัดจากฐานอุดมการณ์ / ศาสนา คำสอน (๕) จัดจากฐานชุมชนเมือง (๖) จัดจากฐานผู้สูงอายุ(๗) จัดจากฐานผู้นำชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ๓) แนวคิดการจัดสวัสดิการชุมชนในปัจจุบันคือ การทำให้คนและชุมชนมั่นคงเป็นตัวของตัวเองลดการพึ่งพารายนอก นำไปสู่การพึ่งตนเองในมิติอื่นๆตั้งแต่เกิดจนถึงตาย ๔) หลักการจัดสวัสดิการชุมชน ๗ ประการ (๑) สอดคล้องกับวิถีชีวิต (๒) เริ่มจากเล็กไปใหญ่ (๓) เงินเป็นเพียงเครื่องมือ ไม่ใช่เป้าหมาย (๔) ไม่ก่อให้เกิดการแบ่งแยกในชุมชน (๕) สามารถเชื่อมโยงกันได้ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย (๖) ต้องเป็น ทั้งผู้ให้และผู้รับ (๗) ต้องทำด้วยความรักและอดทน ๕) กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชนในปัจจุบัน มี ๘ ขั้นตอน คือ (๑) จุดประกายความคิด (๒) ค้นหาศักยภาพและทุนในท้องถิ่น (๓) ขยายแกนนำให้ครอบคลุมพื้นที่ปฏิบัติการ (๔) ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่น

(๕) การตั้งกองทุนสวัสดิการชาวบ้าน (๖) การบริหารกองทุน (๗) การติดตามประเมินผล และ (๘) การขยายผล

๓. การจัดสวัสดิการของวัดพระธาตุข่อยแอ สรุปลผลการศึกษาได้ ๔ ประเด็น คือ ๑) ความเป็นมาเกิดขึ้นครั้งแรกจากเหตุการณ์อุทกภัยครั้งร้ายแรง ในปี พ.ศ.ใดไม่ปรากฏหลักฐาน ทำให้ประชาชนเดือดร้อน และอพยพมาอาศัยอยู่ในพื้นที่ของวัด และทางวัดให้ประชาชนมีสิทธิ์อยู่อาศัยต่อมาทางวัดได้มีการจัดสวัสดิการด้านต่างๆขึ้นอย่างหลากหลาย ๒) หลักการและแนวคิดในการจัดสวัสดิการชุมชนยึดหลักการสำคัญ ๒ ประการ คือ นโยบาย“๙ ข้อ ๙ มงคล” และ หลักการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันโดยการคืนสวัสดิการที่ดีกลับสู่สังคม ๓) ลักษณะของการจัดสวัสดิการชุมชนของวัดพระธาตุข่อยแอ แบ่งได้ ๘ ด้านคือ (๑) ด้านการส่งเสริมอาชีพและรายได้ (๒) ด้านการส่งเสริมการศึกษา (๓) ด้านการส่งเสริมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ (๔) ด้านการดูแลสุขภาพ (๕) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต (๖) ด้านการมีส่วนร่วม(๗) ด้านการพัฒนาจิตใจ และ(๘) ด้านความพึงพอใจ

๔. กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชนของวัดพระธาตุข่อยแอ สามารถเทียบเคียงได้กับระบบ PDCA ๔ ขั้นตอนได้แก่ (๑) P : Plan การวางแผน (๒) D : Do การปฏิบัติตามแผน (๓) C : Checking การตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน และ (๔) A : Action การปรับปรุงแก้ไข^{๗๗}

พระมหาเฉลิมชัย ฐานสิริ (เล็กจินดา) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลคลองจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ๑. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลคลองจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน ทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ๒. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลคลองจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวม พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลคลองจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ และสถานภาพ ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลคลองจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามอาชีพ ต่างกัน มีส่วนร่วม ในการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน ด้านการปฏิบัติการ และด้านการรับผลประโยชน์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงเป็นการยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ๓. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา กองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลคลองจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า ประชาชนส่วน ใหญ่มีรายได้ต่อเดือนน้อย อยู่ในช่วงสูงวัย ขาดความรู้ความเข้าใจและไม่ให้ความสำคัญในการพัฒนา กองทุนสวัสดิการชุมชน เพราะคิดว่าเป็นหน้าที่ของ

^{๗๗} วิรุฬห์ศักดิ์ แนวภูวนนท์, “ศึกษาการจัดสวัสดิการชุมชนของวัดพระธาตุข่อยแอ ตำบลข่อยแอ อำเภอมะนัง จังหวัดแพร่”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชน และขาด การประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ขาดเงินสนับสนุนจาก การองค์การส่วนปกครองท้องถิ่น ดังนั้นต้องเปิด โอกาสให้ประชาชนหรือองค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่ว มในการจัดกิจกรรมหรือโครงการและรับรู้ข้อมูล เกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยผ่านการ ประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายช่องทาง เพื่อเป็นแนว ทางการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลคลอง จินดา ต่อไป^{๗๘}

เสาวภา เตชาภิณธ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเอง : กรณีศึกษาชุมชนศิรีวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาชุมชนได้ใช้หลักการ พัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเอง ในทางปฏิบัติได้เกิดขึ้นมานานแล้ว โดยเฉพาะในสังคมชนบทไทย ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับชุมชน และความพยายามพึ่งตนเองในระดับต่างๆ จะเกิดขึ้นได้ก็ ต่อเมื่อบุคคลมีความพยายามพึ่งตนเอง และนอกจากนั้นยังประกอบไปด้วยปัจจัยในหลายๆ ด้านที่ เป็นตัวช่วยให้การพึ่งตนเองนั้นประสบผลสำเร็จ เช่น ลักษณะภูมิศาสตร์ ความสมบูรณ์ทางด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ การมีวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นๆ หล่อหลอม ให้โครงสร้างทางสังคมของชุมชนนั้นเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ ๒. หลักการบริหารจัดการของ ชุมชนศิรีวังจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นชุมชนที่มาจากบรรดาเหล่าทหารเกณฑ์ ที่หนีการเกณฑ์ทัพ เพื่อไปรบที่เมืองไทรบุรีในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มาตั้งรกรากประกอบอาชีพทำสวน "สมรม" ซึ่งเป็นการผสมผสานกันระหว่างสวนกับป่า มีรูปแบบวิธีการเพาะปลูกเลียนแบบธรรมชาติ การพัฒนา และหลักบริหารจัดการภายในชุมชน เกิดจากการทำงานของหน่วยย่อยต่างๆ ทางสถาบันสังคมและได้ ทำงานอย่างประสานสอดคล้องกัน เนื่องด้วยชุมชนศิรีวังเป็นชุมชนที่มีพื้นฐานความสัมพันธ์แบบเครือ ญาติ ดังนั้นหลักการบริหารจัดการของชุมชนจึงใช้หลักการแบบคนในครอบครัว มีความยืดหยุ่น ช่วยกันดูแลซึ่งกันและกัน และทุกคนพร้อมใจกันที่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน ผู้ศึกษาถึง พบว่าชาวชุมชนศิรีวัง มีวิถีความเป็นอยู่เรียบง่าย มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน อยู่กันแบบ พี่แบบน้องและวิถีการผลิตที่ไม่ทำลายทรัพยากรสิ่งแวดล้อม อีกทั้งพบว่าชาวชุมชนศิรีวังมีศักยภาพ ที่สามารถพัฒนาสร้างกลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้านได้ และเป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็ง รวมทั้งสามารถ ผลิตสินค้าอุปโภคบริโภค นำไปแปรรูปเป็นสินค้าอุตสาหกรรม มีศักยภาพในการใช้ระบบเทคโนโลยีที่ เหมาะสมผนวกกับภูมิปัญญาชาวบ้านที่สั่งสมมาเป็นร้อยปี เกิดเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศให้เข้มแข็ง นี่เป็นหัวใจสำคัญของการ พัฒนาในแนวใหม่ที่เน้นการพัฒนาชุมชน^{๗๙}

วิษณุ จันทรโพธิ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับ ตำบล: กรณีศึกษาตำบลห้วยทอง อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ๑. ข้อมูลทั่วไป ของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศ ชาย ร้อยละ ๖๙.๖ มีอายุระหว่าง ๔๑ - ๕๐ ปี อายุเฉลี่ย ๔๔ ปี ส่วนใหญ่แต่งงานและอยู่ด้วยกันร้อยละ ๙๖.๔ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ ๕๑.๘

^{๗๘} พระมหาเฉลิมชัย ฐานสิริ (เล็กจินดา), “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนากองทุน สวัสดิการชุมชน ตำบลคลองจินดา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

^{๗๙} เสาวภา เตชาภิณธ์, “การพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเอง : กรณีศึกษาชุมชนศิรีวัง จังหวัด นครศรีธรรมราช”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง), ๒๕๕๔.

ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมร้อยละ ๘๓.๙ ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกเครือข่ายร้อยละ ๗๑.๔ ๒. สภาพปัญหาการดำเนินงานของเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับตำบล ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความรุนแรงของปัญหาก่อนและหลังกิจกรรมการพัฒนา พบว่า ระดับความรุนแรงของปัญหาหลังกิจกรรมการพัฒนาดลดลง โดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ๓. ความต้องการแก้ไขปัญหของเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับตำบลจากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความต้องการแก้ไขปัญหาก่อนและหลังกิจกรรมการพัฒนาพบว่า ระดับความต้องการแก้ไขปัญหหลังกิจกรรมการพัฒนาดลดลง โดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ๔. ความรู้ของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความรู้ของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังกิจกรรมการพัฒนา พบว่า ระดับความรู้ของกลุ่มตัวอย่างหลังกิจกรรมการพัฒนาเพิ่มขึ้นโดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ๕. ทักษะที่มีต่อเครือข่ายของกลุ่มตัวอย่าง จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับของทัศนคติที่มีต่อเครือข่ายของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังกิจกรรมการพัฒนา พบว่า ระดับของทัศนคติที่มีต่อเครือข่ายของกลุ่มตัวอย่างหลังกิจกรรมการพัฒนาเพิ่มขึ้น โดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ๖. การปฏิบัติงานของคณะกรรมการเครือข่าย จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการเครือข่ายก่อนและหลังกิจกรรมการพัฒนา พบว่า ผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการเครือข่ายหลังกิจกรรมการพัฒนาดีขึ้น โดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ๗. แนวทางการพัฒนาเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับตำบล ตำบลห้วยทอง อำเภอภูเวียงจังหวัดขอนแก่น คือการจัดกิจกรรมการพัฒนา ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการนิเทศติดตามของเจ้าหน้าที่^{๘๐}

ณรงค์ ไตรกิจวัฒนกุล ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางเพื่อพัฒนาการดำเนินงานของกองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่ รอบโรงไฟฟ้าน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนพึงพอใจต่อการดำเนินงานของกองทุนฯอยู่ในระดับมาก ($X = ๓.๔๔$, S.D. = ๐.๘๘) สามารถแยกเป็นความพึงพอใจตามลำดับ คือด้านนโยบายของรัฐอยู่ในระดับมาก ($X = ๓.๗๘$, S.D.=๐.๘๑) ด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง($X = ๓.๓๘$, S.D.= ๐.๘๘) ด้านการบริหารจัดการกองทุนฯ อยู่ในระดับปานกลาง ($X = ๓.๓๗$, S.D.= ๐.๘๘)และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ($X = ๓.๒๕$, S.D.=๐.๙๖) สรุปแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกองทุนฯ ให้มุ่งเน้นปรับปรุงการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการให้ประชาชนมีสิทธิในการเลือกตัวแทนเพื่อเป็นคณะกรรมการบริหารกองทุนฯ ปรับปรุงการบริหารจัดการกองทุนโดยการให้ข้อมูลที่ปรึกษาฯ ให้กับคณะกรรมการบริหารกองทุนฯ ในการศึกษาความเหมาะสม การจัดซื้อจัดจ้าง การควบคุมและการประเมินผลโครงการที่ชุมชนนำเสนอ ให้เพิ่มช่องทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์สู่ประชาชนอย่างทั่วถึงและที่สำคัญต้องควบคุมการใช้จ่ายเงินกองทุนฯ ให้เกิดประสิทธิภาพ โดยเน้นโครงการลงทุนสร้างคนและสร้างทุนทางสังคม เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนแบบต่อเนื่องและยั่งยืน^{๘๑}

^{๘๐} วิษณุ จันทรโพธิ์, “การพัฒนาเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับตำบล: กรณีศึกษาตำบลห้วยทอง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น”, ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๔๘.

^{๘๑} ณรงค์ ไตรกิจวัฒนกุล, “แนวทางเพื่อพัฒนาการดำเนินงานของกองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้า น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น”, บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๕๔

๒.๙.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสังคหวัตถุ ๔

สังคหวัตถุ ๔ คือเรื่องการสงเคราะห์กัน, เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้อื่นไว้ได้, หลักการสงเคราะห์ คือ ช่วยเหลือกัน ซึ่งมีผู้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการไว้หลากหลายงานวิจัยดังนี้

อรอนงค์ มหามิตร ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดสวัสดิการชุมชนด้วยหลักสังคหวัตถุ ๔ ของชุมชนหนองลูกช้าง ตำบลบ้านขามอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนบ้านหนองลูกช้าง ได้ดำเนินกิจกรรมจำนวน ๓ กิจกรรม ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหนองลูกช้าง ได้ดำเนินกิจกรรมมาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๑ กลุ่มมีการรับฝากเงินอยู่ ๒ ประเภท คือ เงินฝากสะสมทรัพย์ สมาชิกฝากเงินโดยการฝากเป็นหุ้น ๆ ละ ๒๐ บาท ปัจจุบันมีทุนหมุนเวียน ๒,๑๙๔,๓๗๐ บาท มีสมาชิก ๔๒๑ คนและเงินฝากสะสมพิเศษ เงินประเภทนี้สมาชิกจะฝากสะสมและถอนได้ แต่ไม่สามารถกู้ยืมได้ปัจจุบันมีเงินสะสมจำนวน ๓๙๐,๕๔๒ บาท วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มเพื่อให้ชาวบ้านรู้จักวางแผนการใช้จ่ายเงิน และเป็นทุนประกอบอาชีพให้กับสมาชิก สิ้นปีกลุ่มจะมีการปันผลคืนให้กับสมาชิกตามจำนวนหุ้นที่สมาชิกฝากสะสม - กลุ่มสัจจะวันละ ๑ บาท กลุ่มได้เริ่มจัดตั้งมาตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๘ ชาวบ้านที่ต้องการเป็นสมาชิกกลุ่มต้องเสียค่าสมัครคนละ ๒๐ บาท และต้องฝากเงินสะสมไว้ที่กลุ่มอย่างน้อยคนละ ๓๖๕ บาทต่อปี ปัจจุบันมีทุนสะสม ๒๙๒,๙๘๙ บาท มีสมาชิก ๒๐๙ คนวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง เพื่อเป็นการระดมทุนให้สมาชิก ได้ช่วยเหลือกันและเป็นสวัสดิการ ให้กับสมาชิกตั้งแต่เกิด จนกระทั่งตาย พอสิ้นปีกลุ่มจะมีการปันผลคืนให้กับสมาชิกตามจำนวนหุ้นที่สมาชิกฝากสะสม - กองทุนหมู่บ้านหนองลูกช้าง ได้รับการคัดเลือกจากจังหวัดชัยภูมิ ให้ได้รับเงินกองทุนหมู่บ้านละ ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาทในปี พ.ศ.๒๕๔๔ และในปี พ.ศ.๒๕๔๖ ได้รับการจัดสรรงบประมาณเพิ่มอีก ๑๐๐,๐๐๐ บาท กลุ่มได้เริ่มเปิดรับสมัครสมาชิก โดยเสียค่าธรรมเนียมแรกเข้าเป็นรายบุคคลหรือกลุ่ม จำนวน ๑,๐๐๐ บาท และสมาชิกต้องมีหุ้นฝากสะสมอย่างน้อย ๑ หุ้น ๒๐ บาท ต่อเดือน กลุ่มจะมีข้อจำกัดผู้ที่จะเป็นสมาชิกได้ต้องมีภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านหนองลูกช้างไม่น้อยกว่า ๒ ปี ปัจจุบันมีสมาชิก ๑๒๙ คน มีทุนสะสมจำนวน ๑,๒๖๖,๘๖๐ บาท การนำหลักสังคหวัตถุ ๔ ในการจัดสวัสดิการชุมชนบ้านหนองลูกช้าง จากการศึกษาในเชิงเอกสารและคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาพบว่า ธรรมะที่เรียกว่าสังคหวัตถุ ๔ นั้น เป็นธรรมที่แสดงให้เห็นถึงหลักการสงเคราะห์ช่วยเหลือกันให้บรรลุความสำเร็จตามจุดหมายที่กำหนดไว้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ ประกอบด้วย ๑.ทาน การให้ ๒.ปิยวาจา การพูดจาไพเราะ ๓.อิตถจริยา การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์และ ๔.สมานัตตตา ความสม่ำเสมอผลการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ของการจัดสวัสดิการชุมชนหนองลูกช้าง ได้นำมาใช้ครบทั้ง ๔ องค์ประกอบ ในเรื่องของการให้ (ทาน) เป็นวัตถุคือเงินที่นำมาาร่วมกันลงทุนในการจัดตั้งกลุ่ม การใช้คำพูดที่ไพเราะมีประโยชน์ (ปิยวาจา) การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ (อิตถจริยา) และความสม่ำเสมอ (สมานัตตตา) ซึ่งผลการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ทำให้การจัดสวัสดิการชุมชนหนองลูกช้าง ช่วยเหลือชาวบ้านในการหาเลี้ยงชีพได้ ถือเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี ทำให้มีทุนทรัพย์ในการเลี้ยงชีพ และมีเงินออมทรัพย์สะสม

การจัดสวัสดิการชุมชน จึงเป็นการสร้างหลักประกันชีวิตที่ดีให้กับชาวบ้านถือเป็นภูมิปัญญาที่ทุกคนได้ร่วมกันดำเนินการจนประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี^{๘๒}

พระครูอาทรปริยัตยานุกิจ (สุจิตโต/เพียรสองชั้น) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการบริหารงานบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๔ ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านสมานัตตตา ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา และด้านทาน ผลการวิเคราะห์แบบสัมพัทธ์ การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ คือ หลักสังคหวัตถุ ๔ ส่วนใหญ่ รับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ทุกคน ผู้พูดจาสุภาพ อ่อนหวาน จิตสำนึกในการให้บริการ และ ให้คำปรึกษาแนะนำ และการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด บุคลากรทางการศึกษาควรให้ความอนุเคราะห์และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน พูดจากับประชาชนด้วยความสุภาพ จริงใจ และพร้อมที่จะให้บริการ ควรให้การบริการประชาชนโดยไม่มุ่งหวังว่าจะได้รับผลตอบแทน สิ่งของหรือคำชมเชย ควรทำงานในหน้าที่โดยมีจิตสำนึกและหลักการในการรักษาผลประโยชน์ของทางราชการ และเอื้อประโยชน์ต่อประชาชนโดยส่วนรวม ควรให้บริการแก่ประชาชนทุกคนที่มาติดต่อราชการอย่างเท่าเทียมกันและเป็นธรรม^{๘๓}

ธิดารัตน์ ศิลวรรณโณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหวัตถุ ๔ กรณีศึกษา อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ผลการวิจัยพบว่า พนักงานส่วนตำบลมีความคิดเห็นว่างค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอ แม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โดยรวมอยู่ในระดับมาก(ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๘) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พนักงานส่วนตำบลมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา และด้านสมานัตตตาอยู่ในระดับมากทุกด้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๓, ๓.๕๙, ๓.๕๖, ๓.๕๕ ตามลำดับ) และผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า พนักงานส่วนตำบลที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักสังคหวัตถุ ๔ แตกต่างกัน

^{๘๒} อรอนงค์ มหามิตร, “การจัดสวัสดิการชุมชนด้วยหลักสังคหวัตถุ ๔ ของชุมชนหนองลูกช้าง ตำบลบ้านขามอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

^{๘๓} พระครูอาทรปริยัตยานุกิจ (สุจิตโต/เพียรสองชั้น), “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการบริหารงานบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ส่วนพนักงานส่วนตำบลที่มีเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย^{๘๔}

พระใบฎีกาศราวุฒิ มหาลาโภ (หงษ์คำ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ” ผลการวิจัยพบว่า พนักงานส่วนตำบลมีการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พนักงานส่วนตำบลมีการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอัตถจริยา และด้านสมานัตตตา อยู่ในระดับมากทุกด้าน และผลการเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า พนักงานส่วนตำบลที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีการบริหารตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๘๕}

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หัวข้อการวิจัย การบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์ สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักเพื่อใช้อธิบายการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑๖ ดังต่อไปนี้

^{๘๔} อิดารัตน์ ศิละวรรณโณ, “ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหวัตถุ ๔ กรณีศึกษา อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

^{๘๕} พระใบฎีกาศราวุฒิ มหาลาโภ (หงษ์คำ), “การบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๗.

ตารางที่ ๒.๑๖ สรุปงานการสังเคราะห์การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัยการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์

๑. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกองทุน

ลำดับ ที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๑.	ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายออมทรัพย์หลักสี่ – ดอนเมือง	ชีราเนตร ประชุมศักดิ์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร)	๒๕๔๑	ปริมาณ / คุณภาพ	ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน กลุ่มตัวแปรปัจจัยเอื้อและปัจจัยเสริม และใช้ประสิทธิผล ของการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน ความร่วมมือ การเข้าร่วมวางแผน การตัดสินใจ การประสานงาน และการเข้าร่วมประชุม / กิจกรรม สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนได้
๒.	การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการชุมชน : กรณีศึกษากองทุนช่วยเหลือผู้เสียชีวิต ชุมชนเกาะสือแม่อำเภอมือง จังหวัดนราธิวาส	ยุ ส น า นี ส า เลี ง (มหาวิทยาลัย สงขลา นครินทร์)	๒๕๕๔	ปริมาณ / คุณภาพ	ประสิทธิภาพสามารถทำให้การบริหารจัดการได้ผลจริงและเกิดประโยชน์ต่อชุมชน สมาชิกและคณะกรรมการสวัสดิการชุมชน จำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญในการก่อตั้งกลุ่มกองทุนช่วยเหลือผู้เสียชีวิต ช่วยกระตุ้นให้สมาชิกและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มีความกระฉับกระเฉงเร็วเสมอภาค และความสะดวกต่อการให้บริการ การบริหาร การบริหารจัดการสวัสดิการชุมชนของกองทุนโดยนำข้อมูล ไปประชาสัมพันธ์ การจัดทำ

					เอกสาร การให้บริการ และชี้แจงประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับให้ รับทราบ
ลำดับ ที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๓.	แนวทางการพัฒนากองทุน สวัสดิการชุมชนสู่ความยั่งยืน ศึกษาเฉพาะกรณี : กองทุน สวัสดิการชุมชนในจังหวัด นครนายก	กุลนิษฐ์ ดำรงค์สกุล (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)	๒๕๕๒	ปริมาณ / คุณภาพ	เกิดการรับรู้เกี่ยวกับสวัสดิการในระดับสูงและมี เจตคติที่ดีต่อกองทุนสวัสดิการชุมชนดำเนินการ บริหารงานกองทุน ตามหลักการบริหารงานกองทุน สวัสดิการชุมชนและพบปัญหาในการบริหารงาน น้อย มีการกำหนดนโยบายร่วมกันระหว่างผู้มีส่วน เกี่ยวข้องกับการจัดและพัฒนาสวัสดิการชุมชน ใน การสร้างการรับรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการ ชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง โดยสร้างกลไกให้ ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่าง ง่ายดายและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนเตรียมความ พร้อมให้แก่กองทุนสวัสดิการชุมชน “หน้าใหม่” ที่ อยู่ในระยะเริ่มก่อตั้ง ด้วยการสร้างการรับรู้ที่ ถูกต้องเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนและบริบทที่เกี่ยวข้อง รวมถึงปลูกฝังธรรมาภิบาลเพื่อให้การบริหารงาน เป็นไปในทิศทางที่ถูกที่ควรอันจะก่อให้เกิดการก้าว ไปสู่ความยั่งยืนของกองทุนสวัสดิการชุมชนต่อไป

ลำดับ ที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๔	กระบวนการจัดการสวัสดิการ ชุมชน :กรณีศึกษากลุ่มออม ทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคิรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช	จิตสุภา จำปา(มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์)	๒๕๕๘	ปริมาณ / คุณภาพ	กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน การบริหารงาน สมัยใหม่โดยมีโครงสร้างที่มีความยืดหยุ่นและเน้น คุณค่าของความเป็นมนุษย์ โดย มีหัวใจในการ บริหารจัดการอยู่ ๓ คน งานและเงิน การเสริมสร้าง กระตุ้นให้คนทำงานและร่วมมือ ร่วมมือ ร่วมใจ ทำงาน การออกแบบงานให้มีกระบวนการ เสริมสร้างการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วม รวมถึง ระบบการวางแผนการติดต่อสื่อสาร การจัดองค์กร และกฎระเบียบที่ครอบคลุมเรื่องงาน และมีการ บริหารจัดการเงินอย่างชัดเจน
๕	ธรรมาภิบาลการบริหารจัดการ ก อ ง ทุ น พั ฒ น า ชุ ม ช น กรุงเทพมหานคร(กรณีศึกษา เปรียบเทียบกองทุนชุมชนกลุ่ม ออมทรัพย์ชุมชนหมู่บ้าน สุข ทวี ๑-๒ เขตทวีวัฒนา กับ กองทุนชุมชนกลุ่มสหกรณ์ เคหสถานวัดจันทร์ประดิษฐ์ ราม เขต ๓ เขตภาษีเจริญ	ประชา วิวิธยากุล (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)	๒๕๕๔	ปริมาณ / คุณภาพ	กองทุนมีรูปแบบการบริหารจัดการที่ดีตาม หลักธรรมาภิบาล เกิดจากปัจจัยสำคัญหลายประการ ทั้งในส่วนที่เป็นปัจจัย คือรูปแบบการบริหารจัดการ ภายในกลุ่มกองทุนชุมชน กองทุนชุมชนที่ประสบ ความสำเร็จ และในส่วนที่เป็นปัจจัยภายนอก คือ เจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาส่งเสริมกิจกรรม กองทุนชุมชน

ลำดับ ที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๖	การบริหารจัดการสหกรณ์ การเกษตรตามหลักสังคหวัตถุ ๔ : กรณีศึกษา สหกรณ์ การเกษตรในเขตจังหวัด นครนายก	พฤษภาพัชรรัักษ์ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๐	ปริมาณ / คุณภาพ	การเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่เพื่อกู้เงินไป จ่ายหนี้สินเดิม การมีความรู้ความเข้าใจในหลักการ และวิธีการสหกรณ์ยังคงไม่มีความเข้าใจว่าใครเป็น เจ้าของสหกรณ์ ความรู้และทักษะในการสหกรณ์ไม่ ค่อยให้ความสำคัญที่จะส่งพนักงานเข้ารับ การศึกษาอบรมเนื่องจากยังไม่เห็นความจำเป็น และพอเพียง สหกรณ์ ให้ความช่วยเหลือและให้ สวัสดิการต่างๆ ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และเห็นว่า คณะกรรมการและฝ่ายจัดการยังไม่รู้จัก บทบาทหน้าที่ของตน ยังมีการก้าวถอยหน้าที่ซึ่งกัน และกัน และมีความต้องการให้สหกรณ์เพิ่มปริมาณ ธุรกิจรวบรวมให้ มากขึ้น พร้อมทั้งต้องการให้มีการ บริการแก่สมาชิกเพื่อพัฒนาอาชีพให้ดีกว่าเดิม

ลำดับ ที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๗	การศึกษาการบริหารจัดการ สหกรณ์การเกษตรบ้านลาด จำกัด	ชุตติกาญจน์ อังคาร ประเสริฐ. (มหาวิทยาลัย มหิดล)	๒๕๔๕	ปริมาณ / คุณภาพ	ในการบริการจัดการของสหกรณ์บ้านลาด จำกัด มีการจัด ระเบียบการบริหารงานอย่างเป็นระบบมี สินทรัพย์หมุนเวียนจำนวนมาก และสมาชิกส่วนใหญ่ ให้ความ ร่วมมือเป็นอย่างดีในทุกโครงการ และปัจจัยที่ส่งผลให้สหกรณ์สามารถประสบ ผลสำเร็จ ได้คือคน เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ การ บริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมของสมาชิก สหกรณ์
๘	ประสิทธิภาพการบริหาร จัดการสำนักงานจังหวัด พิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔	กัญกัฬารณ กลินันนิมวณ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬ าลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๔๕	ปริมาณ / คุณภาพ	บุคลากรควรมีความต้องการใฝ่ใจรักที่จะปฏิบัติงาน อยู่เสมอปรารถนาที่จะปฏิบัติงานให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้น ไป มีความขยัน หมั่นประกอบการทำงานด้วยความ พยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ท้อถอย ต้อง ตั้งใจรับรู้ในภารกิจที่ได้รับมอบหมายโดย ปฏิบัติงานด้วยความคิด เอาจิตฝักใฝ่ ไม่ปล่อยใจให้ ฟุ้งซ่าน อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่งานที่ปฏิบัติอย่าง แท้จริง และหมั่นใช้ปัญหาพิจารณา ใคร่ครวญ ตรวจตราหาเหตุผล ตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในงาน นั้นๆ ที่สำคัญต้องรู้จักการวางแผนงาน วัดผลและ คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุงงานให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา

ลำดับ ที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๙	ศึกษาการบริหารจัดการเชิงพุทธของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บ้านโคกมน ตำบลโคกมน อำเภอโนนหาว จังหวัดเพชรบูรณ์	พระครูพัชรคณาภิรักษ์ (ปิ่นธรณารุณโณ)	๒๕๕๖	ปริมาณ / คุณภาพ	ยึดแนวความคิดการบริหารจัดการเชิงพุทธมาใช้ในการพัฒนาการจัดการและการบริหารงานกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ อย่างเป็นระบบ หลักพุทธธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กร คือ พละ ๔ พลังแห่งธรรมปัญญา ผลของการนำหลักพุทธธรรมมา ประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ บุคลากร การเงิน และการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บ้านโคกมน ก่อให้เกิดขวัญกำลังใจในการทำงานและการประสานระหว่างบุคคล มีประสิทธิภาพมากขึ้น ชุมชนได้รับผลจากการบริหาร หลายด้าน
๑๐	ประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการความจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังหญิงในความควบคุมของเรือนจำกลางนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์	นางลักษณ์ โพธิ์ยี่ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๕	ปริมาณ / คุณภาพ	การบริหารจัดการสวัสดิการความจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังหญิงภาพรวมอยู่ใน ระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย, ด้านการอนามัย,ด้านเครื่องนุ่งห่ม, ด้านอาหารและด้านการรักษาพยาบาล

ลำดับ ที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๑๑	การบริหารจัดการสวัสดิการ ของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ตำบลทองแสนขัน อำเภอทอง แสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์	นายสุรพงษ์ เขียววยะ (มหาวิทยาลัยพิษณุโลก)	๒๕๕๔	ปริมาณ / คุณภาพ	ผู้สูงอายุ ส่วนมากมีความต้องการการได้รับสวัสดิการ ที่คล้ายกันหรือเหมือนกันในภาพรวม ด้านที่ผู้สูงอายุ มีความต้องการมากที่สุดเป็นอันดับแรกคือ ด้าน รายได้รองลงมาคือ ด้านสังคมและครอบครัว,ด้าน บริการและเครือข่าย,ด้านสุขภาพและการ รักษาพยาบาลเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการ อย่างแท้จริงของผู้สูงอายุจะต้องวางแผนและ กำหนดแนวทางรวมทั้งนโยบายในการจัดสวัสดิการ สำหรับผู้สูงอายุให้มีคุณภาพและมาตรฐานโดยมี การจัดสวัสดิการ ที่ครอบคลุมในทุกๆด้าน

๒. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการ

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๑๒	ศึกษาการจัดสวัสดิการชุมชนของวัดพระธาตุช่อแฮ ตำบลช่อแฮ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	วิรุฬห์ศักย์ แนวภูวนนท์ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๖	ปริมาณ / คุณภาพ	การจัดสวัสดิการ ในพระพุทธศาสนาสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้คือ การจัดสวัสดิการที่ยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน อาศัยหลักของคุณธรรม หลักธรรมที่สัมพันธ์กับการจัดสวัสดิการชุมชน หลักการสงเคราะห์(อัตถะ๓) หลักการจัดสวัสดิการตามแนวพระพุทธศาสนา กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชนของวัดพระธาตุช่อแฮ สามารถเทียบเคียงได้กับระบบ PDCA ๔ ขั้นตอน

๓. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสังคหวัตถุ

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๑๓	การจัดสวัสดิการชุมชนด้วยหลักสังคหวัตถุ ๔ ของชุมชนหนองลูกช้าง ตำบลบ้านขามอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ	อรอนงค์ มหามิตร (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๔	ปริมาณ / คุณภาพ	การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ทำให้การจัดสวัสดิการชุมชน หนองลูกช้าง ช่วยเหลือชาวบ้านในการหาเลี้ยงชีพได้ ถือเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี ทำให้มีทุนทรัพย์ในการเลี้ยงชีพ และมีเงินออมทรัพย์สะสม การจัดสวัสดิการชุมชน จึงเป็นการสร้างหลักประกันชีวิตที่ดีให้กับชาวบ้านถือเป็นภูมิปัญญาที่ทุกคนได้ร่วมกันดำเนินการจนประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี
๑๔	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลคลองจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	พระมหาเฉลิมชัย ฐานสิริ (เล็กจินดา) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๖	ปริมาณ / คุณภาพ	ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลคลองจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนน้อย อยู่ในช่วงสูงวัย ขาดความรู้ความเข้าใจ และไม่ให้ความสำคัญในการพัฒนา กองทุนสวัสดิการชุมชน เพราะคิดว่าเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชน และขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ขาดเงินสนับสนุนจากการองค์กรส่วนท้องถิ่น

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
					ดังนั้นต้องเปิด โอกาสให้ประชาชนหรือองค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมหรือโครงการ และรับรู้ข้อมูล เกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยผ่านการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายช่องทาง เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลคลองจินดา ต่อไป
๑๕	การพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเอง : กรณีศึกษาชุมชนคีรีวง จังหวัด นครศรีธรรมราช	เสาวภา เดชาภิณธ์ (มหาวิทยาลัยรามคำแหง)	๒๕๔๔	ปริมาณ / คุณภาพ	ชุมชนคีรีวงเป็นชุมชนที่มีพื้นฐานความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ดังนั้นหลักการบริหารจัดการของชุมชน จึงใช้หลักการแบบคนในครอบครัว มีความยืดหยุ่น ช่วยกันดูแลซึ่งกันและกัน และทุกคนพร้อมใจกันที่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน มีวิถีความเป็นอยู่เรียบง่าย มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน อยู่กันแบบพี่น้องและวิถีการผลิตที่ไม่ทำลายทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

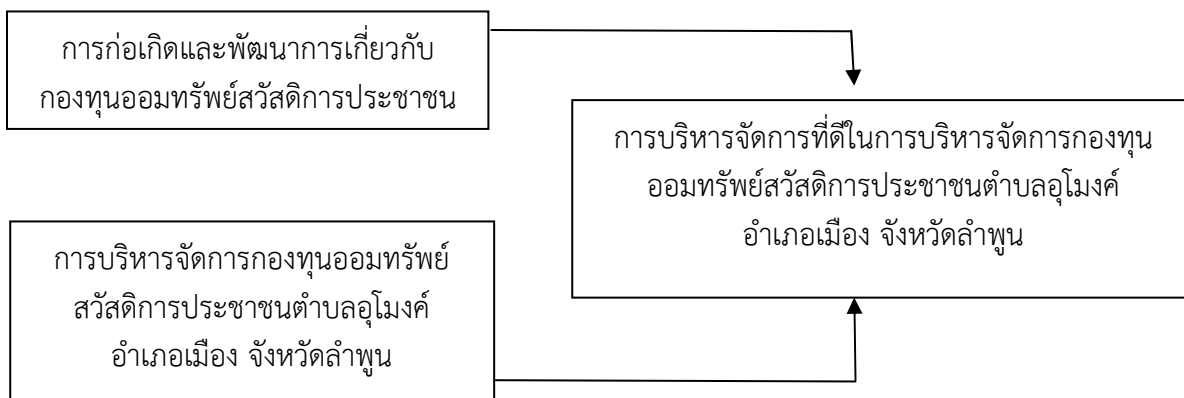
ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๑๖	การพัฒนาเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับตำบล:กรณีศึกษาตำบลห้วยทองอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น	วิษณุ จันทร์โพธิ์ (มหาวิทยาลัยขอนแก่น)	๒๕๔๘	ปริมาณ / คุณภาพ	สภาพปัญหาการดำเนินงานของเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับตำบล ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความรุนแรงของปัญหา ก่อนและหลังกิจกรรมการพัฒนา ผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการเครือข่ายหลังกิจกรรมการพัฒนาดีขึ้น แนวทางการพัฒนาเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับตำบล ตำบลห้วยทอง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น คือการจัดกิจกรรมการพัฒนา ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานและการนิเทศติดตามของเจ้าหน้าที่
๑๗	แนวทางเพื่อพัฒนาการดำเนินงานของกองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่ รอบโรงไฟฟ้าน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น	ณรงค์ ไตรกิจวัฒน์กุล (มหาวิทยาลัยขอนแก่น)	๒๕๕๔	ปริมาณ / คุณภาพ	แนวทางเพื่อพัฒนาการดำเนินงานของกองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่ รอบโรงไฟฟ้าน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น แนวทางพัฒนาการดำเนินงานของกองทุนฯ ให้มุ่งเน้นปรับปรุงการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการให้ประชาชนมีสิทธิ์ในการเลือกตัวแทนเพื่อเป็น คณะกรรมการบริหารกองทุนฯ ปรับปรุงการบริหารจัดการกองทุนโดยการให้มีที่ปรึกษาฯ ให้กับคณะกรรมการบริหารกองทุนฯ ในการศึกษาความเหมาะสม การจัดซื้อจัดจ้าง การควบคุมและการประเมินผลโครงการที่ชุมชน

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
					นำเสนอ ให้เพิ่มช่องทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์สู่ประชาชนอย่างทั่วถึง และที่สำคัญต้องควบคุมการใช้จ่ายเงินกองทุนฯ ให้เกิดประสิทธิภาพ โดยเน้นโครงการลงทุนสร้างคนและสร้างทุนทางสังคม เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนแบบต่อเนื่องและยั่งยืน
๑๘	การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการบริหารงานบุคลากร โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	พระครูอาทรปริยัตยานุกิจ (สุจิตโต/เพียรสองชั้น) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๖	ปริมาณ	การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๔ ด้าน
๑๙	ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหวัตถุ ๔ กรณีศึกษา อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	ธิดารัตน์ ศิละวรรณโณ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๖	ปริมาณ	พนักงานส่วนบุคคลมีความคิดเห็นว่างค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๒๐	การบริหารงานตามหลัก สังกะ วัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วน ตำบล ในเขตอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ	พระใบฎีกาศราวุฒิ มหา ลาโภ (หงษ์คำ) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๗	ปริมาณ	พนักงานส่วนตำบลมีการบริหารงานตามหลักสังค วัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอ คอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุก ด้าน

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน ตำบลอุโมงค์ อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย